

Lærings- og inspirationsnetværk

for aktive ildsjæle i 4 nordiske
lokalsamfund i udkantsområder

Janderup, Danmark Vágur, Færøerne
Isafjordur, Island Gloppen, Norge

NORDPLUS

Nordisk Ministerråd
NORDPLUS - Nordplus Voksen

Projektledelse: Det Danske Europa Institut, Kongens Nytorv 21, 4.tv, 1050 København K. v/ Direktør Karen Vestergaard-Poulsen, kvp@euroinst.dk

Rapporten ”Lærings- og inspirationsnetværk for aktive ’ildsjæle’ i 4 nordiske lokalsamfund i udkantsområder” er resultatet af et projekt finansieret af Nordisk Ministerråd NORDPLUS - Nordplus Voksen - som led i programmet for voksnes læring.

Rapporten er udarbejdet af Det Danske Europa Institut A/S i samarbejde med deltagerne i workshops afholdt i årene 2010-2012 i Janderup - Danmark, Vagúr - Færøerne, Isafjordur - Island og Gloppen – Norge.

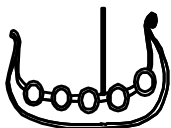
Redaktion:

Kaj Vestergaard-Poulsen

Karen Vestergaard-Poulsen

Udgivet i oktober 2012 og trykt i 100 eksemplarer.

Rapporten er desuden tilgængelig på www.aktinord.dk

European Institute – Denmark

Det Danske Europa Institut A/S

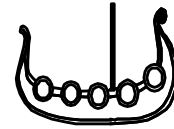
Kongens Nytorv 21, 4.tv

1050 København K

Tlf +45 33323331

Mobil +45 40840869 / +45 40835610

kvp@euroinst.dk

European Institute - Denmark
Det Danske Europa Institut A/S

Nordisk Ministerråd NORDPLUS - Nordplus Voksen

Lærings- og inspirationsnetværk for aktive "ildsjæle" i 4 nordiske lokalsamfund i udkantsområder

**Janderup, Danmark
Vágur, Færøerne
Isafjordur, Island
Gloppen, Norge**

*Projektledelse: Det Danske Europa Institut,
Kongens Nytorv 21, 4.tv, 1050 København K.
v/ Direktør Karen Vestergaard-Poulsen, kvp@euroinst.dk*

Forord

Lokalsamfundene i yderområderne står over for mange udfordringer og er midt i en brydningstid. Heldigvis findes der mange virkelystne borgere, der tager initiativer og søger at gøre en forskel, og der er ligeledes mange nationale, regionale og lokale initiativer og strategier for at sikre en god udvikling i landdistrikterne.

Nordisk Ministerråds projekt "Aktive ildsjæle i 4 nordiske lokalsamfund i udkantsområder" er et lærings- og inspirationsnetværk gennemført i 2010-2012. I projektforsløbet er der udvekslet viden, erfaringer og idéer på tværs af fire bysamfund i yderområder i Danmark, Færøerne, Island og Norge.

Projektets formål er, at lærings- og inspirationsnetværket skal give inspiration og formidle nyttige læringsværktøjer til "ildsjæle", frivillige og politikere, således at der kan skabes vækst og optimisme i lokalsamfund i yderområder i Norden.

Den vigtigste læring i projektet er, at det er helt afgørende, at der findes "ildsjæle" og frivillige, der går i spidsen for at udvikle lokalsamfundet.

Endvidere er foreningslivet et stærkt fundament for fællesskabet i lokalsamfundet.

Et godt og tillidsfuldt samarbejde med kommunen om udviklingsplaner og gennemførelse af projekter og initiativer er også en nødvendig forudsætning for en positiv udvikling.

Projektet har omfattet fire workshops afholdt i hvert af de fire bysamfund: Janderup, Varde Kommune, Vágur, Færøerne, Isafjordur, Island og Sandane i Norge samt et afsluttende møde/workshop i Janderup i juni 2012.

Jeg siger en stor tak til deltagerne i de fem workshops. Alle har ydet en stor og meget positiv indsats i hele projektforsløbet. Desuden tak for samarbejdet med Landdistrikternes Fællesudvalg.

Projektet er et led i Nordisk Ministerråds "Nordplus Voksen" program for voksnes læring. Der er således i dette projekt lagt vægt på, at projektet bidrager med konkrete læringsværktøjer for borgere i yderområder. I forbindelse med planlægningen af projektet takker jeg således for et godt samarbejde med Nordisk Ministerråd og Styrelsen for Universiteter og Internationalisering.

Tak til de fire bysamfund for godt værtskab og en meget positiv medvirken i projektet.

Jeg håber meget, at rapporten kan give inspiration og være til nytte for politikere i kommuner, regioner og på landsplan, frivillige og "ildsjæle" i yderområder i Norden.

God læselyst

Oktober 2012

Karen Vestergaard-Poulsen

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kapitel 0. Resumé	6
Kapitel 1. Indledning	9
1.1 Indledning, baggrund, projektets forløb	9
1.2 Projektdeltagere.....	9
1.3 Projektets formål og delmål	10
Kapitel 2. Udvikling af lokalsamfund	12
2.1 Udfordringer og hovedproblemstillinger	12
2.2 Udviklingsplaner for regioner og lokalsamfund.....	20
2.3 anbefalinger vedrørende udvikling af lokalsamfund	21
Kapitel 3. Bysamfund i yderområder	23
3.1 Samarbejde og samspil med kommunen	23
3.2 anbefalinger vedrørende bysamfund i yderområder	25
Kapitel 4. Foreninger, ildsjæle og frivillige	27
4.1 Foreninger	27
4.2 Ildsjæle og frivillige	29
4.3 Hjemmesider for frivillige	33
4.4 anbefalinger vedrørende foreninger, ildsjæle og frivillige.....	34
Kapitel 5. Lokale initiativer	36
5.1 Traditioner	36
5.2 Informationsvirksomhed	39
5.3 Fremtidsværksted	40
5.4 anbefalinger vedrørende lokale initiativer	40
Kapitel 6. Omgivelser	42
6.1 Infrastruktur, bymiljø og boliger	42
6.2 Butikker	45
6.3 Genbrug af bygninger	45
6.4 Bæredygtig udvikling/energi/klima	46
6.5 anbefalinger vedrørende infrastruktur, bymiljø og boliger	47
Kapitel 7. Arbejdspladser, erhvervsudvikling og turisme	49
7.1 Arbejdspladser	49
7.2 Turisme.....	50
7.3 Tiltrækning af nye erhvervsvirksomheder	51
7.4 anbefalinger vedrørende arbejdspladser, erhvervsudvikling og turisme	51
Kapitel 8. Børn, unge og uddannelse	53
8.1 Børnepasning	53
8.2 Skole.....	53
8.3 Ungdomsuddannelser	54
8.4 Videregående uddannelser	55
8.5 anbefalinger vedrørende børn, unge og uddannelse	56
Kapitel 9. Sundhed og omsorg	57
9.1 Sundhed	57
9.2 Ældreomsorg.....	57
9.3 Telemedicin	58
9.4 anbefalinger vedrørende sundhed og omsorg	59

Kapitel 10. Kultur og fritidsaktiviteter	61
10.1 Kultur og fritidsaktiviteter	61
10.2 Radio/TV	61
10.3 Teater	62
10.4 Kunst	63
10.5 Musikskole	63
10.6 Bibliotek	65
10.7 Kirken	66
10.8 Lokalhistorie	67
10.9 Idræts- og Sportsfaciliteter	68
10.10 Anbefalinger vedrørende kultur og fritidsaktiviteter	69
Bilagsfortegnelse	71
Bilag 1. Kort projektbeskrivelse	72
Bilag 2. Projektgruppens anbefalinger og konkrete forslag	73
Bilag 3. Projektets hjemmeside	80
Bilag 4. Varde Kommunes samarbejdsmodel for lokalsamfund og kommune	81
Bilag 5. Varde Kommunes frivillighedspolitik	88
Bilag 6. ”Fælles nordiske værdier” - Resultat af gruppearbejde	90
Bilag 7. Eksempel på hjemmeside for frivillige	91
Bilag 8. Beskrivelse af Fremtidsværksted som metode og arbejdsform (læringsmanual)	92
Bilag 9. Beskrivelse af SWOT-analyse som metode og arbejdsform(læringsmanual)	98
Bilag 10. Hvad er lokalt udviklingsarbejde – et fortsat notat juni 2012	101
Bilag 11. Resume af bogen ”Trods dårlige odds”	102
Litteraturhenvisninger	104

Kapitel 0. Resumé

Nordisk Ministerråds projekt "Aktive ildsjæle i 4 nordiske lokalsamfund i udkantsområder" er et lærings- og inspirationsnetværk gennemført i 2010-2012. I projektførelsen er der udvekslet viden, erfaringer og idéer på tværs af fire bysamfund i yderområder i Danmark, Færøerne, Island og Norge. Projektets formål er, at lærings- og inspirationsnetværket skal give inspiration og formidle nyttige værktøjer til ildsjæle, frivillige og politikere, således at der kan skabes vækst og optimisme i lokalsamfund i yderområder i Norden.

Projektet har omfattet fire workshops afholdt i hvert af de fire bysamfund: Janderup, Vágur, Isafjordur og Gloppen samt et afsluttende møde/workshop i Janderup i juni 2012.

De vigtigste resultater fra projektet er samlet i denne rapport.

I projektet har deltagerne fokuseret på blandt andet levevilkår, omgivelser, sundhed, kultur, trivsel, relationer og udviklingsmuligheder i de fire bysamfund. Begrebet "Det gode liv" kendes således i flere lande i Norden. Naturligvis har der været forskelle mellem de fire bysamfund, men disse forskelle har været til gensidig inspiration.

Projektet har på en anden side vist overraskende mange lighedspunkter mellem de fire bysamfund.

En fælles nordisk kultur er et stærkt fundament for livet og udviklingen i de fire bysamfund.

Det har derfor været nyttigt og værdifuldt for deltagerne at udveksle viden og erfaringer fra de enkelte bysamfund.

Det er rapportens formål at videregive erfaringer vedrørende levevilkår fra de fire bysamfund til andre bysamfund i Norden med henblik på at fremme idé- og erfaringsudveksling.

Det er samtidig projektets formål at angive metoder og værktøjer, som andre byer i landdistrikter kan benytte for eksempel projektgruppens anbefalinger og konkrete forslag, Varde Kommunes samarbejdsorganisation med ni udviklingsråd i landdistrikterne og et fælles udviklingsråd, gennemførelse af et "fremtidsværksted", gennemførelse af "SWOT-analyser", konceptet "Blomstrende Landsby" mv.

Den vigtigste læring i projektet er, at det er helt afgørende, at der findes "ildsjæle" og frivillige, der går i spidsen for at udvikle lokalsamfundet.

Endvidere er foreningslivet et stærkt fundament for fællesskabet i lokalsamfundet.

Et godt og tillidsfuldt samarbejde med kommunen om udviklingsplaner og gennemførelse af projekter og initiativer er også en nødvendig forudsætning for en positiv udvikling.

Erfaringen er, at bymiljøet skal prioriteres højt, således at huse, veje, pladser, stier og grønne områder holdes i god stand, således at det bliver attraktivt at bo i lokalområdet.

Kulturlivet herunder traditioner, sang, musik, sport og idræt er meget vigtigt for at fremme trivsel og fællesskab i lokalsamfundet.

Ildsjælene i lokalsamfundene i samarbejde med borgere og en positiv kommunalbestyrelse er afgørende for vækst og udvikling i de mindre lokalsamfund.

Der er i de enkelte kapitler i rapporten medtaget en række anbefalinger og konkrete forslag til inspiration for lokalsamfund i yderområder. Anbefalinger og konkrete forslag fra rapporten er samlet i bilag 2.

Det er vigtigt, at der kommer mere fokus på de særlige kvaliteter og de stærke sider i de små samfund. Landsbyer skal ses som en del af et større helhed, og på mange områder kan de større byer lære af, hvordan borgerne i de mindre samfund har organiseret sig og fundet gode løsninger.

I sammenligning med de store bysamfund har de mindre lokalsamfund på væsentlige områder en række fordele, der yderligere kan forstærkes gennem en målrettet indsats.

En forudsætning for at unge familier frem over vil bosætte sig i landdistrikter er, at der er aktivitet og liv i området, og at kvaliteten af kommunens tilbud på daginstitution- og skoleområdet er i orden.

De lavere udgifter til boliger, erhvervsbygninger og lønninger giver en række konkurrencemæssige fordele sammenlignet med de store bysamfund. Derfor vil det også være hensigtsmæssigt, hvis såvel den offentlige sektor som finanssektoren er opmærksom på disse forhold, hvorved de mindre lokalsamfund får muligheder for at udvikle sig på en positiv måde.

De små og mellemstore virksomheder i de mindre bysamfund giver samtidig en mulighed for at skabe et godt arbejdsmiljø for ledere og medarbejdere.

Hvis de mindre lokalsamfund er velfungerende og inde i en sund og positiv udvikling, giver det således mulighed for "det gode liv":

- en mere tryk opvækst for børn og unge i et overskueligt miljø
- lettere at få et godt netværk, gode naboer og venskaber
- lettere at undgå ensomhed i mindre samfund
- de mindre skoler giver mulighed for et bedre og mere trygt skolemiljø
- et aktivt, lokalt foreningsliv
- lettere at skabe et lokalt kulturliv, et velfungerende fritids- og sportsliv og sammenhængskraft
- lettere at være iværksætter og drive erhvervsvirksomhed på grund af lavere omkostninger til husleje og lønninger
- bedre trivsel og arbejdsmiljø i de mindre og mellemstore virksomheder
- lettere at udnytte alternative energiformer såsom sol- og jordvarme mv.
- lettere at undgå ghettolignende boligkvarterer og dermed bedre mulighed for at integrere to-sprogede.

Hvis de mindre lokalsamfund er inde i en negativ udvikling med fraflytning, tomme og forfaldne bygninger og boliger, kræves der en større indsats af lokale "ildsjæle", frivillige og foreninger for at vende denne udvikling.

I projektforsløbet samt i rapportering er det tilstræbt at begrænse brugen af ordet 'udkantsområder', da dette ord har en vis negativ klang. I stedet er brugt ordet yderområder. I Norge kaldes det 'bolyst', i Island kaldes det 'jadabyggt' (landbyggt), og på Færøerne bruger man ordet 'udkantsområder' dog med udkant forstået som et område, det er besværligt at komme til.

I rapporten er medtaget bidrag fra alle projektdeltagere om forholdene i netop deres land, resultater fra gruppedrøftelser og mere konkluderende overvejelser. Følgelig er rapportens sprog samt sproglige stil noget varieret.

Under projektforsløbet skete der mange ting, – der var fælles gode oplevelser, og store visioner så dagens lys, der blev indgået varige venskaber, udvekslet ideer, tanker og drømme, drøftet demokrati og kultur, fortalt om succeser og det modsatte, læst nordisk litteratur, drøftet sagaer og elverpiger, sunget gamle nordiske kvad, diskuteret Jantelov, debatteret gamle og nye traditioner, danset kædedans, drøftet politik og fremtidsvisioner, vandret på ller, fjeld, ås og strand, set på kunst og museer, set storslået natur og drøftet udsagn og ordsprog, taget ideer med hjem til eget lokalsamfund - og

'når forandringens vinde blæser bygger nogle læhegn og andre vindmøller'

og i vores projektforsløb blev der drømt, planlagt og bygget mange vindmøller!!!!

Stor tak til alle, der har medvirket til at gøre dette projekt til et godt projekt!

Kapitel 1. Indledning

1.1 Indledning, baggrund, projektets forløb

Denne rapport er baseret på projektet "Aktive ildsjæle" finansieret af Nordisk Ministerråd under Nordplus Voksen. Projektet er gennemført i 2010-2012 i overensstemmelse med projektbeskrivelsen (se bilag 1).

Ansvarlig for gennemførelse af projektet er Det Danske Europa Institut A/S v/ Projektleder Direktør Karen Vestergaard-Poulsen.

Projektets dokumentation er tilgængelig på hjemmesiden www.aktinord.dk jvf. bilag 3.

Rapporten har til formål at uddrage projektets læring om, hvordan byer i yderområder gennem en målrettet indsats kan være attraktive lokalsamfund, tiltrække nye borgere og skabe trivsel og sammenhængskraft mellem borgerne.

Desuden indeholder rapporten en beskrivelse af væsentlige temaer fra projektimplementeringen til læring, inspiration og glæde for andre lokalsamfund.

Referater fra de fem workshops med de gennemførte aktiviteter samt de sammenskrevne evalueringer kan ses på hjemmesiden www.aktinord.dk

1.2 Projektdeltagere

I projektet deltog projektleder samt repræsentanter fra følgende fire lokalsamfund:

- Janderup, Danmark, et landsbysamfund i Varde kommune med ca. 850 indbyggere
- Vágur, Færøerne, beliggende på Suderø, og Vágur har ca. 1400 indbyggere
- Isafjordur, Island, beliggende i Nordvest Island har ca. 3.760 indbyggere fordelt på 4 lokalsamfund
- Sandane, Norge beliggende i Gloppen kommune, Vestnorge, der har ca. 5700 indbyggere

Projektdeltagere fra Janderup:

H.C. Jensen, Formand for Lokalrådet, Formand for Udviklingsrådet Varde Opland.

Kirsten Jensen, Formand for Varde Kunstforening og landdistriktskonsulent

Erik Dyhr Thomsen, Formand for Folk & Kultur, Næstformand i Lokalrådet

Minna Grunnet, Forebyggelseskonsulent i Varde Kommune.

Projektdeltagere fra Vágur, Færøerne:

Leder for Forskningscentret for Samfundsudvikling Dennis Holm

Lagtingsmedlem Sirid Stenberg

Direktør for det offentlige transportselskab Bøgi Mortensen.

Projektdeltagere fra Isafjordur:

Direktør for socialvæsenet Margrét Geirsdóttir

Lærer Alma Guðrún Frímannsdóttir

Leder af musikskolen Sigríður Ragnarsdóttir.

Projektdeltager fra Gloppen:
Ordførende Anders Ryssdal
Oppvekstsjef Olav Fure
Informationsmedarbejder Eva Marie Felde.

Ole Olsen, Næstformand i Landdistrikternes Fællesråd, Formand i "Hela Norden Ska Leva",
Formand i Danske Landsbyer, Ambassadør for Blomstrende Landsby.

Projektmedarbejder Kaj Vestergaard-Poulsen, Det Danske Europa Institut A/S.

Desuden har lærer Annelise Gammelmark Olsen, Danmark deltaget i workshops i Vágur og
Isafjordur, og Elinborg Nolsoe, Færøerne deltog i workshop i Isafjordur.

Projektleder er, som tidligere nævnt, Karen Vestergaard-Poulsen, Det Danske Europa Institut
A/S.

1.3 Projektets formål og delmål

I henhold til projektbeskrivelsen har projektet følgende overordnede formål og delmål:

Projektets overordnede formål:

- At etablere et læringsnetværk
- At styrke ildsjælenes kompetencer
- At formidle nye læringsværktøjer
- At øge kendskabet til hinandens løsningsmodeller
- At øge kendskabet til nordiske sprog, kultur og identitet.

Projektets delmål:

- At etablere et fælles virtuelt rum
- At give information og læring om netværk
- At skabe rum for erfaringsudveksling
- At fremme kvalitet og innovation vedrørende læring
- At øge færdigheder i IT som kommunikationsmiddel
- At give inspiration og stimulere aktivt "citizenship"
- At skabe opmærksomhed om kulturelle forskelligheder.

Såvel overordnede mål som delmål er blevet opfyldt. Et stærkt netværk er blevet etableret
med god læring og kreativ ide- og erfaringsudveksling.

Alle deltagere har været særdeles aktive og vist stort engagement i projektet. Deltagerne har
med dygtighed planlagt og gennemført de forskellige workshops og skabt konkrete resultater
og nogle fantastiske oplevelser for deltagerne.

Mange lokalfolk, politikere, erhvervsfolk, foreninger, skoler, musikskoler, kirker, sociale
institutioner etc. har været involveret i de forskellige workshops. Der har været en tæt kontakt

mellem alle partnere, og projektet er forankret i de respektive lokalsamfund. Der er i lokalsamfundene glæde og tilfredshed med projektet og de opnåede resultater.

Ildsjælene har fået konkret viden, inspiration og fornyet energi. De har i deres lokalområde igangsat nye aktiviteter og skabt synlige resultater. Desuden er kompetencer i brug af nordiske sprog væsentligt forøget.

Bevidsthed om den fælles nordiske kultur og identitet er blevet styrket. Samvær og fælles gøremål har skabt et stærkt engagement og fællesskab mellem deltagerne. Se eksempler på projektets hjemmeside www.aktinord.dk.

Der er efter hver workshop udarbejdet et detaljeret referat, der beskriver læringstemaer, nye aktiviteter i lokalområdet, indholdet af erfaringsudveksling, informations- og kommunikationstiltag og specifikke kursustemaer jvf. hjemmesiden.

Benyttede analyseværktøjer som for eksempel fremtidsværksted med udarbejdelse af idekatalog og handlingsplaner er beskrevet på hjemmesiden.

Der har i projektforløbet været en god pressedækning. Resultaterne fra de fem workshops er blevet formidlet til offentligheden via aviser, radio, lokalt tv og foredragsvirksomhed.

Næstformanden i Landdistrikternes Fællesråd Ole Olsen, der samtidig i perioden har været formand for "Hela Norden ska Leva" har deltaget i projektet, og de to landsbyforeninger i Danmark og Foreningen Norden er orienteret om projektet og resultater.

Efter hver workshop er der foretaget evalueringer, der er sammenskrevet og tilgængelige på projektets hjemmeside.

Det nordiske sprog er blevet anvendt i hele projektforløbet.

Alle projektdeltagere er enige om, at projektet er gennemført med et godt resultat, og at samtlige mål og delmål er opnået.

Kapitel 2. Udvikling af lokalsamfund

2.1 Udfordringer og hovedproblemstillinger

De fem workshops har omfattet en række studiebesøg og gruppedrøftelser.

I forbindelse med workshoppen i Vágur drøftede deltagerne emnet ”fælles nordiske værdier”.

Resultatet af gruppedrøftelsen om ”fælles nordiske værdier” er samlet i bilag 6. Alle glædede sig over, ’at der blev sat ord’ på den fælles kultur og de fælles nordiske værdier. – Stærkt fornemmede deltagerne vores fælles nordiske identitet og sammenhængskraft. Dette viste sig også igennem deltagernes store kendskab til de fælles nordiske sange og salmer. På de fem workshops blev der således sunget meget, og der blev lavet et fælles nordisk sanghefte til brug for de fem workshops. De fleste af projektdeltagerne er aktive korsangere.

På denne baggrund er der i høj grad sammenfaldende holdninger til de rammer, ”omgivelser” og værdier, der skal sikre ”det gode liv” i lokalsamfundene.

2.1.1 Forholdene generelt i Norden

Det er en politisk beslutning, om man vil bevare landsbyerne! Der satses i øjeblikket meget på at udvikle byområderne, og ofte bliver små virksomheder, nye virksomheder og iværksættere henvist til byerne og industriområderne. Landsbydebatten har været omfattende, og der har været kæmpet om, hvorvidt landsbyerne er et udviklings- eller afviklingsområde. Debatten har bl.a. gået på, om der kun skal være landbrug, skovbrug og fiskeri i yderområderne?

Mange landsbyer i yderområder er ramt af nedgang i befolkningstallet. Dette skyldes blandt andet, at uddannelsesinstitutioner og de større erhvervsvirksomheder som hovedregel er beliggende i de større byer. Når de unge har taget en højere uddannelse, bosætter de sig ofte i byerne, og som regel vender de ikke tilbage til det lokalsamfund, hvor de er opvokset og har gået i skole.

Den demografiske udvikling medfører, at det især er den ældre del af befolkningen, der er bosiddende i landsbyer. Dette sker til trods for, at man i landsbyer i yderområder har lavere boligudgifter end i de større byer, mere indbyrdes kontakt og desuden har let adgang til naturen, hvilket er værdier unge og børnefamilier prioriterer højt.

Affolkningen og den økonomiske krise øger udkantområdernes problemer.

I Norge har man valgt å skifte fokus fra utkantsområder til å snakke om ”bolyst”. Man mener, at ordvalget har en betydning, og utkant er vesentlig mer negativt enn lyst!

Problemerne kan ligeledes yderligere forstærkes ved lukning af skoler, butikker, forsamlingshuse mv.

I mange yderområder er det vanskeligt at sælge huse, og der kan være problemer med finansiering af hushandler. Problemerne i yderområder forstærkes yderligere ved, at de billige boliger på landet ofte tiltrækker socialt udsatte grupper.

Hvis landsbyerne skal overleve og videreudvikles, er det nødvendigt, at der tages initiativer, som sikrer, at der for borgere mellem 18-65 år er beskæftigelsesmuligheder i området, og at landsbyerne kan tilbyde attraktive boliger og et miljø, som kan imødekomme de behov, som borgerne efterspørger.

Hvis befolkningstallet i landsbyerne skal fastholdes eller øges, kræver det derfor en særlig indsats.

Denne særlige indsats skal varetages af den lokale befolkning i samarbejde med myndighederne.

Erfaringen fra projektet viser med tydelighed, at den lokale befolkning selv skal tage ansvaret og organisere sig og lave handlingsplaner for at sikre, at der planlægges og gennemføres en særlig indsats. Hvis den lokale indsats skal lykkes, viser dette projekt med al tydelighed, at der skal være et antal "ildsjæle" og frivillige, der sætter sig i spidsen for disse initiativer.

Det er et politisk spørgsmål, hvilken service man kan tilbyde i landdistrikterne med hensyn til skoler, administration, hjemmehjælp, sygehuse, offentlig transport og så videre, men en klar politik på området er påkrævet.

De teknologiske muligheder - især inden for informationsteknologien og herunder telemedicinen - giver landdistrikterne nye muligheder for at gøre det mere attraktivt at bosætte sig i landdistrikterne.

2.1.2 Forholdene i Danmark

På ti år er der blevet ni procent færre mennesker i landdistrikterne, men der bor stadig 800.000 på landet. Det faldende befolkningstal kan mærkes i kommunekasserne. Banker, købmand, biblioteker og institutioner er blevet lukket i landområderne. Der er i de sidste 10 år blevet nedlagt 500 små skoler, og 231 skolelukninger er på vej inden for de næste 2 år. Hver anden folkeskolelukninger har dog ført til friskoler med et stærkt forældreengagement.

En undersøgelse fra 2-3 år siden viste, at 15 % af småbørnsfamilier ønsker at bo på landet og være med i et fællesskab. Men er der ingen skoler, ønsker småbørnsfamilier ikke at slå sig ned i landsbyerne. Overskuelighedens og tryghedens skole skal være i nærmiljøet. Hvis der ikke er basis for at opretholde en lokal skole, skal der være tilbud om en god og sikker skoletransport af børnene.

I Danmark er udviklingen på 42 år gået fra 1378 sogne med mere end 15.000 sognerådsmedlemmer til i 2007 at have 98 kommuner med ca. 2000 lokalpolitikere.

En hel del danske kommuner bl.a. i Skive Kommune, der omfatter 40 små landsbyer, mener man, at der ikke skal skæres på serviceniveauet.

I en AKF undersøgelse præciseres, at det er dyrt at opretholde et højt serviceniveau i yderområderne, men som Arne Bisgaard (V), der er formand for landsbyudvalget i Skive Kommune siger "Alting er jo dyrere herude. Men det jo ikke ensbetydende med, at man hele tiden skal regne på det. Her i Skive Kommune tager vi det som en selvfølge, at vi skal holde liv i landområderne".

I Varde Kommune er der oprettet 9 udviklingsråd, som er lokalt forankrede, og de har et formelt samarbejde med Varde kommune og har officiel status som høringsberettigede. (Se bilag 4 "Varde Kommunes samarbejdsmodel for lokalsamfund og kommune").

Berlingske Research undersøgelse, juni 2012

Berlingske Research den 27. juni 2012 viser følgende tendenser baseret på en analyse af 29 landkommuner, som her er defineret som udkantsområder sammenlignet med landets øvrige kommuner:

1. Færrest iværksættere i yderområder (henholdsvis 6,12 contra 9,71 pr. 1000 indbyggere)
2. Stigende uddannelsesgab mellem land og by (videregående uddannelse henholdsvis 16,7 % contra 32,1 % af befolkningen)
3. Beskæftigelsen falder mest i yderområder (henholdsvis -5,7 % contra -3 % i perioden 2009-11)
4. Indkomsterne stiger mest i byområder (henholdsvis 2,6 % contra 3,5 % i perioden 2008-10)
5. Erhvervsfrekvensen falder mest i landkommunerne (henholdsvis 3,6 % contra 3,0 % i perioden 2009-11).

Analysen viser således, at yderområderne står over for nogle væsentlige udfordringer omkring iværksætteri, uddannelse og beskæftigelse.

Analysen viser også, at Venture-kapital hovedsageligt formidles til nye virksomheder i Hovedstadsområdet og de større bysamfund i Danmark. Med andre ord kan det i mange tilfælde være vanskeligt at skaffe kapital til nye iværksætter-virksomheder i yderområder.

200 mio. kr. puljen

Der ydes økonomisk støtte til yderområder, idet der er afsat puljer til kommuners og regionens landdistriktsprojekter. Puljen i Region Midt hedder kort og godt 'Pulje til kommuners og regionens landdistriktsprojekter under aftale om Grøn Vækst'. Denne pulje er én af de fem regioners programmer under Fødevarerministeriets og FødevarerErhvervs 'Særlige pulje til regioner og kommuner'. I daglig tale omtales puljen også som 200 mio. kr. puljen.

Der er tale om en pulje landdistriktsmidler, som i 2011-2013 årligt på landsplan udgør 75 mio. kr. til projekter, der skal medfinansieres med minimum tilsvarende beløb fra kommuner og regioner.

Man er nu langt henne i detailudmøntningen af principperne for håndteringen af ansøgningerne i de regionale programmer. I Region Midt er der kommet en meget bureaukratisk sagsgang ud af det, og der tegner sig desværre et billede af, at det samme vil ske i de øvrige regioner.

Der skal afsættes penge til bosætning, arbejdspladser, børn m.m. for at sikre vækst i de danske landsbyer.

Der er også danske fonde, der støtter lokalsamfund i yderområder. Blandt andet Realdania har afsat en pulje på 115 mio. kr., hvor der kan søges om tilskud til projekter i landdistrikter. Følgende er et uddrag fra Realdanias hjemmeside www.realdania.dk:

”Fonden Realdania vil være med til at forbedre livskvaliteten i udkantsområder

De danske landdistrikter og udkantsområder er ramt af afvandring, men der er masser af potentiale til at vende udviklingen, mener man i fonden Realdania.

Derfor har Realdania med en kampagne, som hedder 'Stedet Tæller', afsat en pulje på 115 millioner kroner, som kan søges af kommuner, borgerforeninger, lokale aktionsgrupper og private idémagere, der har visioner for at udnytte og udvikle herlighederne i deres lokalområde.

- Vi skal ikke skabe landet om til byen, men ved at udnytte de stedbundne potentialer, kan vi være med til at styrke livskvaliteten i de danske yderområder, fsiger Realdania direktør Hans Peter Svendle.

'Stedbundne potentialer' kan for eksempel være kulturarv i form af bygninger og landskaber, naturområder eller lokale håndværk. Det kan også betyde en særlig lokal kultur, viden, selvforståelse eller sociale netværk.

De 115 millioner kroner udloddes over en femårig periode. Pengene kan søges til projekter i de 34 kommuner, der omfattes af den differentierede planlov, betegnes som en yderkommune i forhold til uddelingen af landdistriktsmidler eller er berettiget til at modtage strukturfondsmidler af EU.

Derudover kan der også søges støtte til projekter på en række småøer, der rent formelt ikke tilhører yderområderne.”

Regeringen 2011 og Folketingets Landdistriktsudvalg

Den nye regering fra 2011 har oprettet et ministerium for by, bolig og landdistrikter. Endvidere har Folketinget oprettet et landdistriktsudvalg.

I denne forbindelse udtaler minister Carsten Hansen: ”Vi ønsker at styrke landdistrikterne og skabe bedre sammenhæng mellem land og by. For Danmark er mere og andet end byer, og det skal også i fremtiden være attraktivt at leve og bo på landet.

Når vi ønsker at skabe bedre sammenhæng mellem by og land, skyldes det ikke kun, at regeringen vil mindske social ulighed i samfundet og forhindre, at Danmark knækker over i to. Det hænger også sammen med, at der er et gensidigt afhængighedsforhold mellem de danskere, der har valgt at bo på landet, og dem som lever i byerne.

Jeg tror, at vi kan udnytte og få gavn af de ressourcer og kompetencer, der er begge steder. For det er ofte i mødet mellem forskellige mennesker, at der opstår nye ideer og udvikling. Og det har vi brug for i disse år, hvor innovation og vækst skal bidrage til, at vi kan konkurrere med udlandet og bevare vores velfærdssamfund. Men hvis det skal lykkes at vende udviklingen i landdistrikterne med stagnation, fraflytning og tilbagegang, kræver det samarbejde hele vejen rundt.

De mange statslige initiativer på relevante områder såsom fødevarer, miljø, energi, uddannelse, turisme, kultur, digitalisering og transport skal koordineres og tænkes sammen. Det bliver en af mine væsentligste opgaver. Og regionernes og kommunernes arbejde skal trække i samme retning.

Og sidst, men ikke mindst forudsætter det lokalt engagement og inddragelse af frivillige, som er villige til at investere tid og kræfter på at få landdistrikterne til at blomstre.

Derfor er jeg også glad for, at jeg har lejlighed til at møde repræsentanter fra de mange lokale aktionsgrupper -såkaldte LAG'er -der spiller en central rolle for vores landdistrikter, hvor de arbejder for at skabe job og gode levevilkår i samarbejde med lokalsamfundene.

For uden "ildsjæle" som dem ville det være næsten umuligt at vende udviklingen i landdistrikterne.

Det er mit indtryk, at de lokale aktionsgrupper får rigtig meget ud af de 95 mio. kr., som Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter årligt tildeler grupperne. Rundt om i landet er der rigtig mange gode større og mindre projekter, som drives med succes af LAG'erne. Aktionsgrupperne har blandt andet på den baggrund en enorm viden om, hvad der rør sig lokalt, og hvilke konkrete udfordringer landdistrikterne har.

Den viden skal jeg og mit ministerium selvfølgelig trække på og lade os inspirere af. For det er ude i lokalsamfundene, at man ved, hvor skoen trykker og kan byde ind med ideer til, hvordan vi får løst udfordringerne. Derfor vil jeg også i den kommende tid besøge en lang række yderkommuner for at lytte og lære og få inspiration til, hvordan vi i fællesskab kan løse dem.

Og med oprettelsen af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har vi skabt grundlaget for en koordineret og styrket indsats, der både vil komme byer og landdistrikter til gavn."

Visionsudvalget 2030

"Debatten om Udkants Danmark bør have en mere positiv drejning", mener minister for by, bolig og landdistrikter Carsten Hansen (S). Derfor har ministeren i februar 2012 engageret blandt andre sangeren Niels Hausgaard og bonderøven fra DR2 Frank Erichsen til at deltage i en visionsgruppe, der skal give et bud på Udkants Danmark anno 2030.

Gruppen, der består af ni samfundsdebattører med holdninger til og erfaringer med livet på landet, skal give bud på en vision for Danmarks landdistrikter og yderkanter år 2030.

Medlemmerne af visionsgruppen mødtes første gang i marts 2012, og de præsenterer deres tanker om fremtidens landdistrikter for ministeren for by, bolig og landdistrikter i efteråret 2012.

Bornholm som et godt eksempel

Bornholm har gennem de senere år sat sig selv på dagsordenen og opnået et stærkt brand – både som klassisk ferieø med natur, historie og kultur og som et sted med fantastiske lokale fødevarer og kunsthåndværk med internationalt format. De bornholmske lokalt producerede fødevarer er blevet landskendte, lokale kunstnere har fået international opmærksomhed på udstillinger i udlandet, og Bornholm har trukket udenlandske kunstnere til øen.

Fælles for succeshistorierne er, at der ligger en lang strategisk satsning bag, som inkluderer professionelle entreprenører, frivillige "ildsjæle" og offentlige myndigheder. Det er i høj grad lykkedes for alle disse aktører at samarbejde og supplere hinanden, og det har ført til konkrete organisationer som ACAB (Arts and Crafts Association Bornholm) på kunstområdet og Regional Madkultur og Gourmet Bornholm på fødevarerområdet.

Yderområder kan helt klart lære af Bornholm, hvordan man arbejder sammen om at skabe succes og lokal udvikling.

Undersøgelse af "lykkebegrebet" i yderområder i Danmark

I Danmark er der i en længere årrække gennemført undersøgelser af "lykkebegrebet", hvor der sammenlignes mellem befolkningen i yderområder og befolkningen i byområder.

I nedenstående uddrag af artikel i Berlingske 21/4 2012 fremgår det således:

"Der var så dejligt ude på landet, skrev H.C. Andersen i »Den Grimme Ælling.« Og noget tyder på, at den gamle eventyrmager havde fat i den lange ende allerede i 1843. Sådan lyder i hvert fald konklusionen på en ny undersøgelse om udkantsdanmark, som Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har fået foretaget.

Undersøgelsen, som professor Jørgen Goul Andersen fra Aalborg Universitet står bag, er baseret på svar fra 6.000 personer. Den viser, at borgerne i udkantsområderne vurderer deres tilfredshed med tilværelsen til 7,10 på en skala fra 1 til 10, mens borgerne i bykommunerne giver karakteren 7,17.

På de fleste mål – generel tryghed, lykke/tilfredshed med tilværelsen og mange andre – finder vi ikke den store elendighed i udkantsområderne. De er i en vis forstand bedre end deres rygte, skriver Jørgen Goul Andersen således i sin undersøgelse.

Selv om undersøgelsen også viser, at for eksempel afstanden til politi og sygehus bekymrer beboerne i udkantskommunerne, er deres utryghed alligevel ikke større end andre danskere.

Selv på nogle af de mål, hvor man kunne forvente en vis desperation i udkantsområderne – f.eks. bekymringer over faldende boligpriser, – ser det ikke ud til, at utrygheden er mærkbart

større i udkantsområder/landområder end i byområderne. Selv bekymringerne for ledigheden var i hvert fald i 2011 ikke væsentligt større, står der i undersøgelsen.

Og det er gode nyheder for Carsten Hansen (S), minister for by, bolig og landdistrikter.

”Undersøgelsen tegner et mere nuanceret billede af vores landdistrikter og yderområder, end man ellers er vant til at høre om i medierne. Og det er positivt. Vi skal selvfølgelig fortsat lytte og forholde os til de udfordringer, som borgerne oplever i yderområderne. Men vi får intet ud af at tale områderne ned. Jeg håber, at en undersøgelse som den her kan være med til, at vi får en mere konstruktiv debat”, siger Carsten Hansen.

Resultaterne lægger sig desuden op ad en anden undersøgelse, som Center for Landdistriktsforskning ved Syddansk Universitet udgav tidligere i år. Den viser også, at der stort set ikke er forskel i livstilfredshed eller lykkefølelse alt efter, om man bor på landet eller i byen.

Når man måler på lykkefølelsen, er det således i provinsen, at man finder de mest lykkelige borgere. På landet og i byer føler omkring 48 procent sig således meget lykkelige, mens det tilsvarende tal for storbyer er lige under 40 procent.

Ifølge undersøgelsen fra Center for Landdistriktsforskning har borgerne på landet dog engang været endnu lykkeligere.

Over hele perioden 1990-2008 har borgerne i landdistrikterne været ligeså tilfredse med livet som andre borgere. Dog var borgere i landdistrikterne i 1990 væsentlig mere lykkelige end de fleste andre borgere, og dette var i 2008 blevet afløst af en tilstand, hvor borgere i landdistrikterne i de fleste tilfælde blot var lige så lykkelige som andre borgere, lyder det i konklusionen.”

2.1.3 Forholdene på Færøerne

Folketal 01.04.2012: 48.339 (Vágur kommune: 1.371)

Arbejdsløshed: 5,8 % (hele landet)

Konsumprisindeksen: +2,3 %

BNP per indbygger: DKK 277.029 (estimeret af den færøske landsbank)

Boligprisindeksen: Ingen tilgængelige tal

Kilder: www.hagstova.fo www.landsbankin.fo

Igennem de sidste 50 år er der sket en centralisering af befolkning på Færøerne (48.300 indbyggere). En stigende del af befolkningen bor i Torshavns-området og på de større øer, som i dag via undersøiske tunneler har fået tilknyttet vejforbindelsen til hovedstadsområdet. I dag har omkring 85 % av befolkningen vejforbindelse til Torshavn. De store tabere hvad udviklingen i befolkningstal angår, er de øer, som kun har daglige færgeforbindelser, specielt de små afsides liggende udkants øer med en meget lille befolkning (de fleste med under 50 beboere), men derudover også to større øer Sandoy (Sandø) og Suðuroy (Suderø) med henholdsvis omk. 1.300 og omk. 4.700 indbygger.

Affolkningen af de færøske udkantsområder med faldende befolkningstal har også medført et stigende fokus på reformer på en række områder. Blandt andet planer om en kommunal reform, med en reduktion fra de nuværende 30 til 7-9 kommuner (færøske kommuner administrere kun få områder i forhold til andre nordiske kommuner), som sandsynligvis bliver gennemført i løbet af de næste par år. Der er også planer om en skolereform med nedlæggelse af de små landsbyskoler som følge. Dette kommer oveni et årti, hvor mange posthuse, banker og offentlige kontorer i de små bygder er lukkede og centraliserede til de større bygder.

Med andre ord står udkantsområderne på Færøerne over for en lang række store udfordringer i de kommende år. Fra landspolitisk er der ikke megen fokus på hvordan disse udfordringer skal løses, men alene fokus på hvordan der kan etableres større administrative enheder (enten kommuner eller formelle kommunale samarbejder), som kan tage imod de områder man har planer om at decentralisere fra land til kommuner. Det landspolitiske svar på udfordringerne synes at være etablering af større administration, men spørgsmålet om indehold i og betydning af lokal udvikling er på nuværende tidspunkt ikke en del af debatten på Færøerne.

Diskussionen om kommunalreform på Færøerne har inddraget, at mange små bygder, som i dag har deres eget aktive kommunestyre, skal have et forum som de danske lokalråd og de norske utviklingsråd. Det vil sige, at man nedlægger de små bygders lokale initiativ (det eksisterende kommunestyre) uden at tilskynde etablering af anden instans med initiativ, som kan varetage lokale interesser på en lang række områder, ikke mindst angående udvikling.

2.1.4 Forholdene i Island

Indbyggere: Island 1.1. 2012: 319.575 (Ísafjarðarbær: 3.758)

Arbejdsledighed: 7,2 % i januar 2012

CPI: 5,1 % i 2012

Boligprisindeksen: 115,4 points i juli 2012

Inflation: 8,5 i mai 2012

Kilde: Hagstofa.is

I Island er der ingen officiel landsbypolitik. Der har været nogle forsøg, men de har ikke haft den støtte de skulle for at kunne blive udført. Det har haft alvorlige konsekvenser, hvor folk flytter fra landsbyerne til Reykjavík. Forholdene er ellers generelt som i de andre nordiske lande.

I 1996 boede 4.519 mennesker i Ísafjarðarbær, men i 2011 boede 3.758 mennesker i Ísafjarðarbær. Ísafjörður er den største af byerne i kommunen Ísafjarðarbær. De andre byer og langt mindre er Þingeyri, Flateyri og Suðureyri.

I Island var antallet af kommuner 229 i 1950 men i dag er der 75 kommuner. Der har bevidst været arbejdet med at reducere antallet af kommuner, men i nogle år har der ikke været tale om sammenlægning af kommuner. Der har dog været tale om, at de nordlige byer på Vestfjordene skulle integreres til én kommune, men den idé har mødt megen modstand af indbyggerne i Ísafjörður, Bolungarvík og Súðavík.

2.1.5 Forholdene i Norge

Folketall 01.04.2012: 5 002 942 (Gloppen kommune: 5 679)

Arbejdsledighed: 3,0 %

Konsumprisindeksen: +0,3 %
BNP per innbygger: NOK 549 253
Boligprisindeksen: 6,3 %

I Norge har man også en draging mot sentrum. De ”store” byene (Norge har for såvidt ingen storbyer) vokser, og større regionsentre vokser fram. De mindre bygdene har over år mistet sentrale funksjoner som post, bank, butikk, skole og barnehage. Postvesenet har gjennomgått en kraftig omstrukturering, og har etablert en ordning med post i butikk. Denne sikrer de mindre samfunnene postfunksjon, så lenge butikken overlever. Omlegging av kommunikasjonslinjene fra sjø til veitransport har her vært sentral. Før hadde man mindre rutegående båter som trafikkerte fjordene og tok med alt og alle som skulle befraktes mellom små lokalsamfund og til og fra de større byene som Bergen. Nå har ”alle” hver sin bil og mesteparten av kommunikasjonen foregår langs veiene. Tidsaspektet har blitt viktig, og menigmann er lite i båt, med unntak av dem som bruker båt som rekreasjon.

Høye lønninger har etterhvert gjort det dyrt og lite lønnsomt å drive salgsvirksomhet og tjenesteyting i små lokalsamfund, og NPM har påvirket statlig og kommunal sektor landet rundt. Resultatet er en mer markedsstyrt og økonomisk tenkning, noe som medfører at man ikke har ”råd” til å opprettholde strukturer som ikke er kostnadseffektive. Dette slår direkte ut på endringer i skolestruktur og tjenestetilbudet ellers. I Gloppen ble skolestrukturen endret fra 9 skoler til 5 i 2009. En av skolene ble lagt ned fordi det nesten ikke var barn igjen, men for de andre handlet det mye om at det var penger å spare på større enheter. Viktig i dette bildet var også at barnetallet var på vei ned i alle kretsene, og det var under 10 kilometer mellom de skolene, som ble slått sammen.

Det har vært satset mye på utbygging av bredbånd i Norge. Også stat og kommuner har investert store beløp på dette, men Norge er et vanskelig land å bygge i. Topografien gjør det svært dyrt, og igjen er det de små samfund som får unngjelde. Det finnes grenser for hvor mye storsamfunnet synes det er verdt å investere i infrastruktur til små bygder og avsidesliggende gårder.

Sammenfatning for de fire lokalsamfund:

Der skal tilføres ressurser, og der ud over skal der i landdistrikterne satses på det folkelige fællesskab, og borgerne bør medinddrages i beslutninger. Aktive borgere er en nødvendighed for udvikling og vækst, og der skal satses på frivillighed, og ”ildsjæle” skal træde i karakter. Identiteten opbygges i lokalsamfundet, og det skal der skabes gode vilkår for. Politikerne skal have øje for de folkelige kræfter og tage aktiv, bevidst stilling til udviklingen i lokalsamfundene.

2.2 Udviklingsplaner for regioner og lokalsamfund

Fra indledningen til Region Syddanmarks udviklingsplan citeres følgende afsnit:

”Det Gode Liv skabes både af det enkelte menneske og af omgivelserne. Den Regionale Udviklingsplan skal være med til at skabe sammenhæng og udviklingsmuligheder i omgivelserne. Rammerne for et godt og sundt liv med adgang til job, boliger, servicetilbud, uddannelse og fritidstilbud i både by - og landdistrikter skal tiltrække nye borgere samt

inspirere og skabe muligheder for de mennesker, der bor i Syddanmark, og som skal skabe væksten i Syddanmark nu og i fremtiden.

Visionen er dermed et udtryk for en stærk syddansk overbevisning om, at den økonomiske krise, som Danmark og Syddanmark står midt i, skal imødegås af en helhedsorienteret og langsigtet indsats. Ud over at skabe vækst i erhvervslivet skal en del af løsningen findes i at stå sammen om en fælles indsats for at skabe rammer, der kan engagere, inspirere og dermed også muliggøre Det Gode Liv for alle borgere i Syddanmark.”

I udviklingsplanen for Region Syddanmark 2012-15 defineres et indeks for ”det gode liv” målt på fem områder, som betragtes som afgørende for ”Det Gode Liv”:

1. Sundhed
2. Tryghed
3. Relationer
4. Selvrealisering
5. Omgivelser.

Sundhed og tryghed er fundamentet for ”Det Gode Liv”. Menneskelige relationer bygger videre på fundamentet, og her tænkes på borgernes indbyrdes relationer, forhold til familie, venner, kolleger, andre medlemmer i foreninger, beboerforeninger, lokalråd, udvalg mv.

Selvrealisering bygger også på fundamentet, og er med til at give den enkelte borgers mulighed for at få opfyldt sine ønsker for en god tilværelse.

Omgivelser omslutter hele spektret eller pyramiden og består af boliger, infrastruktur, transport, veje, stier, naturen, butikker, institutioner og det samlede miljø for lokalsamfundet.

Områderne bliver målt med både data på samfunds- og individniveau, dog kan selvrealisering alene måles med individindikatorer. Se endvidere www.detgodeliv.no

2.3 anbefalinger vedrørende udvikling af lokalsamfund

Projektgruppen er enig i følgende anbefalinger:

1. at der satses på det folkelige fællesskab
2. at ”ildsjæle” og frivillige mobiliseres og indgår i samarbejde med politikere og kommunens embedsmænd
3. at politikere har blik for de folkelige kræfter og indgår i et tæt samarbejde med borgerne
4. at der sikres en erhvervsaktiv indsats, som tiltrækker virksomheder, iværksættere og derved skaber arbejdspladser for lokalsamfundets borgere
5. at der tages initiativer, som sikrer borgerne arbejdsmuligheder, boliger og gode faciliteter for børn og unge. Herved tiltrækkes nye borgere til samfundene
6. at borgerne inspireres til at bakke det lokale samfund op ved at støtte institutioner, skoler, uddannelsesmuligheder, lokalbutikker, foreningsliv etc.
7. at borgerne opfordres til at danne netværk gennem foreninger, interessegrupper, kulturaktiviteter etc.
8. at alle muligheder som f.eks. tomme ejendomme og boliger udnyttes til aktive formål.

Nogle operationelle forslag:

1. Kommunen tager initiativ til årlig frivillighedsdag, hvor årets ildsjæl kåres.
2. Der udarbejdes udviklings- / lokalplaner for alle lokalsamfund. (Hvad vil vi? Hvilken vej vil vi gå? etc.).
3. Investeringsforening oprettes, en gruppe borgere får penge til rådighed for implementering af udarbejdet plan.
4. Kommunal plan/idébank for anvendelse af tomme, ubrugelige ejendomme.
5. Der etableres erhvervsråd i kommunen og den fungerende erhvervschef udarbejder information om lokalsamfundene samt arbejder for gode forhold for erhvervsvirksomheder og iværksættere. (Dette kan eventuelt ske i samarbejde med andre kommuner/lokalsamfund).
6. Der etableres et antal festdage, arrangementer, byfest, årlige begivenheder og lignende, hvor byens borgere mødes.
7. På frivillig basis indrettes tomme bygninger og boliger til gavnlige, fælles formål – kultursteder, mødesteder, udstillingslokaler etc.
8. Kommunen stiller gratis lokaler til rådighed til møder (jf. Varde Kommune).

Kapitel 3. Bysamfund i yderområder

3.1 Samarbejde og samspil med kommunen

Projektet har vist, at "det gode liv" i lokalsamfundet er meget afhængigt af lokalsamfundets forhold til kommunen og det politiske niveau. Derfor er det vigtigt, at samarbejdet mellem lokalsamfundet og kommunen er velorganiseret. (Se Varde modellen bilag 4 om udviklingsråd).

Et lokalråd valgt i lokalsamfundet kan have en vigtig funktion og være et godt og betydningsfuldt talerør for de synspunkter, forslag og ønsker, der skal formidles til kommunen.

Kommunen skal nødvendigvis varetage helhedens interesser og foretage en samlet prioritering af anlægs- og driftsudgifter. Kommunen bør dog være lydhør over for de forslag, der kommer fra de enkelte lokalsamfund, og kommunikationen mellem kommune og lokalsamfund bør organiseres og systematiseres, så der er tale om en tovejs kommunikation.

Med hensyn til samspillet mellem lokalråd og kommunen viser erfaringen, at det er hensigtsmæssigt, at der aftales en fast mødestruktur, hvor lokalråd kan drøfte de lokale behov og ønsker med kommunen.

Forholdene generelt i Danmark

Carsten Abild, der er regionsrådsmedlem i Region Syddanmark for Venstre og formand for 'Landsbyerne i Danmark', har skrevet følgende:

" – 'Sognet, der ikke vil dø'. Sådan lød overskriften den 18. juli 1976 i en stor opsat artikel i Berlingske Tidende om et lille Nordfynsk sogns kamp for at overleve.

Efter kommunalreformen i 1970 med sognesammenlægninger og by - og landzonenloven (i dag planloven) kom landsbysamfundene i store problemer med fraflytning fra land til by, nedlæggelse af landsbyskoler, manglende børnepasning og ældreboliger, lukning af nærbutikker, ingen bosætning, problemer for håndværk og småindustri, nedlæggelse af foreninger og forsamlingshuse osv.

Landzonen var en afviklingszone, byzonen en udviklingszone. Landsbysamfundene sygnede hen og bysamfundene voksede.

I 2007 stod så igen en kommunalreform for døren. 'Landsbyerne i Danmark' frygtede, at en ny kommunalreform med kommunesammenlægninger, reduktion af folkevalgte, skolenedlæggelser, tab af arbejdspladser, manglende bosætning m.v. helt ville tage livet af vore landsbysamfund.

For at modvirke dette opfordrede vi landsbysamfundene til at organisere sig med lokalråd, landsbyråd, beboerforeninger, borgerforeninger osv. Denne gang skulle en kommunalreform ikke tage landsbysamfundene på sengen, som det skete i 1970, hvor der skulle gå fem, seks år, før landsbybeboerne gjorde modstand.

Organiseringen er lykkedes over al forventning. I næsten alle landsbysamfund er der i dag lokalråd, landsbyråd, beboerforeninger, borgerforeninger, forældrebestyrelser m. v. Disse lokale råd og foreninger står nu vagt om landsbysamfundets hjørnestene, som skolen, børnehaven, forsamlingshuset og foreningslivet.

Men lokalrådene er også i fuld gang med at udarbejde planer og forslag for mere vækst og udvikling i deres landsbysamfund, f. eks. mere bosætning og turisme, flere arbejdspladser i håndværk og småindustri, hurtigt bredbåndsnet osv.

Og glædeligt er det, at kommunalpolitikere i flere og flere kommuner tager godt imod landsbysamfundenes organisering og tilbud om samarbejde, så der igen kan komme vækst og udvikling i kommunens landsbyer og landdistrikter. Meget er gået tabt, men mere kan reddes og nyt kan skabes.”

Iværksættere

3.1.1 Danmark

For lokalsamfundene er det vigtigt, at der findes iværksættere, der kan etablere nye virksomheder og skabe vækst. - I Danmark er det for mange iværksættere for dyrt at etablere sig på de udlagte kommunale industrigrunde. Først skal familien have en bolig, f. eks. i et parcelhuskvarter, så skal der købes en industrigrund af kommunen, bygges en hal, installeres inventar og faciliteter, og så har banken sagt stop.

I 1992 blev planloven liberaliseret, så der i landzonen i tomme bygninger må være andre erhverv end landbrug, skovbrug og fiskeri. Mange iværksættere har da også siden etableret sig i f. eks. et nedlagt landbrug, med familien boende i stuehuset, og de tomme landbrugsbygninger som værksted, kontor, lager m. v. Men dersom iværksætteren har succes med sin virksomhed, og der er behov for at bygge til, siger planloven nej.

I dag erkender flere og flere politikere den fejlslagne politik og lovgivning. Bosætning, håndværk og småindustri må tilbage til landsbysamfundene, så selvstændighedskulturen igen kan udfolde sig, og landsbysamfundene kan overleve.

3.1.2 Færøerne

På Færøerne forsøger kommunerne at være aktive i udvikling af det lokale erhvervsliv, blandt andet ved at stille byggegrunde til rådighed for rimelige priser eller gratis (da typisk på ”leje-/lånebasis”). Nogle kommuner har også erhvervsudvalg, men kommunernes handlefrihed i forhold til erhvervslivet er dog begrænset til at skabe infrastruktur og udlægge erhvervsområder.

Iværksættere, som etablerer sig udenfor hovedstadsområdet, specielt i udkantsområderne har sværere ved at få finansiering end iværksættere i de mere centrale områder af Færøerne. Derudover er finansieringen typisk dyrere (højere rente og større krav til egenkapital) for iværksættere i udkantsområderne end i de centrale områder. Disse forhold gør det også svært for små nyetablerede virksomheder at få rentabilitet i deres virksomhed. - Der ikke er nogen decideret udviklingspolitik for udkantsområder på Færøerne, som tilgodeser iværksættere i udkantsområderne, hvilket der dog er et stærkt behov for.

3.1.3 Island

Projektdeltagerne finder, at det har stor betydning for landsbyerne, at regeringen udgiver og udvikler en landsbypolitik for at landsbyerne kan lave fremtidsplaner for sit område. Det er tale om en politisk beslutning, om der skal være bebyggelse i hele landet. Den generelle, politiske holdning i Island er, at det er for dyrt at opretholde de mindre samfund.

Landsbyernes politikere og borgere har andre meninger om behovet for udvikling af lokalsamfundet og den offentlige service end politikere og borgerne i hovedstadsområdet. Befolkningen i landsbyerne synes, at deres stemmer ikke bliver lyttet til i hovedstadsområdet.

Der er mange i Island, der ser meget positivt på Norges landsbypolitik.

3.1.4 Norge

Det finnes forskjellige støtteordninger for etablerere (iværksettere) i Norge. I grisgrendte strøk (utkantssamfund), er det ikke uvanlig at kommunen tilbyr rimelige eller gratis tomt til etablerere. Ofte ser man at kommunene konkurrerer om å trekke til seg attraktive bedrifter, og da er dette og feks. fritak fra avgifter til vann/avløp virkemidler som kan brukes. Man har også Innovasjon Norge, som yter tilskudd og formidler rimelige lån i etableringsfasen. Videre har man et system med næringshager. Dette er kontor/produksjonslokaler som blir stilt til disposisjon for etablerere til en overkommelig kostnad, i tillegg til at næringshagene står for hjelp til idéutvikling/skolering. En stor fordel er at nyetablerere her møter likesinnede og kan utveksle idéer. Når bedriften er i stand til finansielt å stå på egne ben, er tanken at den etablerer seg i egne lokaler. Næringshagen mottar gjerne noe offentlig støtte for å kunne gjøre dette arbeidet. Mange kommuner har også næringsfond hvor man kan søke støtte til etablering/idéutvikling.

I kommuner som Gloppen er det gjerne lite rom for nyetableringer, fordi det nesten ikke finnes ledig arbeidskraft. Kommunen arbeider aktivt for å finne nyetableringer, og har også arbeidet med å skaffe arbeidskraft. Eksempel på dette er markedsføring i EU, særlig i Nederland. Dette har gitt en viss tilflytting av mennesker som ønsker seg bort fra en travel byhverdag til et landlig, idyllisk sted hvor man bor nær arbeidsstedet. Språket er naturligvis en utfordring, og her skilles det mellom innvandring fra EØS-området og andre. De som kommer fra utenfor EØS får gratis språkopplæring (basisopplæring), mens EØS-borgere må betale for samme skolering. Det er imidlertid slik mangel på arbeidskraft at arbeidsgiver ofte går inn og betaler for norskopplæringen.

3.2 Anbefalinger vedrørende bysamfund i yderområder

Projektgruppen er enig om følgende anbefalinger:

1. at kommunen fastlægger en struktur for et organiseret og systematiseret samarbejde med de lokale udviklingsråd
2. at kommunen laver en plan for hvilke områder, der særlig skal støttes og udarbejder konkrete planer for, hvordan der skabes vækst og udvikling
3. at kommunen og lokale borgere byder nye borgere velkommen i kommunen' og derved skaber gode muligheder for bosætning, giver de nye borgere en fornemmelse af tilhørsforhold, identitet samt giver mulighed for, at de kan indgå i lokale netværk mm.

4. at de lokale udviklingsråd fastlægger en struktur for samspillet mellem foreninger, erhvervsliv, kulturliv, institutioner og skoler
5. at de lokale udviklingsråd samler "ildsjæle" og frivillige, som kan indgå i og drive projekter
6. at der etableres ægtefælle-arbejdssikring.

Nogle operationelle forslag:

1. Der udarbejdes velkomstpjece til kommunens nye borgere med angivelser af foreninger og andre tilbud. En 'kort og godt' folder.
2. Der udpeges en gruppe borgere, som byder tilflyttere velkommen. Velkomst-ambassadører.
3. Der oprettes et hus, hvor kommende borgere i en periode kan prøve at bo i lokalsamfundet.
4. Der skal etableres samarbejde mellem turist- og erhvervschefen, der forestår aktiviteter som f.eks. busture til området for kommende borgere, oplysninger om skole- og institutionsforhold.

Kapitel 4. Foreninger, ildsjæle og frivillige

4.1 Foreninger

Projektet har i meget høj grad vist værdien af foreninger, frivillige og "ildsjæle".

Danmark:

Frivillige foreninger som samfundets kit. Der er ca. 65.000 foreninger i Danmark.

De frivillige varetager alle de opgaver i samfundet, som ikke varetages og fuldt ud finansieres af det offentlige. Det offentliges støtte til det frivillige arbejde fastlægges i lovgivning eller ved bevillinger i kommunalt, regionalt eller statsligt regi.

Foreninger i Danmark er fordelt på følgende hovedområder:

Kultur og fritid	57,0 %
Arbejde	11,8 %
Bolig og lokalsamfund	10,7 %
Ideologi og politik	10,6 %
Velfærd og sundhed	8,6 %

Foreninger er baseret på 4 hovedområder

1) Interesseforeninger	politik, arbejde og sundhed
2) Idé baserede foreninger	miljø, religion og internationalt arbejde
3) Aktivitetsforeninger	fritid, idræt og kultur
4) Lokalforeninger	sociale områder, skoler og lokale projekter

En undersøgelse fra september 2012 af Momentum viser følgende:

"45 procent af danskerne har udført frivilligt arbejde inden for de seneste 12 måneder, og potentialet er endnu større. 42 procent af de nuværende frivillige vil gerne gøre mere, og 55 procent af de ikke-frivillige er åbne for at komme i gang, viser ny Momentum-undersøgelse.

Fodboldtræner, besøgsven, menighedsrådet, indsamler eller aktiv i skolebestyrelsen og så videre. Det er vidt forskellige ting, danskerne bruger deres tid på, når de arbejder frivilligt. Og det er der mange, der gør. Hele 45 procent af danskerne har inden for de seneste 12 måneder udført ulønnet, frivilligt arbejde, viser en ny undersøgelse, som YouGov har gennemført for Momentum blandt et repræsentativt udsnit af danskerne."

4.1.1 Janderup

Janderup har ikke mindre end 33 foreninger, og det er helt tydeligt, at et rigt foreningsliv er en grundpille i et mindre bysamfund. Lokalrådet Janderup Sogn er et fælles talerør over for kommunen og kommunalbestyrelsen.

Foreningslivet er en meget vigtig del af lokalsamfundet, og i foreningslivet har borgerne mulighed for at samles om fælles interesser.

Det lokale, frivillige foreningsliv kan styrkes, hvis der gives økonomisk støtte fra det offentlige baseret på gældende lovgivning. Foreningslivet er i stort omfang baseret på frivillighed, men det er samtidig af stor betydning, hvis foreningslivet bakkes op af kommunen igennem en lav eller ingen lokaleleje og økonomisk støtte i det hele taget.

Demokratiet svækkes ikke, men styrkes af mødet med et levende civilt samfund.

Foreningerne er demokratiske værksteder.

Social kapital er baseret på tillid og på at borgerne kommer hinanden ved, bl.a. gennem et stærkt foreningsliv.

4.1.2 Vágur

Vágur har et rigt og mangfoldigt foreningsliv, som også kendetegner Vágur i forhold til andre bygder på Færøerne. Der er flere en 30 forskellige foreninger i Vágur. Specielt idrætsforeningerne, fodbold, håndbold, svømning og kaproning, har mange udøvende og mange aktive hjælpere / "ildsjæle". Faciliteterne til fodbold og håndbold er meget gode, og det samme er delvis gældende for svømning og kaproning. Udover idræt er der også en lang række kultur foreninger, både indenfor kor og musik, kunst og museumsvirksomhed, og indenfor bevarelse af Vágurs ikoner, grindbåde og det gamle sejlskib Johanna. Og så er der også en del foreninger, som har det sociale sammenvær som eneste formål, hvilket er gældende for blandt andet ældreforeninger og strikkeklubber.

Foreningslivet er baseret på frivillig arbejdskraft, hvilket således også udgør en vigtig del af det lokale fællesskab. Det er her den lokale befolkning samles og sociale bånd knyttes og styrkes. Det er her den lokale identitet "bliver skabt". Undersøgelser viser også, at netop de stærke sociale bånd, det stærke lokale foreningsliv, er med til at drage borgere fra Vágur tilbage til byen efter uddannelses ophold i udlandet. Per Åke Nilsson, Sigridur Arnason, Gudrun Helgadóttir, Dennis Holm 2011: "Back Movers and in Movers, a study of back migration flows into small societies over time."

4.1.3 Isafjordur

I Ísafjörður er der mange foreninger men i et mindre samfund er folk ofte medlemmer af mange forskellige foreninger, ellers kunne de ikke trives. Det er folk bevidste om og har derfor en positiv indstilling til frivilligt arbejde og ydelse af kundskab og erfaring. Over det hele er der tale om over 40 forskellige idrætsforeninger og aktiviteter inden for kunst, musik, foreninger med forskellige formål for diverse interesser ligesom foreningen for den islandske nationaldragt og internationale foreninger som Rotary, Delta, Kappa, Gamma og mange flere som folk deltager i for socielt samvær. Byens beboere er aktive i deltagelsen og mange er medlemmer i flere foreninger og aktiviteter.

Kommunen er meget bevidst om dette og yder støtte med fx lokaler og materiale, når der ikke er mulighed for direkte økonomisk støtte.

4.1.4 Gloppen

I Gloppen kommune er det mer enn 160 ulike lag og foreninger. De fleste av disse sorterer nok under kategorien aktivitetsforeninger, men det finnes aktive foreninger innen alle de fire hovedområdene som er nevnt over. De foreninger som har dårligst rekruttering er nok de

såkalte misjonsforeningene. Her er det få nye innmeldinger, og gjennomsnittsalderen er etterhvert svært høy.

Til kategorien lokalforeninger hører det man lokalt kaller utviklingslag. Disse består av ildsjeler som brenner for sitt bygdemiljø og ønsker å utvikle dette. I noen bygder er disse lagene viktige og står bak mye av aktivitetene som skjer, men de har ikke formalisert makt. De arbeider med å skaffe bolig og arbeid, utvikle nærområder og arbeider politisk for at bygda skal få "sin del" av fellesskapets kake. Hovedfokuset er bolyst, folk skal ha lyst til å bo eller bosette seg der.

Det er nok likevel innen idrett og kultur Gloppen markerer seg mest. Kommunen ble i 2011 kåret til årets kulturkommune i Norge. Kåringen ble gjennomført av Telemarksforskning basert på et sett vektete variabler. Kommunen var også en sentral støttespiller ved arrangementen av Norgesmesterskapet i friidrett som ble arrangert på Byrkjelo. En stor kulturskole og flere musikkfestivaler (Norsk Country Treff, Gloppen musikkfest, Glopเปอร์ock), flere musikkorps, mange kor og en videregående skole med musikk-/dans-/drama-linje bidrar til at musikk er noe mange er involvert i som utøver eller støttespiller.

Frivillegsentralen er en slags forening som mottar noe offentlig støtte til å ha en ansatt koordinator. Koordinatoren mottar bestillinger fra, hovedsaklig eldre, som trenger hjelp til forskjellige ting, og prøver å finne frivillige som har tilmeldt seg som kan ta oppdraget. Oppdragene kan være følge til lege el., slå plen, bringe varer, male hus, kort sagt noe vedkommende trenger hjelp til fordi den ikke greier det selv. Den som stiller opp for å hjelpe arbeider gratis, men skal få dekket sine faktiske utgifter av den som mottar hjelpa. Frivillegsentralen organiserer på denne måten utkjøringen av mat til eldre hjemmeboende fra det kommunale kjøkkenet, mot at kommunen dekker kjøregodtgjørelsen.

4.2 Ildsjæle og frivillige

Hvis der i lokalsamfundet er et antal "ildsjæle", der tager initiativ og er inspirerende, er det meget positivt og vil være helt avgjørende for foreningslivet og trivslen i lokalsamfundet.

Projektet har med al tydelighed vist, at "ildsjæle" og frivillige er helt avgjørende for, at de mindre lokalsamfund kan overleve. Ildsjæle og frivillige er igangssettere og inspiratorer og formår at få engageret de frivillige, så de mål og planer, der opstilles, kan realiseres i praksis.

Rapporten "den aktive borger" udgivet af Mandag Morgen i 2012. Ifølge denne rapport er kendetegnende for "ildsjæle":

- Man brænder for sagen
- Man griber chancen og slår til, når den er der
- At skabe gode betingelser for en levende sag
- Ofte en kreds af karismatiske "ildsjæle" – tiltrækker andre engagerede mennesker
- Ildsjæle har ofte forhandlingstalant og gode evner til netværksbygning
- Ildsjæle skal være driftssikre, overholde aftaler og få noget fra hånden
- Ildsjæle skal kunne begå sig i forskellige arenaer
- Ildsjæle skal være bekendt med ansøgninger og fundraising

- Ildsjæle skal være fyldt med optimisme og være udholdende – skabe motivation
- Ildsjæle skal holde hovedet koldt og hjertet varmt.
- Ildsjæle har ingen sanktionsmuligheder, så det gælder om at gøre arbejdet
- Interessante mennesker, hvis engagement smitter
- De har det sjovt
- De er engagerede i spændende opgaver
- Ofte er sagen en samfundsopgave, hvor der ikke tales profit (måske budget).

Som det formuleres i Janderup:

Ingen kan alt.

Alle kan noget.

Sammen kan vi det hele! (Motto for "ildsjæle" og lokal udvikling, HC Jensen, Janderup)

Kombineret med, at det er 'Borgerlyst i stedet for borgerpligt', der driver værket. (Sagt af Erik Dyhr Thomsen, Janderup).

I det nordiske projekt blev vilkår og gode betingelser for 'frivillighed og ildsjæle' ofte drøftet bl.a. fredag den 19. august 2011 i Isafjordur. Nedenstående er stikord fra debatten:

Generelt:

- Udviklingsplanen som grundlag for arbejdet
- Projektorienteret frem for bestyrelsesarbejde
- Synlige resultater frem for luftkasteller
- Tålmodighed – udholdenhed – vedholdenhed
- PR arbejdet - opdatering af internt/eksternt
- 'Vi plejer' er forbudt, og alle idédræbere skal i skammekrogen
- Arbejde i temaer – prioritering
- Aflevere projekter –
- Opbygge en kompetencebank
- Vælge sine sikre kampe med omhu
- Aktiv hjemmeside
- At samarbejde på tværs betyder, at man går fremad
- Vil du tænde, må du brænde!
- Mails skal læses og besvares
- De rigtige skal være med og mange forskellige kvaliteter er nødvendige

Rekruttere:

- Bruge netværk (mangler erhvervsaktive, mangler unge)
- Godt med ad hoc udvalg
- Indkalde til rekrutteringsmøder
- De gamle skal give plads for de unge
- Positivt at bruge pensionister
- Bruge presse – PR – aflevere gode historier
- Frivillighedsprogram – særlige kompetencer

- Frivillige trækker andre med
- Rekruttere unge mennesker og oplære dem
- De gamle skal træde tilbage og give plads til nye ideer

Motivere:

- Afstemme forventninger
- God ledelse og gode, effektive møder
- Delegere og overdrage arbejdsopgaverne
- Det er lovligt at sige nej
- Det skal være sjovt, sociale aktiviteter, takke og feste
- Skabe en god atmosfære
- Rummelighed og respekt
- Tag hånd om ad hoc medlemmer – motivere til bestemte, tidsafgrænsede opgaver
- En god ide at etablere 'følording' – 'de gamle heste skal have plagen bundet på'
- Tage brodden af det 'farlige' – få løst evt. konflikter
- Give plads til nye ideer – turde forandring
- Ad hoc udvalgsmedlemmer skal opfordres til at gå ind i bestyrelsesarbejdet
- Vær opmærksom på, at en stærk ildsjæl kan virke som en bremseklods
- Undgå klikedannelse.
- Påskønne og dække udgifter eks. kørepenge, telefon
- Husk vandbærerne – ingen succes uden dem
- Oplyse om at ansvar, organisering og at selve arbejdet kan læres
- Netværk skal opbygges og stimuleres
- Håndplukke folk til ledelsesopgaver
- Etabler en bank af frivillige
- Husk! Det er lovligt at sige nej!

Fastholde:

- Der skal være plads til at have det sjovt
- Succes skal fejres
- Milepæle skal markeres
- Arbejdet skal være overskueligt
- Der skal være styr på økonomien
- De frivillige skal nurses!
- Der skal skaffes penge til arbejdet.

Den 4. oktober 2011 drøftede projektets deltagere i Gloppen fastholdelse af frivillige. Nedenstående er stikord fra debatten:

Hvordan fastholder vi vore "ildsjæle", får unge tilbage og tiltrækker nye aktive borgere?

- Oplære i fællesskaber ved at skabe gode minder om sin hjemstavn
- Rejs ud og kom hjem igen og gør din indsats

- Kom hjem til højtiderne og se og hør, hvordan det går
- Sedler og kontakt med opfordring om at komme til fælles orienterende møde
- Fasthold traditionerne
- Brug hjemmesiden aktivt
- Inkluder børnene. Fx som i hønseriet, i skydeklubben, aktiv i fredagstræffet
- Kom, som du er til fri idræt: eneste krav – et par joggingbukser
- Det skal være naturligt at hjælpe fællesskabet
- Skabe 'Bolyst og Blivlyst'.

I Vágur Færøerne blev følgende drøftet og udarbejdet:

10 vigtige trin ved rekruttering og fastholdelse af frivillige

1. Kontakt til mulige frivillige (hvervning – jf. litteraturhenvisning 12 side 96)
 1. annoncer
 2. direkte opsøgende arbejde
 3. frivillige rekrutterer andre frivillige
 4. gode fællesskaber skal etableres – skab teams/netværk
2. Etabler fra starten mentorordning
3. Udarbejd en kontrakt/aftale med den frivillige (Se evt. frivillighedsaftale fra Røde Kors www.rodekors.dk)
4. Gør klart, hvad de får ud af det frivillige arbejde
 - hjælp til andre personer
 - personlig tilfredsstillelse.
 - du gør en forskel!
 - du er med i et fællesskab og får sociale kontakter med andre frivillige, målgruppen etc. i et interessant givende arbejde
 - et udviklings- og dannelsesaspekt (høste nye erfaringer - se livet på en anden måde)
 - det frivillige arbejde kan stå på dit CV
 - særlige oplevelser og tilbud
5. Skab små, sikre, synlige succeser – anerkendelse af de frivilliges arbejde
6. Formidling af arbejdets resultater til pressen og andre media skal sikres
7. Skab netværk og kontakt mellem de frivillige – skab trivsel – dan fællesskaber – løs konflikter (litteraturhenvisning 12 kapitel 5) – grib ind så hurtigt som muligt, mens der endnu er tale om mindre uoverensstemmelser
8. Styrk fællesskabet ved at samle alle frivillige 1 til 2 gange årligt
 - tak og fastslå arbejdets betydning
 - tal om det frivillige arbejde og værdien heraf
 - synliggør succeser (fejre dem!)

- skab kontakt mellem de frivillige
- belønning for arbejdet (evt. symbolske gaver, oplevelser, uddannelse, kurser, besøg hos andre, fødselsdagskort eller input til deres CV)
- giv evt. en tilkendegivelse for arbejdet – lille nål eller lignende

9. Samtale ved ophør af frivilligt arbejde (samle erfaringer)

10. Hvert halve år evt. lille nyhedsblad.

Varde Kommune har i 2012 udarbejdet en frivillighedspolitik (se www.vardekommune.dk medtaget som bilag 5).

4.3 Hjemmesider for frivillige

Det kan være en god idé at lave særlige hjemmesider for frivillige.

I bilag 7 er der indsat et eksempel på Aarhus kommunes hjemmeside for frivillige.

Der henvises også til <http://www.frivillighuset-varde.dk/>

Generelt for Danmark

Frivilligheden har det godt!

Uddrag fra artikel skrevet af Sidsel Boye, KL

”Det frivillige arbejde er på vej til at få en stadig større betydning i lokalsamfundet. Det frivillige arbejde er meget vigtigt for at fremme det gode liv i lokalsamfundet. Et godt samspil mellem de frivillige og de professionelle bliver stadig mere vigtigt og bør gives en høj prioritet.

Der er lige så mange frivillige som for fem år siden. Alligevel er det svært at tiltrække dem. Strategi er vejen frem, viser undersøgelser.

Interessen for at bringe frivilligheden i spil i velfærdssamfundet har aldrig været større, og i den sammenhæng er der godt nyt fra Danmarks Idrætsforbund (DIF).

En ny undersøgelse viser nemlig, at antallet af frivillige inden for idrættens verden er uændret i forhold til for fem år siden.

En rundspørge blandt 5.000 foreninger landet over viser, at der aktuelt er 340.000 frivillige på idrætsområdet, og halvdelen af foreningerne har lige så mange frivillige som for fem år siden. Knap hver tredje forening svarer, at de har fået flere frivillige i perioden, mens hver femte forening oplever en tilbagegang.

Strategi og socialt liv skal der til.

Men der skal kæmpes for at få fat i de frivillige. Foreningslederne klager over, at det er blevet mere besværligt at rekruttere frivillige. Især er det svært at finde folk til formands- og

kassererposten, og lederne skyder skylden på "samfundsudviklingen", som betyder, at folk er mere optaget af deres eget.

Undersøgelsen, som er gennemført af Idrættens Analyseinstitut, dokumenterer imidlertid, at foreningerne selv har mulighed for at gøre sig mere attraktive i de frivilliges øjne.

Eksempelvis er det måske ret indlysende lettere at tiltrække frivillige, hvis man har en strategi for, hvad man vil med dem, og hvis bestyrelsen er åben og udadvendt.

"Det ligger i frivillighedens natur, at der ikke udarbejdes store forkromede strategier. Men mindre kan også gøre det, og det er bemærkelsesværdigt, at de foreninger, som laver en plan for de frivillige, har succes", siger formand for DIF Niels Nygaard.

"Den organiserede idræt kan ikke løfte opgaven med de manglende frivillige alene. Vi vil derfor gerne se udstrakte hænder fra kommunerne, for det er i samarbejdet mellem den enkelte kommune og de lokale foreninger, at de gode idéer og løsningsmodeller opstår", fortæller Niels Nygaard.

Se Mandag Morgen "Den aktive borger" (Rapport dateret 2012) se www.mm.dk.

4.3.1 Janderup

Vedrørende hjemmeside om frivillighed henvises til Janderups hjemmeside (www.janderup.dk) og Varde Kommunes hjemmeside (www.vardekommune.dk).

4.3.2 Vágur

Med udviklingen af brug af internettet har mange af de lokale foreninger i Vágur fået egen hjemmeside. Udover at hjemmesiderne fortæller om de forskellige foreninger, så bliver de i en vis grad også brugt til at fortælle om foreningens aktiviteter. Mange foreninger gør i større grad brug af den lokale nyhedsportal www.sudurras.fo (Suderø-portalen). Derudover bliver Facebook også til en vis grad brugt af foreninger.

4.3.3 Isafjordur

Hver enkelt klub eller forening har generelt en hjemmeside eller facebook side, hvor man både kan modtage og selv kan give oplysninger om arbejdet.

Hjemmesider: isafjordur.is (Ísafjarðarbær), bb.is, skutull.is, vestur.is (lokalaviser).

4.3.4 Gloppen

De fleste idrettsklubber har hjemmesider slik at det er enkelt å finne informasjon om aktivitetene. For andre lag og organisasjoner er det noe mer variabelt, og ofte trenger man lokalkunnskap for å opprette kontakt. Facebook blir ofte aktivt brukt der målgruppen er av litt yngre årgang. På en av kommunens sider, www.gloppen.no, ligg det kontaktinformasjon om mange av foreningene og linker videre til de lagene som har meldt inn at de har hjemmesider.

4.4 Anbefalinger vedrørende foreninger, ildsjæle og frivillige

Projektgruppen er enig om følgende anbefalinger:

1. at der arbejdes på at skabe et aktivt foreningsliv i lokalsamfundene, som er med til at skabe netværk og trivsel
2. at der udarbejdes en bevidst informations- og kommunikations strategi
3. at der tages initiativer til at sikre en informationsplatform med et højt informations- og kommunikationsniveau. Alle borgere skal informeres om aktiviteter i deres lokalsamfund
4. at events og aktiviteter følges op med dokumentation f.eks. billeder på informationstavlen, hvilket gør arrangementer synlige
5. ildsjæle og frivillige nurses og anerkendes
6. at der er fokus på, at det er borgerlysten frem for borgerpligten, der driver værket
7. at der udarbejdes projekter til gavn for lokalsamfundet
8. at der altid inviteres journalister og samfundets nøglepersoner til begivenheder i byen, og brug presse og media til at få de gode historier gjort synlige
9. at enhver succes fejres og milepæle markeres
10. at der skabes traditioner, og at disse fastholdes
11. at der tages aktive tiltag for at skabe 'Bolyst og Blivlyst' – især over for de unge
12. at de frivilliges arbejde anerkendes, og der skabes 'små, sikre, synlige succeser'
13. at der om muligt benyttes husstandsdelte ugeaviser.

Nogle operationelle forslag:

1. Kommunen skal støtte det frivillige arbejde med et rådighedsbeløb.
2. Alle frivillige skal samles en eller to gange om året til orienteringsmøde og med fokus på succeser og betydningen af deres arbejde. De frivillige får tak og belønning for deres arbejde med en middag, uddannelse, kursustilbud eller lignende.
3. Sæt en elektronisk informationstavle op på et centralt sted i byen, som Janderups informationsplatform med byportaler, hjemmeside og infotavle. Den interne information er vigtig, da der skal koordination til ved hjælp af aktivitetskalender, så overlap undgås.
4. Udarbejd evt. hver halve eller hele år et lille nyhedsblad om frivilligt arbejde.
5. Kommunen udarbejder en frivillighedspolitik ligesom Varde Kommune har gjort.
6. Der etableres følorder i det frivillige arbejde for at mindske de vanskelige overgange ved personændringer (håndpluk afløsere og meddel ordningen på generalforsamlingen).

Kapitel 5. Lokale initiativer

5.1 Traditioner

Projektet har vist, at de årlige traditioner i de enkelte lokalsamfund har en meget stor betydning for fællesskab, tryghed, trivsel og sammenhold blandt beboerne i lokalsamfundet.

Det er en god idé, at der hvert år udarbejdes en fælles kalender, hvor de årlige traditioner og andre planlagte begivenheder i lokalsamfundet er fastlagt. Det kan være motionsløb, skiløb, sportsstævnet, byfester, Sct. Hansfest, høstfest etc.

5.1.1 Janderup

Indvielse af nye tiltag i Janderup herunder Torvet, fester i Janderup, Jazz på Torvet og Store Bobledag hvert år og den arbejdende udstilling "Folk og Kultur" hvert andet år med 85 udstillere og 4.500 besøgende er også med til at skabe fællesskab og sammenhængskraft. Desuden ligger Danmarks største amatørteater i Janderup med 6 årlige forestillinger og sommerspil i Varde med 30.000 tilskuere.

Aktiviteter i Janderup i 2011.

- Janderup havde haft besøg af "ildsjæle" fra Barcelona
- Den årlige Sankt Hans Aftens fest
- Post Danmark Rundt kørt gennem Janderup
- Glade aktiviteter med jazz og grill
- Kommende projekter: Tænd Pibe krydset
- Auto Camper projektet
- Multibane
- Ladepladsen – Varde Ådal
- Optagelse af videofilm om aktiviteterne i Janderup
- Valborg aften
- Højskoledage og Sognedage
- Kirkekoncerter
- Fælles foredrag.

5.1.2 Vágur

I Vágur er den årlige kalender fyldt med en lang række årlige tiltag, som ud over at samle en stor del af lokal befolkningen også tiltrækker beboere fra resten af Suderø, så vel som beboere fra Vágur, som er flyttet til andre dele af landet.

Det mest traditionsrige af arrangementerne er det store nytårsarrangement, som har en 45 års historie på bagen. Men ellers er kalenderen lang og omfatter en lang række lokale fester og kulturarrangementer:

Nogle af aktiviteter i Vágur i 2011

- De årlige herre- og damefrokoster i marts
- Besøg af ildsjæle fra Norden i maj
- Fremtidsværksted i maj

- Opstart af projektet "Parken" i maj med store plantedag. Projektet kørte hele sommer igennem med deltagelse af 80-100 frivillige og ikke mindst med plantning fra børn i børnehaven og forskolen. I september var der afslutningsfest i det lokale kulturhus Stóra Pakkhús.
- Den årlige Grindebådedag i maj
- Sammenkomst i Vágur for 350 pensionister i juni.
- Genbrugsbutik Røde Kors starter i sommeren 2011 og bliver til dagligt drevet af frivillige.
- Koncerter og musikaftener hele året
- Foredrag og udstillinger hele året
- Opfølgning af Fremtidsværksted.

Hver andet år er der så det store midsommerstevne/Sankt Hans fest, Jóansøka, som er en kultur og folkefest med et program, som strækker sig over 4-5 dage.

5.1.3 Isafjordur

Isafjordurs årlige musikfestival 'Aldrei fór ég sudur'. Festivalen finder sted hvert år i påsken. Denne store festival over flere dage har fundet sted siden 2004, og den afvikles udelukkende med frivillig arbejdskraft.

Vi mødte igen en særdeles kvalificeret ildsjæl, der arbejder for byen og byens musikliv. Musikken er for flere generationer og både ældre som børn deltager. Musikfestivalen tiltrækker et stort antal musikere, pop- rock- og jazzgrupper, harmonika m.m. Alle der kommer og spiller på festivalen gør det helt gratis, og det er efterhånden blevet et helt tilløbsstykke at spille på Isafjordurs festival.

Musikfestivalen i Isafjordur er i årenes løb blevet afholdt i flere forskellige lokaler herunder sushifabrikken, lastbilværksted. Hele byen slutter op om dette arrangement, og der kommer omkring 2000 til max. 3500 tilhørere.

Nogle aktiviteter i Ísafjörður:

Januar: Þorrablót (Fest til hyldest for den gamle vintermaaned Þorri, der stammer fra hedenskab, begynder og er fejret med de gamle islandske madtraditioner).

Januar - mars: Arbejdspladser holder sine årlige fester med god mad og drikke, samt hjemmelavet underholdning.

Mars - april: I påsken holder vi Musikfestivalen, "Aldrei fór ég suður" og underholdning omkring höjtiden "Skíðavikan" (skiugen).

Sidste lørdag i april holder vi langrendsløbet „Fossavatnsgangan“.

Maj: Den store konsertmaaned hvor alle kore og elever i musikskolene deler vinterens arbejde med publikum.

Juni: Musikfestival paa master class niveau „Við djúpið“.

Juli: Löbefestival, Vesturgata/Óshlíðarhlaup hvor man løber ruter i naturen eller paa aflagde veje. Púkamót der er fodboldstævne for 35aar og ældre hvor gamle fodboldkæmper deltager. Boldspil og fest.

August:: Act Alone skuespilfestival samt Mýrabolti (fodboldspil i mudder)

September: Triathlon

- Oktober: Veturnætur (vinternatter) med forskellige kulturelle aktiviteter rundt omkring i byen. Forrætningerne deltager med at byde paa musik med elever fra musikskolerne.
- November: I slutningen af november begynder julekonserter fra korer og musikskolerne.
- December: Traditionelle begivenheder fx julemarked samt folk gaar til julefrokost.
Den 23. i december spiser vi „Skata" (Rokke, specielt haanteret). Traditionen har bredt sig over hele landet.
Den 31. viser islændinge deres verdensmesterskab i fyrværkeri.

5.1.4 Gloppen

Det skjer i 2012

Januar

- 13. - 15. januar - Vinterfest. Aktiviteter, Kino, Liv og Røre i Trivselshagen
- 20. - 21. januar - Gloppen litteraturfest

Februar

- 10. februar - Ungdomens Kulturmønstring

Marts

- 3. mars - Skotårgalla med Gloppen Janitsjar og Nordic Tenors
- 11. mars - Rypeskar - rennet
- 9. -12. mars - Firdafestivalen

April

- 14. og 15. april - Breimskoret 25 års jubileum

Mai

- 3. mai - Kveldsopne butikkar på Sandane - ope til kl 22.00
- 3. mai - Sentrumløpet - på "den røde løparen" i Sandane sentrum
- 6. mai - Breimsstafetten

Juni

- 1. - 2. juni - NM i Kappgang
- 9. juni - Motbakkeløpet Svinestranda opp
- 9.-10. juni - Songarstemne på Sandane

Juli

- 11. - 15. juli - Norsk Countrytreff
- 29. juli - Motbakkeløpet Eggenipa opp

August

- 11. - 19. august - Nordfjord Vandrefestival
- 24. - 26. august - Sandanedagane
- 23. - 25. august - Glopperock
- 31. aug - 2. sept - Gloppen Musikkfest

September

- 28. - 30. september - Matamål (matfestival)

Oktober

- 19. - 20. oktober - Fjordblues

November

- 3. november - Kinoens dag
- 9. november - Kulturnatt i Nordfjord
- 18. - 23. november - Q-filmfestivalen
Julegateopning

Desember

- 14. desember - Nattpone butikkar på Sandane - ope til 24.00

Dette er noen av de faste arrangementene som finner sted i Gloppen i 2012. I tillegg er det mange mindre aktiviteter i de forskjellige bygdene rundt om i kommunen og på kulturhuset egen side (www.trivselshagen.no) finnes informasjon om konsertprogrammer, kinooppsetninger og andre kulturarrangementer der.

5.2 Informationsvirksomhed

Projektet har vist, at informationsvirksomhed i lokalsamfundet har en meget stor betydning for at fremme foreningsliv og kulturelle aktiviteter.

Lokale aviser og en hjemmeside har stor verdi for lokalsamfundet, hvor borgerne kan blive informeret om, hvad der foregår. Lokal TV kan være af stor verdi for landdistrikterne.

En elektronisk tavle på et centralt sted i lokalsamfundet kan være et godt supplement for at orientere borgerne om de lokale begivenheder.

Frem over vil Internettet, mobiltelefoni og de sociale medier kunne spille en stor rolle for kommunikationen i lokalsamfundet.

5.2.1 Janderup

En god kommunikation i lokalsamfundet er meget vigtig, og her blev fremvist byporte ved indfaldsvejene med korte informationer, digital informationstavle og Janderups hjemmeside, der altid er opdateret. Nøgleordene er synlighed, tilgængelighed og nærhed.

5.2.2 Vágur

Vágur eller rettere sagt Vágur kommune har egen hjemmeside med informationer til borgerne i kommunen. Men udover det, så er der på Suðuroy en lokal portal, Suderøportalen (www.sudurras.fo), som er en meget vigtig informationsplatform for lokalbefolkningen og foreninger. Suderøportalen bliver drevet af frivillige og portalen har alene fokus på lokale nyheder.

I Vágur er det også normalt, at foreninger og andre informerer om deres arrangementer med plakater, som bliver ophængt hos de lokale købmænd og i butikker.

5.2.3 Isafjordur

En god kommunikation i lokalsamfundet sikres ved lokalavis, opslagstavler i butikker, Internettet, Ísafjörður hjemmeside og hjemmesider hos forskellige virksomheder og foreninger. Beboerne bruger flittigt Facebook for at annoncere sine begivenheder. Hjemmesider: isafjordur.is (Ísafjarðarbær), bb.is, skutull.is, vestur.is (lokalaviser).

5.2.4 Gloppen

Kommunen tar mål av seg til å ha en levede hjemmeside og drifter også www.gloppen.no som en portal med tanke på det som skjer i kommunen. Andre nettsteder som www.trivselshagen.no forteller om det man kan oppleve i kommunen. Oppslagstavler og lokalavisen (www.firdatidend.no) er selvsagt aktivt brukt i tillegg til de ulike foreningers hjemmesider.

5.3 Fremtidsværksted

I Vágur blev der afholdt et fremtidsværksted, som blev ledet af landdistriktskonsulenterne Kirsten og H. C. Jensen forud for workshopen.

Gennemførelse af et fremtidsværksted for politikere og "ildsjæle" i Vágur. Deltagerne fandt frem til 85 nye aktiviteter for byen. Der blev lavet en prioriteringsliste med 9 indsatsområder bl.a. byforskønnelse, turisme, grøn ø og miljø, årskalender og lokalplaner, samlingssteder (renovering og brug af tomme huse) og PR med synlighed, tilgængelighed og nærhed, og der blev udarbejdet tidsplan for implementering samt udpeget ansvarlige projektledere.

Resultatet af fremtidsværkstedet med forslag til initiativer og en handlingsplan blev dokumenteret, således at der kan følges op på resultaterne af fremtidsværkstedet.

I juni 2012 kan det konstateres, at en række af de initiativer, som blev sat på dagsorden på fremtidsværkstedet i maj 2011, i dag er sat i gang eller under opstart. Blandt andet er der forskellige turismetiltag, og en annoncekampagne er skabt med henblik på at få flere færinger til at rejse til Suðuroy. Planerne om et nyt bibliotek i Vágur er ved at blive realiseret, nu hvor kommunen har købt det nedlagte posthus i centrum med det formål at ombygge det til et bibliotek. Et andet tema på fremtidsværkstedet var byfornyelse og byforskønnelse, hvilket også er opprioriteret i de sidste år, både af kommunen, forretninger i centrum og af frivillige. Den lokale kommunikationsplatform er ligeledes etableret.

Se endvidere bilag 8 om Fremtidsværkstedet som metode og arbejdsform og oplægget "Hvad er lokalt udviklingsarbejde" (bilag 10).

5.4 Anbefalinger vedrørende lokale initiativer

Projektgruppen er enig om følgende anbefalinger:

1. at der laves planer for årlige traditioner i lokalsamfundet, idet disse aktiviteter skaber fællesskab, tryghed og sammenhold blandt borgerne
2. at der skabes kontakt til andre lokalsamfund i ind- og udland

3. at der er tilbud om musik og sang for alle aldersgrupper i lokalsamfundene
4. at en god kommunikation sikres gennem synlighed, tilgængelighed og nærhed
5. at der er såvel offentlige som private tilskud til lokale aktiviteter
6. at oprette et venskabs- "ildsjæls"- netværk.

Nogle operationelle forslag:

1. Udarbejd på kommunens hjemmeside en fælles kalender for planlagte aktiviteter i kommunen og herunder i de enkelte lokalsamfund.
2. Gennemfør et 'Fremtidsværksted', der kan gennemføres med forskellige temaer (se bilag 8 model for fremtidsværksted) for nøglepersoner i lokalsamfundet. Herved opnås forslag til nye initiativer, udarbejdelse af et idekatalog samt en beslutning om hvilke temaer, der skal indgå i en handlings- og tidsplan for kommende projekter i lokalsamfundet. Desuden tages beslutning om, hvem der er ansvarlig for aktivitetens gennemførelse.
3. Lav en hjemmeside om frivilligt arbejde i lokalsamfundet.
4. Lav en SWOT analyse på det lokale samfunds øjeblikkelige situation

Kapitel 6. Omgivelser

6.1 Infrastruktur, bymiljø og boliger

Projektet har vist, at "omgivelserne" har stor betydning for det gode liv i lokalsamfundet.

Byfornyelse og byforskønnelse.

Det er vigtigt, at et lokalsamfund sørger for et attraktivt miljø, hvor veje, stier, huse og pladser forbedres og vedligeholdes.

Tomme huse, der ikke passes og vedligeholdes, er skæmmende og er med til at give indtryk af et lokalsamfund i forfald. Det er derfor vigtigt, at de tomme huse, der ikke kan anvendes eller sælges til beboelse eller erhverv, enten genbruges eller nedrives.

Det bør undgås, at der findes tomme huse i forfald. Det kan let skabe en ond cirkel, hvor det liver vanskeligt at tiltrække nye beboere.

Eksempler:

6.1.1 Janderup

Aktivitetshuset, Bytorvet, Ladepladsen og Multibanen i Janderup er etableret med frivillig arbejdskraft.

I samarbejde med Varde kommunes Kunstudvalg er der opført en skulptur i rundkørslen ved Tænd-pibe-krydset. I 2009 blev Janderup kåret til årets landsby i Varde Kommune og på landsplan.

6.1.2 Vágur

I Vágur blev der i sommeren 2011 etableret en park på omkring 10.000 m² og plantet træer. Parken er etableret af frivillige og omkring halvdelen af de 10.000 m² er jord, som private frit har lade benytte til formålet (se også www.a-sandinum.com).

Men byfornyelse og byforskønnelse er også noget, som de lokale virksomheder tager seriøst. Således er den lokale sparekasse, Suðuroyar Sparikassi, også ved at etableret et torv ved sparekassens filial i centrum af Vágur.

6.1.3 Isafjordur

Unge i mellem 13 -16 år gamle får arbejde om sommeren hos kommunen. Deres opgave er at rense, plante og luge ukrudt i Isafjordur. Men der er ogsaa en gruppe som hedder Morrinn der er teater orienteret. Morrinn udøver et program hvert aar som bliver fremvist til turister der besøger Ísafjarðarbær om sommeren. De spiller teater, synger og danser de gamle folkedanse, samt de gamle sangelege. De unge har nationaldragter paa.

I Isafjordur deltager folk og foreninger med at forskønne områder rundt omkring i kommunen, hvor de planter og vedligeholder de grønne områder.

6.1.4 Gloppen

I 2000 ble det etablert en plass foran rådhuset på Sandane. Rundt denne plassen har man et samarbeid med frivillige som steller blomstrene. Kommunen pleier plener og annet offentlig areal.

Byggeforbud i 100-metersbeltet kan være en utfordring. Mange ønsker å bo/ha fritidsbolig nær sjøen, men norske regler forbyr dette. Norge har mange tusen kilometer strandlinje, og det er strengt tatt bare rundt de store byene i Sør-Norge denne er virkelig under press. Likevel er reglene de samme også der det er flere kilometer til nærmeste nabo. Dette er en statlig regulering som kommunen bare unntaksvis kan dispensere for.

Et viktig aktivum for Gloppen med nærliggende kommuner er flyplassen. Der har vi flere daglige avganger til Oslo og Bergen, og trafikken er økende. Flyplassen fikk forlenget rullebane i 2011, slik at den tilfredstiller nye krav til å ta i mot fly som Dash 8.

6.1.5 Danmark

Kommuner vil i 2012 forny nedslidte by- og boligområder for over 108 millioner kroner

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har modtaget ansøgninger for over 108 millioner kroner fra 19 kommuner, der ønsker at få andel i 2012-midlerne til områdefornyelse.

I april 2012 fik 11 kommuner besked, om de var godkendt til en andel i dette års midler til områdefornyelse. Det er således ikke alle 19 kommuner, der har søgt om støtte, som får penge fra ministeriet. Den årlige ramme til områdefornyelse er nemlig kun på 50 millioner kroner.

Carsten Hansen sætter med 50 mio. kr. gang i udviklingen i en række af landets nedslidte og problemramte by- og boligområder både på landet og i byerne.

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter uddeler 50 mio. kr. til områdefornyelse i 13 byområder i 11 af landets kommuner. Projekterne skal gøre bymiljøet i områderne mere attraktivt med bl.a. samlingssteder for beboerne, mindre trafik, bedre adgang til grønne områder samt smukkere torve og pladser.

"Jeg er glad for, at så mange kommuner nu kan arbejde målrettet med at skabe gode rammer for beboernes hverdag - både i landets større byer og i mindre lokalsamfund på landet. For at en positiv udvikling i et byområde kan lykkes, kræver det, at der bygges videre på de ressourcer, der allerede findes i området, og at det sker i samarbejde med de lokale parter", siger Carsten Hansen, minister for by, bolig og landdistrikter.

Følgende 11 kommuner har fået støtte:

Faxe Kommune, Haslev bymidte - 5 mio. kr.

Frederiksberg Kommune, Nordre Fasanvej Syd og Nordre Fasanvej Nord - 6 mio. kr. og 7,5 mio. kr.

Kerteminde Kommune, Langeskov Centrum - 3 mio. kr.

Københavns Kommune, Fuglekvarteret Vest og Fuglekvarteret Øst - 6,5 mio. kr. og 7,5 mio.kr.

Mariagerfjord Kommune, Assens bycenter - 1,5 mio. kr.

Morsø Kommune, Sejerslev og Ørding - 600.000 kr.

Odsherred Kommune, Hørve - 2,3 mio.kr.

Thisted Kommune, Bedsted, Gl. Bedsted og Morup Mølle - 1,5 mio. kr.

Tønder Kommune, Bredebro - 1,5 mio. kr.

Vejle Kommune, Egtved Midtby - 2,35 mio. kr.

Aabenraa Kommune, Aabenraa bys historiske bykerne - 5 mio. kr.

De kommuner, der har fået støtte, skal nu i samarbejde med de lokale parter udarbejde et program for indsatsen i de udvalgte områder. Kommunerne skal selv bidrage med mindst to tredjedele af udgifterne.

Minister for By, Bolig og Landdistrikter Carsten Hansen (S) siger: ”Det glæder mig, at kommunerne viser så stor vilje til at investere i at forbedre nedslidte og problemramte byområder – både i landets større og mindre byer. Det store antal ansøgninger viser, at der lokalt er mange gode ideer til at styrke bymiljøer og sikre vækst”.

Den kommunale interesse er overraskende i betragtning af, at flere kommuner giver udtryk for, at deres økonomi er presset. Kommunerne skal nemlig selv bidrage med det dobbelte beløb til det enkelte områdefornyelsesprojekt.

6.1.6 Færøerne

Vágur kommune har i de seneste mange år brugt en del penge på at nedrive gamle og nedslidte bygninger, en proces, som stadig er i gang. Der er dog ikke nogen landspolitisk økonomisk støtte til områdefornyelse på Færøerne, hvorfor dette er en udgift, som kommunen alene påtager sig.

I bygder i udkantsområderne på Færøerne står der en del huse tomme, hvis ejere bor andre steder, i nogle tilfælde i udlandet. En del af disse huse bliver ikke vedligeholdt, og hvis ejerne ikke vil sælge huset, så er det en længere proces at få dem revet ned.

6.1.7 Island

I mange år har det været muligt at søge støtte til ombygning af gamle huse. Der er generelt efterspørgsel efter gamle huse, der trænger til en kærlig hånd. Isafjarðarbær er en forholdsvis gammel by, med mange gamle huse. Byen gemmer den ældste bevarede gade med huse, bygget i og omkring 1800 tallet. Derfor er der forholdsvis mange der har faaet støtte fra en offentlig fond til genopbyggelse af gamle huse.

6.1.8 Norge

De fleste huse, som står tomme i Gloppen, blir vedlikeholdt og brukt som sommerhus. I mindre bygder finnes likevel noen hus og uthus som forfaller. Det er en utfordring at det ikke bor folk i alle husene, men det er lite hus i markedet for dem som vil kjøpe. I Sandane sentrum er også en del hus brukt som hybelhus for videregående elever. Kommunen er gjestekommune for ca. 200 elever som bor på hybel gjennom skoleåret.

6.2 Butikker

Det er vigtigt, at der findes butikker i lokalområderne, hvor befolkningen kan foretage indkøb og samtidig have et mødested. Butikkernes antal i landdistrikter er dog reduceret betydeligt i de senere år.

6.2.1 Janderup

Der findes i byen DagliBrugs, Bager, Bank, 2 frisører mv.

6.2.2 Vágur

I Vágur er antallet af butikker reduceret betydeligt de sidste to årtier. I dag er der dog to gode fødevarerbutikker, den ene i et center, som derudover også omfatter tøj - og gavebutik og kiosk. Begge fødevarerbutikker har en cafe, hvor man kan nyde en kop kaffe.

Derudover er der: en sparekasse, bager, tre el-varebutikker, en tøjforretning, en genbrugsbutik, tømmerhandel, rør - og sanitetshandel, to malerbutikker, to tankstationer, to bilværksteder, tre frisører, et hotel, en bowlinghal, en ur- og guldsmed, en kombinationshandel der sælger bøger, strikkeudstyr og apoteksvarer.

Generelt dækker butikkerne i Vágur således dagligdags efterspørgselen, samtidig som de fungerer som et mødested for befolkningen.

6.2.3 Isafjordur

I lokalsamfundet findes alle de forretninger, som behøves. Der er måske ikke det store udvalg af varer, men nok til dagligdagen og almen trivsel.

6.2.4 Gloppen

Alt man trenger kan kjøpes på Sandane. Utvalget er ikke det samme som i en større by, men de butikkene som finnes kan skaffe det meste. Unntaket er kanskje spesialforretninger som krever stort omland, f.eks. musikkutstyr/noter, men her som på mange andre områder gjør man gjerne den rimeligste handelen på Internett.

6.3 Genbrug af bygninger

Projektet har vist, at genbrug af bygninger til fælles kulturelle formål kan være en god løsning.

Hvis en skole nedlægges, vil det være nærliggende, at kommunen og lokalsamfundet finder nye anvendelsesmuligheder for bygningen.

Det er meget vigtigt, at lokalsamfundet har lokaler, hvor foreningslivet og kulturlivet kan blomstre.

Hvis en skole eller andre kommunale institutioner nedlægges på grund af faldende børnetal, kan bygningerne i mange tilfælde anvendes til foreninger og kulturelle formål.

6.3.1 Janderup

Visionen er, at et mejeri ombygges til kulturhus.

6.3.2 Vágur

I Vágur er der flere eksempler på huse, som er ombygget eller forvandlet til kultur- og foreningshuse. Det store pakhus fra reder Dahls storhedstid er ombygget til kulturhus. En nedlagt tømmerhandel er ombygget til et foreningshus. Den lokale arbejderforenings hus er ombygget til Musikskole. Og kommunen har for nyligt købt det nedlagte posthus, som skal ombygges til blandt andet bibliotek.

6.3.3 Isafjordur

I Isafjordur er et sygehus ombygget til bibliotek. Det gamle posthus er nu et arbejdssted for handikappede, det gamle Apotek er ombygget til boliger og nedlagde fiskefabrikker har faaet nye roller. Husholdningsskolen blev til musikskole, en rejefabrik blev til kulturhus, kontorlokaler blev til skole og vil igen blive ombygget, sandsynligvis til et guesthouse. I en fiskefabrik mv. findes nu forskellige kontorer, baade private og offentlige. Der er ogsaa drevet et voksen uddannelses center, en læsesal for dem der studerer pr. fjernundervisning for videregaaende. Der findes ogsaa et universitetscenter (hsvest.is).

6.3.4 Gloppen

Ombygging/gjenbruk av bygninger finnes det en del eksempler på. Det er hovedsaklig private tiltakshavere som står for det. Noen av disse er: En gammel mølle har blitt boligkompleks, flere låver er ombygde til serveringssteder, et lager og administrasjonslokale for heimevernet har blitt ungdomsklub, og denne vinteren er et pelsdyrforkjøkken og skinnfabrikk bygget om til legesenter, familiehus og butikker.

6.4 Bæredygtig udvikling/energi/klima

Det er vigtigt, at der satses på en bæredygtig udvikling i lokalsamfundene og herunder, at der er adgang til varme og energi til attraktive priser samtidig med en begrænsning af CO₂-udslip.

Hvis el, varme og vand er dyrere i de mindre samfund end i de større bysamfund, vil det kunne forstærke fraflytningen og begrænse tilflytningen.

De forholdsvis lave priser for el og varme i Island og Norge er begrundet i adgang til varme i undergrunden og/eller vandkraft. For de mindre lokalsamfund kan det være hensigtsmæssigt at satse på alternativ energi (vind, sol, biomasse mv.) i stedet for at basere sig på fossile brændstoffer (kul, olie, gas).

6.4.1 Janderup

Mange boligejere får installeret sol - og jordvarme pga. gunstige forhold og tilskudsordninger.

6.4.2 Vágur

Beboelseshuse på Færøerne opvarmes typisk med olie (oliefyr), der er dog en del husstande i Torshavn, som får fjernvarme fra et elværk (et oliedrevet elværk). De sidste par år har der på Færøerne også været en tendens til at eksperimentere med andre slag opvarmning, f.eks. varmepumper og jordvarme, men dette er kun i lille grad udbredt.

I Vágur er et spændende projekt i opstartsfasen, en 50 m. svømmehal, som er et projekt, som har været under forberedelse i 2-3 år. Svømmehallen bliver placeret ved siden af elværket i Vágur, med henblik på at udnytte spildvarmen fra elværket (oliedrevet elværk), således at vandet i svømmehallen bliver opvarmet af spildvandet fra elværket.

6.4.3 Isafjordur

I Isafjordur bliver affald sorteret, det er et nyt project som stadigvæk er i udvikling. Da kommunen fik tunnelen imellem Ísafjörður, Suðureyri, Flateyri og Þingeyri kom man ned paa en kilde med specielt godt og rent vand. Det er nu forbrugervand til området og overfaldet er brugt af et lokalt el-værk.

Husene er som hovedregel varmet op med fjernvarme.

6.4.4 Gloppen

Gloppen er en kraftkommune. Her findes 20 kraftstasjoner (vannkraft) som tilsammen producerer 400 GWh. Stasjonene varierer i størrelse fra 2 til 65 GWh. Denne kraften blir levert til et større produksjonsselskap (Sogn og Fjordane energi AS) som distribuerer elektrisiteten. Dette selskapet distribuerer en totalproduksjon på 1400 GWh (ca. 1 % av forbruket i landet), hvorav mesteparten er egenprodusert, og har hovedkontor på Sandane. El-prisen er likevel ikke lavere i Gloppen enn i andre kommuner. Dette skyldes at Norge er delt i prissoner (kraftprisen er delvis regulert), og at infrastrukturkostnadene blir fordelt pr. kWh. Dette medfører at den som bor like ved kraftverket betaler samme pris som andre for linjeleie som andre i selskapets konsesjonsområde.

I bygninger er det stort fokus på energieffektivisering. Det er vanlig å installere varmepumper, særlig luft til luft, i eldre hus. Større offentlige bygg installerer ofte varmepumpe basert på jordvarme når de rehabiliteres eller det bygges nytt. Kommunen har utarbeidet en klimaplan som sier at alternativ energi (annet enn el-kraft) skal installeres i større bygg, noe som innebærer jordvarme eller pellets. Fjernvarme er ikke et alternativ, da vi ikke har termisk grunn. Alternativet kunne være å hente varme fra fjorden (sjøvannet), men det er vanskelig å etablere lønnsomhet i et slikt prosjekt.

Kildesortering er innført i avfallshåndteringen, og region Nordfjords avfallshånderingsanlegg er lokalisert på Sandane.

6.5 Anbefalinger vedrørende infrastruktur, bymiljø og boliger

Omgivelserne i lokalsamfundet betyder meget for 'det gode liv', derfor vigtigt:

1. at der skabes pæne omgivelser, byforskønnelse, grønne områder, et pænt bytorv etc.
2. at der er sikre veje og stier og møderum i det fri – stisystemer af enhver art
3. at tomme bygninger genbruges til nye formål
4. at tomme huse i forfald nedrives
5. at huse vedligeholdes og renoveres
6. at lokale butikker bevares, da disse samtidig fungerer som lokale mødesteder
7. at der gøres brug af frivillig arbejdskraft, når butikkens driftsoverskud går til velgørende formål
8. at bager, slagter, post mv. om nødvendigt samles i større bæredygtige enheder
9. at der laves genbrugsforretninger for tøj, bøger, plader og husgeråd mm.

10. at lokale specialister (og brugere) rådgiver borgere om bæredygtig udvikling: solenergi, vindenergi, jordvarme, varmepumper, elproduktion etc.

Nogle operationelle forslag:

1. Kommunen præmierer årets hus og uddeler årsplakette.
2. Der nedsættes frivilligt rådgivningsteam vedr. energi.
3. Ensartet skiltning tilstræbes – måske en politik på området.
4. Brug den nye teknologi – QR - kode – fibernet – Geo-casting – fibernet / bredbånd.
5. Teletransport med busser / taxaer. Varde Kommune har en sådan ordning.
6. At man etablerer samkørsels P-pladser.
7. Infrastruktur skal være højt prioriteret.
8. At der udarbejder en konkret løsning for at bevare én eller flere lokale butikker

Kapitel 7. Arbejdspladser, erhvervsudvikling og turisme

7.1 Arbejdspladser

Et lokalsamfund er helt afhængig af, at der findes et tilstrækkeligt antal arbejdspladser inden for en rimelig afstand, således at den daglige transporttid og transportudgiften kan holdes på et acceptabelt niveau.

Arbejdspladserne kan være enten i lokalsamfundets offentlige institutioner eller i butikker, håndværk eller andre service- og erhvervsvirksomheder.

Det er også vigtigt, at der tages initiativer for at tiltrække nye arbejdspladser.

7.1.1 Janderup

I Janderup besøgte projektdeltagerne en minkfarm, der viste en meget positiv historie om en iværksætterfamilie.

7.1.2 Vágur

Øen Suðuroy, hvor Vágur er 2. største by, er for så vidt ét arbejdsmarked. Det vil sige, at indbyggere i Vágur pendler til arbejdspladser i andre bygder på øen, ikke mindst til Tvøroyri (den største by), hvor der er en del offentlig administration.

Arbejdspladserne på Suðuroy omfatter alt fra ufaglærte arbejdspladser til forskellige slags faglært arbejdspladser. Generelt er der på Suðuroy forholdsvis få arbejdspladser til uddannede, hvilket også er en af grundene til at mange unge ikke vender tilbage til øen efter uddannelses ophold i Torshavn eller i udlandet. Det er ikke gode muligheder for dagpendling til jobs i Torshavn, dog er der enkelte der gør det.

7.1.3 Isafjordur

I Ísafjarðarbær er fiskfangst og al service omkring den, den største arbejdsgiver og saadan har det været fra første tid. I de sidste nogle aar har turisme vokset voldsomt og det giver mange jobs, specielt om sommeren. Folk pendler fra Þingeyri, Suðureyri, Flateyri, Bolungarvík og Súðavík til arbejdspladser i Ísafjörður.

7.1.4 Gloppen

Gloppen har mange ulike typer arbeidsplasser å tilby: SFE (www.sfe.no) er en stor arbeidsplass med el-kraftingeniører og ulike andre energirelaterte jobber. Brødrene Aa (braa.no) er verdensledende når det gjelder hurtiggående ferger og båter med karbonskrog. Bolseth glass (www.bolseth.no) leverer glassfasader og annet i glass til hele landet. Bano (www.bano.no), som leverer spesialtilpassede små baderom for (renovering i) institusjoner og hoteller har flyttet til Sandane. Et av landets største meierier ligger også her, i tillegg til at det naturligvis er en del mindre arbeidsplasser innen tertiærnæringene.

Kommunen sysselsetter ca. 600 personer. Folkets identitet er likevel knyttet opp mot at Gloppen er en jordbrukskommune. Vi har mange veldrevne gårder og melkeproduksjon er et satsingsområde. I tillegg blir det produsert mye kjøtt og egg. Utviklingen går mot større enheter og samdriftsløsninger.

7.2 Turisme

I lokalsamfundet kan turisme skabe arbejdspladser og være en god indtægtskilde. Mulighederne for at tiltrække flere turister til oplevelser i de skønne naturområder bør undersøges.

Her er det vigtigt, at lokalsamfundet er opmærksom på de muligheder for findes for salg af lokale produkter, naturoplevelser, jagt, fiskeri, weekendophold, konferencer, sportsstævner etc.

7.2.1 Janderup

Janderup ligger ved Nationalpark Vadehavet med et attraktivt å forløb og ladeplads. Varde Å Dag bliver fejret hvert år med mange aktiviteter ved Åen, optræden og fremvisning af Ådals produkter.

7.2.2 Vágur

Der er et rimeligt potentiale i turisme på Suðuroy, specielt på grund af øens beliggenhed og 2 timers færgesejls. Suðuroy har også oplevet et stigende antal rejsende til øen, som i 2011 i alt udgjorde 212.000 rejsende med færgen Smyril.

Turismemæssigt bliver der på Suðuroy også satset på at få færinger til at rejse i eget land, til at besøge Suðuroy. Denne satsning synes også at have givet gevinst, idet flere og flere færøske familier tilbringer en lang weekend eller en uge på Suðuroy, både i sommerperioden og i vinterperioden.

I sommerperioden er der en del aktiviteter, som er arrangerede for turister. Disse omfatter alt fra guidede ture til fods eller i bus, og adventure turisme med blandt andet rappelling og sejls i hurtigbåd, til fisketure og vandring i fjeldene. De årlige ø- og byfester tiltrækker hvert år mange gæster fra andre dele af Færøerne, ikke mindst gæster med familiære bånd på Suðuroy.

Der kunne dog være behov for flere kvalificerede overnatningsmuligheder i Vágur.

7.2.3 Isafjordur

Turisme er vokset gigantisk i de sidste par år blandt andet med øget antal krydstogtskibe, vandreture i ødelandet, lystfiskeri (søstang) på små både. Idéer for projekter paa området er mange og forskellige. Turistsæsonen er kort her og derfor arbejder man paa at forlænge sæsonen fra tidligere om sommeren til senere paa efteråret. Mange af dem der har arbejde af turisme har det som andet arbejde. Folk er bekymret for stigende omkostninger i bensin og olie paa den maade at det forhindrer folk i at køre til Ísafjarðarbær. Vestfjordene er den del af Island som Islendingene selve har mindst besøgt, men nu er der opvækning i at besøge området. Området har faaet en positiv omtale i medierne paa den maade at det er stedet man skal besøge, en gemt perle.

7.2.4 Gloppen

I kommunen er der et stort potensiale som ikke er tatt ut med tanke på turisme. Hovedaktivumet her er naturen. Mye uberørt natur fra fjord til bre, kombinert med et relativt

tørt klima til i Vest-Norge å være. En del prøver seg med litt turisme som attåtønærning ved td. å pusse opp sætrer for utleie. Vi har et lite hotell og flere campingplasser. En av campingplassene ble kåret til Norges beste for et par år tilbake.

7.3 Tiltrækning af nye erhvervsvirksomheder

Det er vigtigt, at der arbejdes på at tiltrække og fastholde erhvervsvirksomheder, således at der er beskæftigelsesmuligheder inden for nærområdet.

7.3.1 Janderup

Janderup Invest opkøber jord og ejendomme og udbyder grunde til salg.

7.3.2 Vágur

Suðuroy har i flere årtier været i en periode med nedadgående kurve hvad antal indbyggere omfatter. En af årsagerne er, at der er forholdsvis få arbejdspladser for uddannede – og der bliver ikke etableret mange nye virksomheder. Der er dog nogle eksempler på virksomheder, som har skabt beskæftigelsesmuligheder for uddannede. I foråret 2012 er der derudover også etableret en stor pelagisk fiskefabrik på Tvøroyri, som vil skabe en del arbejdspladser på Suðuroy, både på fabrikken og i afledte virksomheder. På nuværende tidspunkt er det ikke klart hvor mange faglærte fabrikken kommer til at beskæftige. Antallet ufaglært forventes til at komme at ligge omkring 50.

7.3.3 Isafjordur

Her satses der først og fremmest på turisme men også fiskeavl og små virksomheder.

7.3.4 Gloppen

Næringshagen gir plass til nyetableringer. Kommunen er aktiv mtp. å skaffe areal og legge til rette for etableringer og til flytning av bedrifter. Kommunen har også en del lokasjoner for fiskeoppdrett.

7.4 Anbefalinger vedrørende arbejdspladser, erhvervsudvikling og turisme

Vedrørende arbejdspladser, erhvervsudvikling og turisme anbefales det:

1. at der på kommunalt plan er etableret et aktivt erhvervsråd, der prioriterer, hvilke erhverv, der skal satses på
2. at erhvervsråd og erhvervschef arbejder aktivt på at tiltrække virksomheder og iværksættere til området
3. at de lokale udviklingsråd arbejder på at tiltrække erhvervsvirksomheder og iværksættere til lokalsamfundet
4. at der tilbydes gode byggegrunde, bygninger samt adgang til kvalificeret arbejdskraft.
5. at erhvervs- og turistråd er tænkt sammen
6. at der udarbejdes turistbrochurer både på kommunalt plan og på lokalplan
7. at der arbejdes med at beskrive lokalområdets muligheder for at tiltrække byfolk til sommerhusområder, turister til kroophold, konferencer, stævner, events mm.

8. at de lokale "ildsjæle" synliggør lokalområdets særlige muligheder og kvaliteter så som at beskrive mulighederne for naturoplevelser, fugle- og dyreliv, fiskeri og jagt, vandreture, cykelruter etc.
9. at borgerne får mulighed for at kende sin egen kommune og sit eget land
10. at der oprettes erhvervsråd, at der er en erhvervs- og turistchef og at der fra kommunal side foreligger en strategi for erhvervsudvikling.

Nogle operationelle forslag:

1. Der udarbejdes turistfolder om det lokale område.
2. Der laves foldere om lokalområdets særlige tilbud.
3. Der oprettes primitive overnatningsmuligheder med bålhytter og shelters.
4. Der indrettes flere steder for "seng og morgenmad" f.eks. i private hjem.
5. Der skabes autocamperpladser.

Kapitel 8. Børn, unge og uddannelse

8.1 Børnepasning

For de unge familier i lokalsamfundet er det afgørende, at der er gode muligheder for pasning af børn i vuggestuer, børnehave og skolefritidshjem.

8.1.1 Janderup

Dagpleje, børnehave, skole og SFO er samlet i en Børneby ved Aktivitetshuset.

8.1.2 Vágur

I Vágur er kommunen ved at bygge en ny børnehave, som bliver taget i brug i 2013.

Tilbuddene til børnefamilier i Vágur (og de omkringliggende bygder) omfatter vuggestue, børnehave, dagpleje, og for- og fritidsskoleordning.

8.1.3 Isafjordur

Kommunen byder på alle former for børnepasning for grundskolen men også på pasning efter skoletid de første tre år af skolegangen. For handicappede børn byder kommunen på pasning helt til grundskolens slutning.

8.1.4 Gloppen

Kommunen driver tre barnehager: På Sandane, i Breim og i Hyen. Åpningstidene prøver vi å tilpasse til foreldrenes behov knyttet til arbeid. I tillegg er det 5 private barnehager som kommunen finansierer. Vi tilbyr på den måten barnehageplass til alle som vil ha det. I tillegg er det tilbud om skolefritidsordning de første fire årene i de fire barneskolene.

8.2 Skole

Lokalsamfundet skal have let adgang til skoler af god kvalitet. En god skole er meget vigtig for børn og forældre og en god skole kan bidrage til at tiltrække nye borgere og fastholde borgere i området.

Det er afgørende, at skolen både lægger vægt på indlæring og de sociale kompetencer og har et godt skole-hjemsamarbejde.

Skolen er samtidig det naturlige samlingspunkt for lokalbefolkningen i forbindelse med skoleåret, forældremøder, foredrag, skole-hjemsamarbejdet.

8.2.1 Janderup

Janderup Skole er en certificeret grøn skole (energigivenlig, affaldssortering, stærekasseprojekt).

Lokalrådet er tovholder i projekt "Multibane – et fristed for børn og unge" som er påbegyndt og forventes færdigt i 2012

8.2.2 Vágur

Den kommunale skole i Vágur er en 10 trins skole. Udover børn fra Vágur, så kommer børn fra de omkring liggende bygder også for at gå i 7-10 klasse. Selve skolebygningen i Vágur, med alle nødvendige faciliteter en moderne skole kræver.

8.2.3 Isafjordur

I kommunen er grundskolen fra første til tiende klasse. Børnene har mulighed for at søge ind i en af de fire grundskoler i kommunen.

8.2.4 Gloppen

I Hyen har vi en 1-10 skole med vel 60 elever. I Breim er en barneskole (1-7) med ca. 130 elever. På Sandane er det to barneskoler med til sammen ca. 350 elever og en sentral ungdomsskole (8-10) med 235 elever.

8.3 Ungdomsuddannelser

I de mindre bysamfund kan det være vanskeligt at have let adgang til ungdomsuddannelser. De unge må som regel rejse til større byer, hvor uddannelsesinstitutionerne normalt er beliggende.

Her er det vigtigt, at der er gode trafikale forhold i form af tog, bus, cykelstier mv. således at unge kan bo hjemme hos forældrene under ungdomsuddannelsen.

8.3.1 Janderup

Ungdomsuddannelserne er samlet i Varde under Campus. Er taget i brug 2011 og har 1200 elever og 150 ansatte. Campus består af Varde Gymnasium, Varde Handelsskole og Handelsgymnasium, 10iCampus, VUC Vest, UU-Varde og Varde Kommunes efteruddannelse. Se www.campusvarde. Vi besøgte 10iCampus den 11. juni 2012.

8.3.2 Vágur

På Suðuroy er der en ny studenterskole (man har dog kunne tage studentereksamen på Suðuroy siden 1974), hvor unge kan tage studentereksamen. Dette har stor betydning for befolkningen på øen, da unge dermed kan tage en ungdomsuddannelse uden at flytte fra øen (det er ikke muligt at dagpendle til uddannelsessteder i Torshavn).

Kulturministeriet (på Færøerne) arbejder p.t. (maj 2012) med at etablere teknisk studentereksamen (HTX), som bliver et samarbejde mellem studenterskolen på Suðuroy og Tekniske skole i Torshavn. Dermed bliver tilbuddene til unge på Suðuroy endnu flere (muligvis allerede fra august 2012, men sandsynligvis fra august 2013).

8.3.3 Isafjordur

I kommunen er der et gymnasium, hvor man kan uddannes som student eller som håndværker. Eleverne har også mulighed for fjernundervisning i forskellige fag fra andre gymnasier i landet.

8.3.4 Gloppen

Firda videregående skule er lokaliseret til Sandane og har lange tradisjoner fra tiden som landsgymnas. Her tilbys studieforberedende fag i tillegg til idretts-, media- og musikklinje samt helsefaglig utdanning. For håndtverksfag må elevene reise (pendle) til Stryn eller Eid.

På Vereide ligger Nordfjord folkehøgskule som har specialiseret sig på friluftsliv. Hit kommer ungdommer fra hele landet (og udlandet) for å ha det kjekt og lære et år.

8.4 Videregående uddannelser

I de mindre bysamfund kan det af geografiske årsager være vanskeligt at have let adgang til videregående uddannelser. De unge må som regel til større byer, hvor uddannelsesinstitutionerne for de videregående uddannelser normalt er beliggende.

Det er således vigtigt, at der er gode trafikale forhold i form af tog, bus, cykelstier mv.

Via Internettet er der ofte i dag gode muligheder for fjernundervisning på mange forskellige fagområder. Dette giver bedre muligheder for, at man kan bo i byer i udkantsområder under de videregående studier.

8.4.1 Janderup

Se afsnittet om Campus Varde 8.3.1

Har et tæt samarbejde med Erhvervsskolerne i Esbjerg, Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole og Sydjysk Universitetscenter (SUC).

8.4.2 Vágur

På Færøerne kan man tage nogle videregående uddannelser. De fleste er i Torshavn, men på Suðuroy er der dog mulighed for at tage social- og sundhedsuddannelse. I de seneste år er det derudover blevet mere udbredt at tage en uddannelse via fjernundervisning. Dette er en mulighed, som en del kvinder på Suðuroy har benyttet sig af (blandt andet uddannelser som pædagog og lærere).

Den almindelige livscyklus for unge på Færøerne i dag er ellers, at de tager studentereksamen på Færøerne og derefter tager til Danmark for at tage en videregående uddannelse. En del vender hjem efter uddannelsen er afsluttet, medens en del ikke gør det. Af samme årsag er der i dag på Færøerne et underskud af kvinder.

8.4.3 Isafjordur

De fleste unge rejser væk for at videreuddannes, men der er også muligheder for fjernundervisning fra de forskellige universiteter i landet.

Universitetscentret, udviklingscentret og Uddannelsescentret

Ved workshopen i Janderup orienterede Peter Weiss om Universitetscentret, som er en relativ lille institution stiftet i 2005. Det er finansieret af den islandske stat, men er en selvejende institution. Der er en permanent stab på 10 samt adskillige deltidsansatte som samtidig er ansat inden for forskning og uddannelse i nærliggende institutioner eller virksomheder. Universitetet samarbejder med lignende institutioner og universiteter i ind og udland.

Universitetet har en master degree i 'Coastal and Marine Management' for ca. 40 studerende og har fjernstudier for ca. 150 studerende. Desuden tilbyder universitetet sommerkurser bl.a. i islandsk og særlig skræddersyede kurser. I alt har universitetet mere end 4000 overnatninger om året, hvilket er med til at skabe omsætning og vækst i Isafjordur.

Sammen med universitetet ligger flere andre institutioner bl.a. Islands Multikulturelle Centrum, Havforskningscentret, Institut for Fiskeriteknologi, Aquakultur med opfostring af fisk, laks og torsk. 50 % af al indtjening i Isafjordur har forbindelse med fisk og fiskeri.

8.4.4 Gloppen

Høgskulen i Sogn og Fjordane har et studiesenter hvor de tilbyr utdanning (ofte innrettet mot lærer eller førskolelærer) på Sandane. I tillegg er det selvsagt mulig å ta en del utdanning på nett. Man kan også studere som deltidsstudent ved å delta på samlinger på høyskoler og universitet (oftest kombinert med nettstudium), og høyskolene legger vekt på å legge til rette for dette.

8.5 Anbefalinger vedrørende børn, unge og uddannelse

Projektgruppen er enig i følgende anbefalinger vedrørende børn, unge og uddannelse:

1. at den tryghed og nærhed, der findes i de mindre lokalsamfund, understøttes af gode tilbud om pasning af børn i dagpleje, vuggestuer og børnehaver
2. at der er adgang til sundhedsplejersker læger og tandbehandling
3. at udsatte børn og unge får en særlig kontaktpersoner fra lokalsamfundet
4. at opvæksten er så attraktiv, at unge har lyst til at vende tilbage til lokalsamfundet efter endt uddannelse
5. at skolen er et samlingspunkt for hele lokalsamfundet
6. at skolen er pædagogisk bevidst om at skabe et udfordrende læringsmiljø og gerne være frontløber med brugen af nye pædagogiske metoder samt lægger vægt på, at elever tilegner sig sociale færdigheder
7. at skole-hjemssamarbejdet er en grundpille i skolens arbejde
8. at unge har adgang til både boglige og ikke-boglige uddannelser
9. at der er gode offentlige transportmuligheder til uddannelsesinstitutioner.

Nogle operationelle forslag:

1. Behov for besøgsordninger rettet mod udsatte børn og unge undersøges og i givet fald organiseres.
2. Der etableres 'Natteravneordninger'.
3. Opret ungdomsråd, der udarbejder ungdomspolitik og sikrer gode muligheder for unge f.eks. tiltrækkende uddannelser, væresteder, biograf, dansesteder etc. Varde kommune har sit eget ungdomsråd (se www.ungivarde.dk)

Kapitel 9. Sundhed og omsorg

9.1 Sundhed

For lokalsamfundene er det af stor vigtighed, at der er let adgang til læger og sygeplejersker i et lokalt sundhedscenter.

9.1.1 Janderup

Fungerer med familielæge, der henviser til speciallæge og hjemmepleje.

Der er et tilbud med forebyggende hjemmebesøg for alle ældre over 75 år.

Desuden er der organiseret en række frivillige tiltag, som f.eks. Tryk med Nyt Netværk (for ældre, enlige mænd), Motionsvenner etc. Se mere på

<http://sundhedsfremme.vardekommune.dk/> og <http://www.frivillighuset-varde.dk/>

9.1.2 Vágur

I Vágur er der et helsecenter med læge, tandlæger og anden sundhedsservice. Derudover er der også på Suðuroy et lille sygehus.

9.1.3 Isafjordur

I Isafjordur er der et sygehus samt en lægeklinik, der tilbyder størstedelen af den omsorg, beboerne har brug for.

9.1.4 Gloppen

På Sandane har legene flyttet til nytt legesenter (renovert industribygg) i sentrum sammen med tjenester for barn og unge. Planen er også at kontorene for hjemmetjeneste og rehabilitering skal inn i samme bygget. Det er en times kjøring til sykehus.

Helsesøstertjenesten jobber mot barn fra de er født til de er ca. 19 år. Det er stort fokus på forebygging og rehabilitering, og kommunens politik er å hjelpe folk hjemme så lenge det er mulig. Kommunen tilbyr fysioterapi og er aktivt inne med tilrettelegging av boliger.

9.2 Ældreomsorg

Det er vigtigt, at der er en god ældreomsorg i lokalsamfundet, således at der opretholdes gode relationer mellem flere generationer. Plejeomsorg i hjemmene.

9.2.1 Janderup

Vidagerhus Plejecenter og Ældreboliger. Der arbejde pt. med oprettelse af et friplejehjem

Hjemmesygeplejerske der yder omsorg og pleje i eget hjem.

9.2.2 Vágur

Ældreomsorg er på Færøerne et anliggende, som ligger hos den færøske stat, dog bliver alderdomshjem bygget i samarbejde mellem land og kommuner. I 2011 blev et nyt alderdomshjem taget i brug i Vágur. Udover dette, så er der også en ældre-sambolig i Vágur.

Derudover får ældre borgere også hjemme- og sundhedsservice, og tilbud om mad-service. På

det nye alderdomshjem og i ældresamboligen er der derudover også tilbud om forbyggende træning for dem, der er 60 år og ældre, et tilbud, som omkring 60 -70 personer i Vágur (udover beboere på alderdomshjemmet og ældresamboligen) gør brug af en gang om ugen. Projektdeltagerne var med til indvielsen af det nye alderdomshjem.

9.2.3 Isafjordur

Kommunen byder på boliger for de ældre, hjemmehjælp, mange forskellige aktiviteter, udbringning af mad, kørsel til aktiviteter, indkøb eller lægebesøg m.m. Staten byder på hjemmesygepleje. Kommunen er i gang med at bygge et plejehjem.

9.2.4 Gloppen

Kommunens politikk er at folk skal få bo hjemme så lenge de ønsker og er i stand til det. Hjemmesygepleiere oppsøker dem som har behov for hjelp, og hjemmehjelpere yter praktisk hjelp i hjemmet. Frivillegsentralen står for ombringning av mat som kan bestilles fra det kommunale kjøkkenet. Dette kjøkkenet betjener også sykehjemmet som har flere avdelinger, blant annet en avdeling for avlastning og korttidsopphold for hjemmeboende. Pasienter som blir utskrevet fra sykehus kan også legges inn her for et kortere rehabiliteringsopphold, hvis de ikke er i form til å dra rett hjem. For å spare penger og ta ned helsekøene, blir pasienter i dag skrevet ut straks det ikke er behov for sykehustjenester, og kommunene har gjennom samhandlingsreformen fått et stort ansvar for å ta disse i vare.

Kommunen eier også en del tilrettelagte leiligheter som kan leies av dem som ikke lenger kan bo hjemme, men som ikke er så syke at de trenger heldøgnsbemanning.

Innen demensomsorgen har vi et prosjekt vi kaller ”Inn på tunet”. Dette handler om å la demente i tidlig fase ha et dagtilbud på en gård som en gruppe. Her ser de på dyr, går tur og koser seg med samtaler og mat. Tanken er at dette skal være et tilbud til de demente som greier å bo hjemme, men som trenger et aktivitets- og sosialt tilbud som hever livskvaliteten deres.

9.3 Telemedicin

Den teknologiske utvikling og Internettet har givet helt nye muligheter for lægehjælp, hjemmehjælp og hjemmesygepleje.

Disse muligheter vil give muligheter for kommunikation mellem kommune, læger, sygeplejersker og de ældre og syge borgere over Internettet. Derved kan borgere i lokalsamfund i yderområder få en både god omsorg og sygdomsbehandling samtidig med, at det for det offentlige er en effektiv og økonomisk forsvarlig løsning.

9.3.1 Janderup

Medicin kan bestilles ved lægen telefonisk eller på nettet og bringes til DagliBrugsen i Janderup.

9.3.2 Vágur

Som i Janderup, så kan borgere i Vágur få medicin via den lokale kommunulæge eller via sygehuset på Suðuroy. Medicinen bliver så kørt hjem til brugeren (men kan også afhentes på apoteket, hvis man ønsker det, eller hvis det har hast at få fat i medicinen), hvilket er en god

ordning for brugeren, da der ikke er noget apotek i Vágur. Ikke-reseptpligtig medicin kan dog købes i lokal butik.

9.3.3 Isafjordur

Beboerne faar medicin via læger paa sygehuset. Man henter selv medicinen paa apoteket, man kan ogsaa bestille medicin via telefonsamtale med lægen. Kun ældre og handicappede faar medicinen sent hjem. I Ísafjörður er et apotek hvor man kan købe både reseptpligtig og ikke-reseptpligtig medicin.

9.3.4 Gloppen

Det er apotek på Sandane. Legene bruker telefoni og Internet til kommunikasjon med fagmiljøer, og vi vurderer å ta i bruk videokonferanseteknologi som også kan brukes inn mot spesialister ved behov. Elektronisk kommunikasjon (lukka nett) mellom sykehus, lege- og pleietjeneste er under planlegging. Å få dette på plass vil være avgjørende for at kommunen skal makte å gjennomføre samhandling i praksis.

9.4 Anbefalinger vedrørende sundhed og omsorg

Projektgruppen er enig i følgende anbefalinger vedrørende sundhed og omsorg:

1. at der fra kommunal side tages hånd om borgernes sundhedsproblemer
2. at der findes forebyggende arbejde på alle planer
3. at det nemmeste valg er det sunde valg
4. at børnehaver og skoler opprioriterer motion og idræt
5. at der er fokus på, at borgerne trivselsmæssigt skal have det bedre, hvilket i det lange løb også er en fordel for kommunen
6. at der er adgang til et lokalt sundhedscenter med læger og sygeplejersker
7. at der er ældreboliger og plejecentre i lokalsamfundet
8. at der er muligheden for at bruge telemedicin
9. at der er let adgang til bestilling og afhentning af medicin
10. at der er et korps af frivillige besøgsvenner til rådighed, så ensomhed undgås
11. at småbørnsfamilier tilbydes en bedsteforældreordning eller kontaktordning
12. at der er fokus på integration
13. at der er et ældrecenter med mulighed for aktiviteter, samvær og motion
14. at der tages initiativ til en fedmealarm, som profylakse.

Nogle operationelle forslag:

1. Organisering af korps af besøgsvenner.
2. Organisering af bedsteforældreordning.
3. Lokalsamfundet laver årligt et stafetløb for virksomheder, foreninger, beboergrupper mv. med efterfølgende socialt samvær (jvf. DHLs årlige stafetløb i København).
4. Handicapvenlighed og sundhed skal indarbejdes overalt og sikre tilgængeligheds-politikken.
5. Organiser nabohjælp.
6. Skab samarbejde på tværs af generationer. På tværs er fremad.

Kapitel 10. Kultur og fritidsaktiviteter

10.1 Kultur og fritidsaktiviteter

Kulturlivet har en fremtrædende rolle i de fire lokalsamfund og er med til at give store oplevelser og styrke fællesskabet og sammenholdet blandt borgerne i alle aldersgrupper.

Kultur er en dynamo for den vækst, der kan skabe øget livskvalitet og glæde for de mange. Kulturen giver udsyn og gør livet rigere, sjovere, spændende og mere udfordrende.

Det er vigtigt, at man tænker i muligheder og ikke i begrænsninger.

10.1.1 Janderup

Janderup har mottoet: Janderup – Kulturligvis!

Fyrtårne: 7-kanten, Folk & Kultur, Aktivitetshuset, Eventyrgården og de mange foreninger. Janderup blev Årets landsby 2009 både i Varde Kommune og på landsplan.

10.1.2 Vágur

Vágur er kendt for sit mangfoldige og rige kultur- og fritidsliv. Der er en lang række foreninger både inden for kulturaktiviteter og indenfor sport og fritid, med aktiv deltagelse fra en stor del af befolkningen.

10.1.3 Isafjordur

Isafjordur er kendt for at være et kulturelt samfund med mange forskellige kulturelle aktiviteter. Beboerne er aktive som ydere og deltagere. Området og naturen giver store muligheder for fritidsaktiviteter som beboerne benytter sig.

10.1.4 Gloppen

Gloppen ble kåret til årets kulturkommune 2011. Her er et aktivt kulturliv på mange felter, og det foregår en stor utbygging av et kultur- og idrettshus. Her finnes scene for teater, dansesaler, kinosal, svømmeanlegg og idrettshaller. I tillegg er kommunen aktivt inne og hjelper idrettsklubber med å bygge gode anlegg. I kommunen finnes to nye kunstgressbaner (fotball) og den tredje er prosjektert. Byrkjelo stadion ble oppgradert til Norgesmesterskapet 2011, der vi blant annet fikk verdens lengste spydkast dette året!

I kommunen blir det hvert år avholdt flere festivaler. Matamål (matfestival), Glopperock (rockefestival), Norsk Countrytreff (countryfestival) og Gloppen musikkfest (klassisk musikk) er eksempel på dette. I tillegg er det nesten hver uke konserter av ulike slag i kulturhuset og kinoforestillinger flere ganger pr. uke, unntatt i sommerferien.

10.2 Radio/TV

For lokalsamfund er de nationale radio- og TV-stationer naturligvis af stor betydning for informationsvirksomhed, uddannelse og underholdning.

Hvis der også findes lokale radio- og TV-stationer kan de være med til at styrke fællesskabet og den lokale identitet.

10.2.1 Janderup

Dækkes af TV Syd og Radio Charlie.

Jyske VestKysten opererer med borgerjournalister, der dækker lokalområderne.

10.2.2 Vágur

Der er ingen lokal radio eller TV station på Suderø (eller i Vágur). Afstanden mellem Torshavn og Suderø (2 timers sejlads) gør, at pressen i Torshavn, både aviser, TV og Radio, har dårlig dækning af hvad der foregår på Suderø, men er der dårlige nyheder, som kan skabe store overskrifter, så er pressen hurtig at dække historien. Den lokale nyhedsportal, Suðuroyarportalurin (www.sudurras.fo) laver dog tv-indslag på hjemmesiden.

10.2.3 Isafjordur

For nyligt har bb.is, den lokale netavis, begyndt udsendelser med net-tv. Landsdækkende udsendelser kommer fra Reykjavík. Der er ingen lokalradio i kommunen.

10.2.4 Gloppen

LokalTV finnes ikke, unntatt noen innslag i distriktssendingene til NRK. Det finnes en lokalradio for Nordfjord, men de fleste tilhørerne her er nok godt voksne. Internet er nok den viktigste informasjonskanalen og kan nok brukes mer bevisst også for å bygge lokal identitet.

10.3 Teater

For lokalsamfund kan det være af stor betydning at have et teater eller en teaterforening i området.

10.3.1 Janderup

Janderup har Danmarks største amatørteaterforening, som er oprettet i 1972.

7-kanten Den Vestjyske Amatørscene i Janderup har 500 medlemmer. 6 årlige teaterforestillinger med unge og voksne amatørskuespillere er imponerende resultater. De mange teaterforestillinger kan kun gennemføres, fordi 300 frivillige hjælper til ved forberedelsen og gennemførelsen. Den årlige teaterforestilling i juni måned i Varde har således omkring 35.000 betalende gæster i 10 dage. De nordiske gæster var meget imponerede over at se, at Danmarks største amatørteaterforening netop findes i Janderup. Der er tale om en massiv talentudvikling.

10.3.2 Vágur

Der er ingen teaterforening i Vágur. Men Vágur har dog flere lokale entertainere (bedre ord?) og digtere, som er hurtige til at fange det der sker lokalt og sætte det samme i digte eller til en sketch, som bliver fremført ved det først kommende lokale arrangementer.

10.3.3 Isafjordur

I vores kulturhus drives der amatørteater og endvidere er der et professionelt teater, Kómedíuleikhúsið.

Forestillinger, som kommer på besøg fra andre steder i Island, får mange tilskuere i teater.

10.3.4 Gloppen

Firda vidaregåande skule har musikk/dans/drama-linje. Disse setter hvert år opp en musical. Revyer er populært, og flere lokale foreninger setter opp slike en gang pr. år. Kulturhusets scene er så god at flere nasjonale aktører nå viser interesse for å spille her. Riksteateret besøker oss jevnlig.

10.4 Kunst

For mange borgere har det stor betydning, at interessen for kunst kan tilgodeses i lokalområdet enten via en forening eller via et atelier.

10.4.1 Janderup

Varde Kunstforening har 400 medlemmer og en bestyrelse med 7 medlemmer. Varde Kunstforening samarbejder på tværs med Varde Bibliotek og Varde Museum om fælles aktiviteter. Der afholdes 4 årlige kunstudstillinger, foredrag om kunst og kultur samt flere kunstture til udstillinger og gallerier over hele landet.

10.4.2 Vágur

Vágur har gennem tiderne haft nogle lokale kunstmalere, den mest kendte er uden tvivl Ruth Smith (1913-1958). I Vágur er der også en forening, som har et galleri med udstilling af Ruth Smith malerier (www.ruthsmithsavn.com). Derudover er der også enkelte andre lokale kunstnere, blandt andet en skulptør, Gianfranco Nonne (www.gianfrancononne.com), og derudover enkelte træskærere.

10.4.3 Isafjordur

Isafjordur har en teaterchef, der samtidig er skuespiller. Der er ogsaa et kunstværksted „Listasmiðjan" hvor beboerne kan komme og arbejde med sine kunstværker. Der bliver ogsaa tilbudt et værksted for børn og unge, der bliver drevet af frivillige fra Listasmiðjan.

10.4.4 Gloppen

Det finnes en del lokale billedkunstnere, og vi har også et lokalt galleri.

10.5 Musikskole

I alle fire lokalsamfund er musikskolen en meget vigtig institution, hvor børnene kan blive fortrolige med musik og sang og lære at spille på instrumenter.

10.5.1 Janderup

Varde Musikskole har undervisning i hele Varde Kommune og også på Janderup Skole. Vi besøgte Musik- og Billedskolen den 11. juni 2012. Skolen er under indflytning i nyrenoverede lokaler. Se www.vardemusikskole. De nye lokaler blev indviet den 29. september 2012.

10.5.2 Vágur

Musikskole ordningen på Færøerne har mange år på bagen, og har i disse år også været på Suderø. Indtil i 2009 brugt musikskolen faciliteter i folkeskolen, hvilket ikke var en god løsning, da det krævede megen koordinering med folkeskolen, som også brugte de samme lokaler.

I 2009 tog kommunen i Vágur initiativ til at forbedre musikskolens lokaleforhold, således at musikskolen i Vágur i dag har gode nyrenoverede lokaler, med flere øvelokaler og derudover en sal til både koncerter og til spil/øvning med orkestre. De nye lokaler er i den lokale arbejderforenings lokaler, som nu igen bliver aktivt brugt, i forhold til at have stået tomme i flere år.

Musikskolen er et vigtigt tilbud til den del af børn og unge, som ikke har interesse for idræt.

10.5.3 Isafjordur

Musikskolen Hamrar og dens historie

Sigridur, som er musikskoleleder, startede vores møde med en orientering om skolen.

Isafjordur betegnes som musikbyen ved 'the Artic Ocean', og byen er det administrative og kulturelle center for hele Vestfjorden. Musikken spiller en stor rolle for beboerne i Isafjordur, og næsten alle familier har forbindelser til musikskolen. Musikskolen er en af de ældste musikskoler i Island.

Isafjordur musikskole blev startet i årene 1911-18, og den 20. maj 1948 stiftedes Musikforeningen. Ragnar H. Ragnar (Sigridurs far) en islandsk pianist og komponist, der boede i Amerika, blev kaldt hjem til Isafjordur. Der kom straks gang i musiklivet, og utallige nu anerkendte pianister og musikere har startet deres karriere på Isafjordur musikskole.

I 1981 samlede Kvindernes Støtteforening penge ind til et musikhus, og musikskolen har nu gode fysiske rammer. Musikskolen har aktive musikskoler i fire nabobyer, og skolen har mere end 250 elever og 20 lærere fra mange lande for eksempel Estland og Polen. Lærerne dækker mange forskellige instrumenter, sang og teoretiske fagområder, og der undervises i både klassisk og pop/jazz. Musikskolen gives masser af privatundervisning på diverse instrumenter.

Alle musikskolerne er meget aktive i det lokale miljø og nyder stor goodwill i såvel det lokale nærmiljø som generelt i det islandske samfund. Musikskolen har igennem året mange aktiviteter og kvaliteten er bemærkelsesværdig. Ofte gives der koncerter m.m. i udlandet.

Ensembler, sang og spil spiller en stor rolle i musikskolen, der er en livlig koncertvirksomhed, hvert år holdes musikfestival i juni måned, musicals sammen med teaterklubben, der er 3 blæseorkestre, et strygeorkester, et brassband, der er 3 sang kor, der ofte opfører store korværker som bl.a. Handels Messias og Mozarts Requiem. I Isafjordur er der 10-12 voksenkor. Hele byen synger og spiller og kreativiteten trives og skaber sammenhold! I

Ísafjörður drives ogsaa en anden musikskole „Listaskóli Rögnvaldar" hvor der ikke kun er undervist i sang og musik men ogsaa billedkunst og dans.

10.5.4 Gloppen

Kommunen har en stor kulturskole med meget kompetente lærere. De selger undervisning til videregående skole, og fire er tilsatt i delstilling som distriktsmusikere. Skolen er lokaliseret til kulturhuset, men driver ogsaa noe desentralisert undervisning. Den har ogsaa ansvaret for å levere dirigenttjenester til de ulike korpsene.

10.6 Bibliotek

Et bibliotek i lokalområdet er en vigtig institution for alle aldersgrupper. Udlån af bøger og andre medier, adgang til Internettet og en læsesal med aviser og tidsskrifter øger trivsel og relationer i lokalsamfundet. Hvis kommunen ikke har ressourcer til at drive biblioteket, er det muligt at bruge selvbetjeningsløsninger.

10.6.1 Janderup - Varde Bibliotek.

Bøger kan lånes ved den ugentlige Bogbus og i DagliBrugsen. Kan ogsaa bestilles og lånes digitalt.

Skolerne har alle mediatek/skolebibliotek og et samarbejde med Undervisningscentralen i Esbjerg

10.6.2 Vágur

I Vágur er der et kommunalt bibliotek, som samtidig er skolebibliotek. Biblioteket er placeret i på 3. sal i folkeskolen, men kommunen er i gang med forberedelsen af at flytte biblioteket til byens centrum, hvor kommunen har købt det nedlagte posthus. Flytningen af biblioteket til byens centrum, kun få meter fra indkøbscentret og sparekassen, vil uden tvivl få en positiv effekt, da beliggenheden i dag ikke er den bedste.

10.6.3 Isafjordur

Projekt deltagerne drak kaffe på biblioteket og fik lejlighed til at se det gamle hospital, som nu var indrettet til et velfungerende bibliotek. Vi studerede de mange bøger og de gamle samlinger i kælderen. Vi talte indbyrdes om bøger, om de gamle håndskrifter. Sagaerne som er nedskrevet på kalveskind og skrevet på oldislandsk, et gammelt nordisk sprog, som stadig kan læses af islændinge. Sagaerne, der foregår i et bondemiljø, og handler om brave, rigtige mænd og modige, bemærkelsesværdige, ofte intrigante kvinder og deres liv og levned. Undertiden havde det gamle folk andre æresbegreber end nutidens, men de roser ligeværd, demokrati, retfærdighed og troen på, at konflikter skal løses på Tinge. Sagaerne er særdeles aktuelle og betyder meget for vores nordiske identitet.

I hver skole i Ísafjarðarbær er der et bibliotek.

10.6.4 Gloppen

I kulturhuset (www.trivselshagen.no) er det et nytt og moderne bibliotek med en aktiv biblioteksjef. Dette biblioteket drifter filialer i Hyen og i Breim. De fleste skolene har i tillegg et mindre skolebibliotek.

10.7 Kirken

Projektet har omfattet besøg i kirkerne i forbindelse med de fem workshops. I alle byer har kirken haft en betydningsfuld rolle som bærer af den kristne forkyndelse og den kristne kulturarv.

Kirken er for mange borgere en vigtig del af livet både med hensyn til de kirkelige handlinger, og det fællesskab som man er en del af.

10.7.1 Janderup

Projektdeltagerne besøgte Janderup Kirke ved Åen og mødtes med den lokale provst i præstegårdens konfirmandstue. Sognet samarbejder med to nabosogne om præst, organist, kirkesanger og sognemedhjælper. Der er god stabil kirkegang. Blandt aktiviteter kan nævnes: Babysalmesang, minikonfirmander, studiekredse med litterære og teologiske temaer, kirkekoncerter, sognedage, sogneudflugter og korsamarbejde med skolen.

10.7.2 Vágur

Kirken og de lokale menigheder har stor betydning som forkynder at kristendommen i Vágur. I de nordiske samfund, som har haft tæt tilknytning til havet (og naturen), har religion haft stor betydning, dette er også gældende på Færøerne.

Aktiviteterne i kirken og de lokale menighedshuse omfatter, udover gudstjeneste og møder, også koncerter, forelæsninger og temaaftener.

10.7.3 Isafjordur

I Isafjordur fik vi et foredrag af præsten i kirken.

En af byens operasangere sang for os i kirken om lysets betydning, og præsten Magnus Erlingsson fortalte os om Isafjordur kirke. Den blev bygget i 1995, da den gamle kirke brændte. Kirken bruges også til koncerter, skuespil og ballet. Mere end 80 % af borgerne er medlem af kirken. Der er yderligere til sognet knyttet en lille kirke, ca. 220 km væk. Der bor ingen mennesker på dette sted mere, men der afholdes en årlig gudstjeneste, hvor mere end 50 personer deltager. I Island findes 3 domkirker, men der er kun en biskop.

Altertavlen er et stort landskab af fugle. Fuglenes himmel - en samling fugle, der flyver i flok hen over alteret. Måske er det Noafuglen, der kommer med lyset og sommeren. Denne kunstneriske udsmykning er udformet af byens borgere, der sammen har lavet flere hundrede små lurfugle. Fuglene er naturligvis forskellige ligesom byens borgere. Det var en smuk, imponerende og kreativ ide.

10.7.4 Gloppen

Den eldste kirken i Gloppen ligger på Vereide. Den er en steinkirke fra 1100-tallet, og er sognekirke for Vereide. I kommunen er det fire menigheter og til sammen 6 kirker. 5 av disse

er i aktiv bruk, mens den eldste trekirken (Gamle Gimmestad kyrkje fra 1692) ikke lenger fungerer som sognekirke.

10.8 Lokalhistorie

For lokalsamfundet kan det være af stor betydning at have et lokalhistorisk museum. I projektet har vi haft lejlighed til at besøge flere lokalhistoriske museer.

10.8.1 Janderup

Janderups Lokalkiv, Varde Museum og Varde Å-området med historiske rødder til pramtransporten fra Janderup Ladeplads til Varde, var interessante emner for de nordiske gjæster.

Det Lokalhistoriske arkiv i Janderup er sognets hukommelse og har en stor samling skriftlige kilder og bilder fra sognet. Næsten hele kildematerialet er digitaliseret. Der er bl.a. skrevet 20 bøger med lokalhistorie – skrevet af én lokal ildsjæl.

Hvert år udgives en lokalhistorisk artikelsamling "Vestjyder Fortæller" i samarbejde med Varde Museum.

10.8.2 Vágur

I Vágur er der et lokalt historisk museum med to udstillinger. Den ene af mere generell art med den lokale historie fra både byen og byens tilknytning til søen. Den anden udstilling er tilknyttet de 9 skibe fra Vágur, som gik tabt under 2. Verdenskrig.

I Vágur er der en del personer, som har publikationer, der berører den lokale historie. Specielt Poul Andreasen, som har udgivet en lang række bøger om byen historie og om virksomheders historie. Den lokale museumsforening giver også sammen med de andre museumsforeninger på Suderø et blad ud en gang om året.

10.8.3 Isafjordur

I Ísafjörður er et søfartsmuseum og et kulturhus, hvor der ofte er historiske udstillinger vedrørende samfundet med mere.

10.8.4 Gloppen

En av de store utfordringene ved utbygginger av alle slag er at nesten hvor man sette spaden i jorda risikerer man å finne fornminner. Gloppen har vært bosted fra steinalderen og var høvdingesete på slutten av 400-tallet. En av de fornemste gravene fra denne perioden er funnet her. På motsatt side av fjorden har vi Karnilshaugen som er den største menneskebygde tinghaugen på Vestlandet. Plasseringa av denne er spesiell, sidan den er bygget slik at sola treffer denne ved vintersolhverv, da resten av bygda er uten sol!

Vi har Nordfjord folkemuseum som har organisert samlinger fra hele Nordfjord (også gamle hus) lokalisert sentralt på Sandane. Holvikjekta er en annen attraksjon. Det er den eneste klinkbygde jekta som er igjen i verden. Denne var bygget på Sandane i 1881 og står i eget museumsbygg like utenfor Sandane sentrum.

10.9 Idræts- og Sportsfaciliteter

Projektet har vist, at gode idræts- og sportsfaciliteter er meget afgørende for lokalsamfundets trivsel. Her mødes børn, unge, voksne og ældre fra alle samfundslag. Samtidig er gode sportsudøvere værdifulde rollemodeller for børn og unge.

10.9.1 Janderup

Janderup Forende Sportsklubber er en meget vigtig forening for trivslen i Janderup, ligesom Aktivitetshuset i Janderup er et vigtigt samlingspunkt for børn, unge og voksne.

Borgernes sundhedstilstand i lokalsamfundet er i høj grad afhængig af, at alle aldersgrupper deltager aktivt i idræt og sport. Her er det væsentligt, at der er gode faciliteter både indendørs og udendørs, så idræt og sport kan dyrkes hele året både på motionsplan og eliteplan.

Janderup forenede Sportsklubber har gennem tiderne fostret flere topprofessionelle fodboldspillere.

Lokalrådet er tovholder i projektet "Multibanen – et fristed for børn og unge" under etablering efteråret 2012.

10.9.2 Vágur

I Vágur har man forstået betydningen af gode sportsfaciliteter. En ung mand fra Vágur skal således deltage i De Olympiske Lege i London 2012 i svømning. Han er et forbillede for ungdommen i Vágur, idet hans svømmekarriere er skabt i den eksisterende 25 svømmehal. Dette har også skabt en stor interesse for svømning. Den stigende interesse for svømning, kombineret med at der ikke er noget 50 m. svømmebassin på Færøerne og mulighederne for at bruge spildvarmen fra elværket i Vágur, har medført, at man arbejder med at få bygget en ny svømmehal med 50 m. svømmebassin.

Udover svømning, så er der også i Vágur gode faciliteter til fodbold, som er den populæreste sport på stedet, og til håndbold og anden indendørs sport i sportshallen. Generelt er faciliteterne i sportscentret, med fodboldbane og sportshal, meget godt udbygget. I Vágur er der også en roklub og en løbe/gå klub.

10.9.3 Isafjordur

Ísafjörður har mange forskellige idrætsforeninger for børn, voksne, handicappede og ældre.

Indbyggerne har mulighed for at dyrke forskellige sportsgrene. For børn og unge er der samarbejde imellem sportsklubberne om fx træningstid.

Foreningerne har hovedbestyrelse for de langt fleste klubber. Hovedbestyrelsen samarbejder med kommunen og uddeler tid i haller og baner på området.

10.9.4 Gloppen

Ved skolene er det gymnastiksalen som er i aktiv bruk av bygdens folk på ettermiddag/kveld. I tillegg har vi en idrettshall på Sandane, og en stor hall er under prosjektering i tilknytning til denne. Svømmehall (25 m) er under oppføring. I kommunen er det to kunstgressbaner og den tredje er under opparbeiding. I tillegg har man to gressbaner for fotball med løpebane rundt. Det ene anlegget (Byrkjelo) er opprustet til nasjonal standard. Det finnes to alpinanlegg i

kommunen og flere anlegg for skigåing. Skyting er også en idrett med en viss oppslutning og det er flere anlegg i kommunen. Et av dem er et innendørs miniatyranlegg som er etablert i kjelleren på en nybygd kommunal barnehage.

Kommunen spiller en sentral rolle som tilrettelegger og i driften av mange av disse anleggene.

10.10 Anbefalinger vedrørende kultur og fritidsaktiviteter

Prosjektgruppen er enig i følgende anbefalinger:

Kultur og fritidsaktiviteter er en dynamo for trivsel og vekst, kultur skaper lokalt fællesskab og øger livskvaliteten for borgerne. Derfor anbefales det:

1. at fællesskabet styrkes ved mødeaftener, sangaftener, foredrag, bankospil mv.
2. at foreningslivet styrkes, og at der skabes gode rammer for aktiviteter
3. at der tænkes i muligheder og ikke i begrænsninger
4. at der er et aktivitetshus og gode mødefaciliteter
5. at gamle huse genbruges til kulturformål
6. at musikskolen prioriteres højt
7. at der er adgang til et lokalt bibliotek, og hvis kommunen ikke kan bemande biblioteket kan frivillige bistå borgerne
8. at kirkens rolle, som bærer af den kristne forkyndelse og kulturarv intensiveres ved kultur- og musikaftener, salmesang, kirkemusik, korsang, mødeaktiviteter, studiekredse, udflugter
9. at kirken og sognegården skaber et aktivt sted for samvær og fællesskab
10. at der etableres en bogby
11. at der er lokaler til rådighed for foreninger eventuelt via fritidsloven
12. at der etableres gode sportsfaciliteter både indendørs og udendørs både på motionsplan og eliteplan
13. at der er opmærksomhed på at gode sportsudøvere er gode rollemodeller
14. at der etableres en biografklub med fokus på f.eks. opera, operetter eller genrefilm
15. at der dannes en kunstforening og skabes fællesskab gennem udstillinger, ferniseringer etc.
16. at lokalradio og lokaltTV bruges til informationsvirksomhed for derigennem at styrke fællesskabet og den lokale identitet
17. at lokalavisen bruges til informationsvirksomhed
18. at en lokalhistorisk samling giver en beskrivelse af lokalområdet udvikling (lokalsamfundets hukommelse)
19. at der arrangeres sogneture om udvalgte temaer.

Nogle operationelle forslag:

1. Kommunen skal tænke og handle: den bedste socialpolitik er en god kulturpolitik.
2. Kommunen inviterer en gang om året alle foreninger til en konference.
3. Kommunen inviterer en gang om året til et møde med "ildsjæle" og frivillige.
4. Kommunen skal tænke på tværs af organisationer (Billedskole / Musikskole).

5. Kommunen skal udarbejde en frivillighedspolitik se bilag 5 Varde Kommunes frivillighedspolitik.
6. Kommunen udpeger en borgerjournalist.

”Kulturen er den skål, hvoraf vi drikker vores liv.”

Kultur er noget basalt som indgår og synliggøres i alle sammenhænge.

Bilagsfortegnelse

- Bilag 1 Kort projektbeskrivelse
- Bilag 2 anbefalinger og konkrete forslag
- Bilag 3 Projektets hjemmeside
- Bilag 4 Varde Kommunes samarbejdsmodel for lokalsamfund og kommune
- Bilag 5 Varde Kommunes frivillighedspolitik
- Bilag 6 "Fælles nordiske værdier" Resultat af gruppearbejde
- Bilag 7 Eksempel på hjemmeside for frivillige
- Bilag 8 Beskrivelse af fremtidsværksted som metode og arbejdsform
- Bilag 9 Beskrivelse af SWOT-analyse som metode og arbejdsform
- Bilag 10 Hvad er lokalt udviklingsarbejde – et fortsat notat v/ H. C. Jensen
- Bilag 11 Resume af bogen "Trods dårlige odds".

Bilag 1. Kort projektbeskrivelse

Uddrag af projektbeskrivelse fra ansøgningen til Nordisk Ministerråd

Projektet er et 2-årigt tematisk netværksprojekt for 'ildsjæle', der er aktive med at skabe liv og aktiviteter i deres lokalsamfund. Lokalsamfundene har det fælles præg, at folk flytter fra området, institutioner forsvinder osv. En væsentlig forudsætning for blomstring af lokalsamfundet er opbygningen af et netværk af aktive borgere og ildsjæle, som etablerer kontakter og sammenhold i lokalsamfundet, og som skaber mødesteder og læringsnetværk for såvel nuværende beboere som tilflyttere. Netværk opbygget omkring fælles funktioner og aktiviteter i lokalsamfundet.

Stærke og aktive læringsnetværk er en vigtig ressource for lokalsamfundene ikke alene ind ad til socialt, men også ud ad til mod omverden for eksempel storkommunen og andre eksterne partnere. Her er "ildsjæle" ofte det fælles talerør mod omverden og et vigtigt element i styrkelse af fremtidens nærdemokrati.

Projektet vil derfor have særlig fokus på tilegnelse af kompetence- og erfaringsudveksling for lokale nøglepersoner og ildsjæle, herunder læring ved tilegnelse af nye værktøjer og personlig kompetence til gavn for lokalsamfundet. Eksempelvis vil både intern og ekstern kommunikation og kommunikationsformer blive et væsentligt emne.

Projektet vil foregå på den måde, at nøglepersoner og/eller ildsjæle – 3 fra hvert lokalsamfund - deltager i fem netværksmøder. Det første møde et kick-off møde foregår i Danmark i Janderup årets landsby 2009. På kick-off mødet vil de enkelte lokalsamfund blive præsenteret, og temaer for de kommende netværksmøder/workshops vil blive besluttet.

Lokalsamfundene vil blive tilbudt gennemførelse af et fremtidsværksted med tilhørende handleplan og udarbejdelse af et idekatalog.

Temaer for netværksmøderne kunne være kommunikation, foreningsarbejde, nærdemokrati, nordisk identitet og kulturforskelle. Der vil blive arbejdet med temaer som fra ide til virkelighed – fra teori til praksis i lokalsamfundene.

Projektet vil inddrage relevante partnere som support og støttegrupper. Netværket vil blive vedligeholdt i de kommende år (en periode ud over projektperioden), og netværket vil blive styrket ved deltagelse i kommende projekter.

Bilag 2. Projektgruppens anbefalinger og konkrete forslag

Bilag 2 indeholder en samlet oversigt over projektgruppens anbefalinger og forslag.

Nummereringen svarer til rapportens afsnit. Der er anbefalinger og forslag på følgende områder:

- Udvikling af lokalsamfund
- Bysamfund i yderområder
- Foreninger, frivillige og "ildsjæle"
- Lokale initiativer
- Infrastruktur, bymiljø og boliger
- Arbejdspladser, erhvervsudvikling og turisme
- Børn, unge og uddannelse
- Sundhed og omsorg
- Kultur og fritidsaktiviteter

2.3 Anbefalinger vedrørende udvikling af lokalsamfund

Projektgruppen er enig i følgende anbefalinger:

1. at der satses på det folkelige fællesskab
2. at "ildsjæle" og frivillige mobiliseres og indgår i samarbejde med politikere og kommunens embedsmænd
3. at politikere har blik for de folkelige kræfter og indgår i et tæt samarbejde med borgerne
4. at der sikres en erhvervsaktiv indsats, som tiltrækker virksomheder, iværksættere og derved skaber arbejdspladser for lokalsamfundets borgere
5. at der tages initiativer, som sikrer borgerne arbejdsmuligheder, boliger og gode faciliteter for børn og unge. Herved tiltrækkes nye borgere til samfundene
6. at borgerne inspireres til at bakke det lokale samfund op ved at støtte institutioner, skoler, uddannelsesmuligheder, lokalbutikker, foreningsliv etc.
7. at borgerne opfordres til at danne netværk gennem foreninger, interessegrupper, kulturaktiviteter etc.
8. at alle muligheder som f.eks. tomme ejendomme og boliger udnyttes til aktive formål.

Nogle operationelle forslag:

1. Kommunen tager initiativ til årlig frivillighedsdag, hvor årets ildsjæl kåres.
2. Der udarbejdes udviklings- / lokalplaner for alle lokalsamfund (Hvad vil vi, hvilken vej vil vi gå? etc).
3. Investeringsforening oprettes, en gruppe borgere får penge til rådighed for implementering af udarbejdet plan.
4. Kommunal plan/idébank for anvendelse af tomme, ubrugelige ejendomme.
5. Der etableres erhvervsråd i kommunen og den fungerende erhvervschef udarbejder information om lokalsamfundene samt arbejder for gode forhold for

- erhvervsvirksomheder og iværksættere. (Dette kan eventuelt ske i samarbejde med andre kommuner/lokalsamfund).
6. Der etableres et antal festdage, arrangementer, byfest, årlige begivenheder og lignende, hvor byens borgere mødes.
 7. På frivillig basis indrettes tomme bygninger og boliger til gavnlige, fælles formål – kultursteder, mødesteder, udstillingslokaler etc.
 8. Kommunen stiller gratis lokaler til rådighed til møder (jf. Varde Kommune).

3.2 Anbefalinger vedrørende bysamfund i yderområder

Projektgruppen er enig om følgende anbefalinger:

1. at kommunen fastlægger en struktur for et organiseret og systemiseret samarbejde med de lokale udviklingsråd
2. at kommunen laver en plan for hvilke områder, der særlig skal støttes og udarbejder konkrete planer for, hvordan der skabes vækst og udvikling
3. at kommunen og lokale borgere byder nye borgere velkommen i kommunen' og derved skaber gode muligheder for bosætning, giver de nye borgere en fornemmelse af tilhørsforhold, identitet samt giver mulighed for, at de kan indgå i lokale netværk mm.
4. at de lokale udviklingsråd fastlægger en struktur for samspillet mellem foreninger, erhvervsliv, kulturliv, institutioner og skoler
5. at de lokale udviklingsråd samler "ildsjæle" og frivillige, som kan indgå i og drive projekter
6. at der sikres ægtefælle-arbejdssikring.

Nogle operationelle forslag:

1. Der udarbejdes velkomstpjece til kommunens nye borgere med angivelser af foreninger og andre tilbud. En 'kort og godt' folder.
2. Der udpeges en gruppe borgere, som byder tilflyttere velkommen. Velkomst-ambassadører.
3. Der oprettes et hus, hvor kommende borgere i en periode kan prøve at bo i lokalsamfundet.
4. Der skal etableres samarbejde mellem turist- og erhvervschefen, der forestår aktiviteter som f.eks. busture til området for kommende borgere, oplysninger om skole- og institutionsforhold.

4.4 Anbefalinger vedrørende foreninger, ildsjæle og frivillige

Projektgruppen er enig om følgende anbefalinger:

1. at der arbejdes på at skabe et aktivt foreningsliv i lokalsamfundene, som er med til at skabe netværk og trivsel
2. at der udarbejdes en bevidst informations- og kommunikations strategi
3. at der tages initiativer til at sikre en informationsplatform med et højt informations- og kommunikationsniveau. Alle borgere skal informeres om aktiviteter i deres lokalsamfund

4. at events og aktiviteter følges op med dokumentation f.eks. billeder på informationstavlen, som gør arrangementer synlige
5. ildsjæle og frivillige nurses og anerkendes
6. at der er fokus på, at det er borgerlysten frem for borgerpligten, der driver værket
7. at der udarbejdes projekter til gavn for lokalsamfundet
8. at der altid inviteres journalister og samfundets nøglepersoner til begivenheder i byen, og brug presse og media til at få de gode historier gjort synlige
9. at enhver succes fejres og milepæle markeres
10. at der skabes traditioner, og at disse fastholdes
11. at der tages aktive tiltag for at skabe 'Bolyst og Blivlyst' – især over for de unge
12. at de frivilliges arbejde anerkendes, og der skabes 'små, sikre, synlige succeser'
13. at der om muligt benyttes husstandsdelte ugeaviser.

Nogle operationelle forslag:

1. Kommunen skal støtte det frivillige arbejde med et rådighedsbeløb.
2. Alle frivillige skal samles en eller to gange om året til orienteringsmøde og med fokus på succeser og betydningen af deres arbejde. De frivillige får tak og belønning for deres arbejde med en middag, uddannelse, kursustilbud eller lignende.
3. Sæt en elektronisk informationstavle op på et centralt sted i byen, som Janderups informationsplatform med byportaler, hjemmeside og infotavle. Den interne information er vigtig, da der skal koordination til ved hjælp af aktivitetskalender, så overlap undgås.
4. Udarbejd evt. hver halve eller hele år et lille nyhedsblad om frivilligt arbejde.
5. Kommunen udarbejder en frivillighedspolitik ligesom Varde Kommune har gjort.
6. Der etableres følordninger i det frivillige arbejde for at mindske de vanskelige overgange ved personændringer (håndpluk afløsere og meddel ordningen på generalforsamlingen).

5.4 anbefalinger vedrørende lokale initiativer

Projektgruppen er enig om følgende anbefalinger:

1. at der laves planer for årlige traditioner i lokalsamfundet, idet disse aktiviteter skaber fællesskab, tryghed og sammenhold blandt borgerne
2. at der skabes kontakt til andre lokalsamfund i ind- og udland
3. at der er tilbud om musik og sang for alle aldersgrupper i lokalsamfundene
4. at en god kommunikation sikres gennem synlighed, tilgængelighed og nærhed
5. at der er såvel offentlige som private tilskud til lokale aktiviteter
6. at oprette et venskabs "ildsjæls" netværk.

Nogle operationelle forslag:

1. Udarbejd på kommunens hjemmeside en fælles kalender for planlagte aktiviteter i kommunen og herunder i de enkelte lokalsamfund.
2. Gennemfør et 'Fremtidsværksted', der kan gennemføres med forskellige temaer (se bilag 8 "Beskrivelse af fremtidsværksted som metode og arbejdsform) for nøglepersoner i lokalsamfundet. Herved opnås forslag til nye initiativer, udarbejdelse af et idekatalog samt en beslutning om hvilke temaer, der skal indgå i en handlings- og

- tidsplan for kommende projekter i lokalsamfundet. Desuden tages beslutning om, hvem der er ansvarlig for aktivitetens gennemførelse.
3. Lav en hjemmeside om frivilligt arbejde i lokalsamfundet.
 4. Lav en SWOT analyse på det lokale samfunds øjeblikkelige situation.

6.5 anbefalinger vedrørende infrastruktur, bymiljø og boliger

Omgivelserne i lokalsamfundet betyder meget for 'det gode liv', derfor vigtigt:

1. at der skabes pæne omgivelser, byforskønnelse, grønne områder, et pænt bytorv etc.
2. at der er sikre veje og stier og møderum i det fri – stisystemer af enhver art
3. at tomme bygninger genbruges til nye formål
4. at tomme huse i forfald nedrives
5. at huse vedligeholdes og renoveres
6. at lokale butikker bevares, da disse samtidig fungerer som lokale mødesteder
7. at der gøres brug af frivillig arbejdskraft, når butikkens driftsoverskud går til velgørende formål
8. at bager, slagter, post mv. om nødvendigt samles i større bæredygtige enheder
9. at der laves genbrugsforretninger for tøj, bøger, plader og husgeråd mm.
10. at lokale specialister (og brugere) rådgiver borgere om bæredygtig udvikling: solenergi, vindenergi, jordvarme, varmepumper, elproduktion etc.

Nogle operationelle forslag:

1. Kommunen præmierer årets hus og uddeler årsplakette.
2. Der nedsættes frivilligt rådgivningsteam vedr. energi.
3. Ensartet skiltning tilstræbes – måske en politik på området.
4. Brug den nye teknologi – QR - kode – fibernet – Geo-casting – fibernet / bredbånd.
5. Teletransport med busser / taxaer. Varde Kommune har en sådan ordning.
6. At man etablerer samkørsels P-pladser.
7. Infrastruktur skal være højt prioriteret.

7.4 anbefalinger vedrørende arbejdspladser, erhvervsudvikling og turisme

Vedrørende arbejdspladser, erhvervsudvikling og turisme anbefales det:

1. at der på kommunalt plan er etableret et aktivt erhvervsråd, der prioriterer, hvilke erhverv, der skal satses på
2. at erhvervsråd og erhvervschef arbejder aktivt på at tiltrække virksomheder og iværksættere til området
3. at de lokale udviklingsråd arbejder på at tiltrække erhvervsvirksomheder og iværksættere til lokalsamfundet
4. at der tilbydes gode byggegrunde, bygninger samt adgang til kvalificeret arbejdskraft.
5. at erhvervs- og turistråd er tænkt sammen
6. at der udarbejdes turistbrochurer både på kommunalt plan og på lokalplan

7. at der arbejdes med at beskrive lokalområdets muligheder for at tiltrække byfolk til sommerhusområder, turister til kroophold, konferencer, stævner, events mm.
8. at de lokale ildsjæle synliggør lokalområdets særlige muligheder og kvaliteter så som at beskrive mulighederne for naturoplevelser, fugle- og dyreliv, fiskeri og jagt, vandreture, cykelruter etc.
9. at borgerne får mulighed for at kende sit eget land
10. at der oprettes erhvervsråd, at der er en erhvervs- og turistchef og at der fra kommunal side foreligger en strategi for erhvervsudvikling.

Nogle operationelle forslag:

1. Der udarbejdes turistfolder om det lokale område.
2. Der laves foldere om lokalområdets særlige tilbud.
3. Der oprettes primitive overnatningsmuligheder med bålhytter og shelters.
4. Der indrettes flere steder for "seng og morgenmad" f.eks. i private hjem.
5. Der skabes autocamperpladser.

8.5 anbefalinger vedrørende børn, unge og uddannelse

Projektgruppen er enig i følgende anbefalinger vedrørende børn, unge og uddannelse:

1. at den tryghed og nærhed, der findes i de mindre lokalsamfund, understøttes af gode tilbud om pasning af børn i dagpleje, vuggestuer og børnehaver
2. at der er adgang til sundhedsplejersker læger og tandbehandling
3. at udsatte børn og unge får en særlig kontaktpersoner fra lokalsamfundet
4. at opvæksten er så attraktiv, at unge har lyst til at vende tilbage til lokalsamfundet efter endt uddannelse
5. at skolen er et samlingspunkt for hele lokalsamfundet
6. at skolen er pædagogisk bevidst om at skabe et udfordrende læringsmiljø og gerne være frontløber med brugen af nye pædagogiske metoder samt lægger vægt på, at elever tilegner sig sociale færdigheder
7. at skole-hjemsamarbejdet er en grundpille i skolens arbejde
8. at unge har adgang til både boglige og ikke-boglige uddannelser
9. at der er gode offentlige transportmuligheder til uddannelsesinstitutioner.

Nogle operationelle forslag:

1. Behov for besøgsordninger rettet mod udsatte børn og unge undersøges og i givet fald organiseres.
2. Der udpeges kontaktpersoner til børn og unge.
3. Der etableres 'Natteravneordninger'.
4. Opret ungdomsråd, der udarbejder ungdomspolitik og sikrer gode muligheder for unge f.eks. tiltrækkende uddannelser, væresteder, biograf, dansesteder etc.

9.4 anbefalinger vedrørende sundhed og omsorg

Projektgruppen er enig i følgende anbefalinger vedrørende sundhed og omsorg:

1. at der fra kommunal side tages hånd om borgernes sundhedsproblemer
2. at der findes forebyggende arbejde på alle planer
3. at det nemmeste valg er det sunde valg
4. at børnehaver og skoler opprioriterer motion og idræt
5. at der er fokus på, at borgerne trivselsmæssigt skal have det bedre, hvilket i det lange løb også er en fordel for kommunen
6. at der er adgang til et lokalt sundhedscenter med læger og sygeplejersker
7. at der er ældreboliger og plejecentre i lokalsamfundet
8. at der er muligheden for at bruge telemedicin
9. at der er let adgang til bestilling og afhentning af medicin
10. at der er et korps af frivillige besøgsvenner til rådighed, så ensomhed undgås
11. at småbørnsfamilier tilbydes en bedsteforældreordning eller kontaktordning
12. at der er fokus på integration
13. at der er et ældrecenter med mulighed for aktiviteter, samvær og motion
14. at der tages initiativ til en fedmealarm, som profylakse.

Nogle operationelle forslag:

1. Organisering af korps af besøgsvenner.
2. Organisering af bedsteforældreordning.
3. Lokalsamfundet laver årligt et stafetløb for virksomheder, foreninger, beboergrupper mv. med efterfølgende socialt samvær (jvf. DHLs årlige stafetløb i København).
4. Handicapvenlighed og sundhed skal indarbejdes overalt og sikre tilgængelighedspolitikken.
5. Organiser nabohjælp.
6. Skab samarbejde på tværs af generationer. På tværs er fremad.

10.10 anbefalinger vedrørende kultur og fritidsaktiviteter

Projektgruppen er enig i følgende anbefalinger:

Kultur og fritidsaktiviteter er en dynamo for trivsel og vækst, kultur skaber lokalt fællesskab og øger livskvaliteten for borgerne. Derfor anbefales det:

1. at fællesskabet styrkes ved mødeaftener, sangaftener, foredrag, bankospil mv.
2. at foreningslivet styrkes, og at der skabes gode rammer for aktiviteter
3. at der tænkes i muligheder og ikke i begrænsninger
4. at der er et aktivitetshus og gode mødefaciliteter
5. at gamle huse genbruges til kulturformål
6. at musikskolen prioriteres højt
7. at der er adgang til et lokalt bibliotek, og hvis kommunen ikke kan bemande biblioteket kan frivillige bistå borgerne
8. at kirkens rolle, som bærer af den kristne forkyndelse og kulturarv intensiveres ved kultur- og musikaftener, salmesang, kirkemusik, korsang, mødeaktiviteter, studiekredse, udflugter
9. at kirken og sognegården skaber et aktivt sted for samvær og fællesskab
10. at der etableres en bogby

11. at der er lokaler til rådighed for foreninger eventuelt via fritidsloven
12. at der etableres gode sportsfaciliteter både indendørs og udendørs både på motionsplan og eliteplan
13. at der er opmærksomhed på at gode sportsudøvere er gode rollemodeller
14. at der etableres en biografklub med fokus på f.eks. opera, operetter eller genrefilm
15. at der dannes en kunstforening og skabes fællesskab gennem udstillinger, ferniseringer etc.
16. at lokalradio og lokaltTV bruges til informationsvirksomhed for derigennem at styrke fællesskabet og den lokale identitet
17. at lokalavisen bruges til informationsvirksomhed
18. at en lokalhistorisk samling giver en beskrivelse af lokalområdets udvikling (lokalsamfundets hukommelse)
19. at der arrangeres en sogneture om et udvalgt tema.

Nogle operationelle forslag:

1. Kommunen skal tænke og handle: den bedste socialpolitik er en god kulturpolitik.
2. Kommunen inviterer en gang om året alle foreninger til en konference.
3. Kommunen inviterer en gang om året til et møde med "ildsjæle" og frivillige.
4. Kommunen skal tænke på tværs af organisationer (Billedskole / Musikskole).
5. Kommunen skal udarbejde en frivillighedspolitik se bilag 5 Varde Kommunes frivillighedspolitik.
6. Kommunen udpeger en borgerjournalist.

Bilag 3. Projektets hjemmeside

På projektets hjemmeside www.aktinord.dk findes referater fra de 5 workshops i henholdsvis Janderup, Vagur, Isafjordur, Gloppen og afsluttende workshop i Janderup. Desuden foreligger på hjemmesiden en præsentation af lokalsamfundene, undervisningsmateriale, beskrivelser og manualer for gennemførelse af fremtidsværksted, SWOT-analyse m.m. Kogebog og sanghefte kan ligeledes ses på hjemmesiden.

Bilag 4. Varde Kommunes samarbejdsmodel for lokalsamfund og kommune

Baggrund

En af de store opgaver i Varde Kommune er at skabe udvikling i alle dele af den nye kommune, så den kan få en stærk sammenhængskraft og blive attraktiv at bo i.

Krumtappen i en sådan kommunal udvikling er velfungerende nærmiljøer. Nærmiljøer, der bygger på et stærkt, frivilligt folkeligt engagement, og som både kan skabe lokaludvikling og samtidig bidrage til at udvikle kommunen som helhed.

I Varde, Blaabjerg, Helle, Blåvandshuk og Ølgod Kommuner findes allerede velfungerende lokalsamfund. Opgaven er derfor at understøtte disse samt skabe gode nærmiljøer i hele kommunen samt styrke samarbejdet mellem de forskellige lokalsamfund.

Foreningsliv, erhvervsliv og de kommunale institutioner skal inspireres til at samarbejde om at udvikle nye tiltag, der kan profilere kommunen, udvikle de folkelige fællesskaber og skabe en fælles identitet som Varde-borgere, således at det undgås, at der kommer til at ske det samme, som der skete i forbindelse med gennemførelsen af kommunalreformen i 1970, hvor det tog meget lang tid, førend borgerne i de gamle sogne begyndte at føle sig som borgere i den nye større kommune.

Geografisk set er den nye kommune landets femtestørste, og der bliver langt fra den ene del af kommunen til den anden. Det kan derfor blive svært for det nye byråd at følge med i alt, hvad der sker rundt omkring i de forskellige nærmiljøer, og være i dialog med alle de forskellige lokalsamfundsorganiseringer, fordi der bliver et meget stort antal af dem.

Der er derfor behov for at udvikle nye organisationsformer, der kan organisere det fremtidige samarbejde mellem lokalsamfundene indbyrdes og mellem lokalsamfund og kommunalpolitikere.

Udviklingsråd i overbygningsskoledistrikterne

Sammenlægningsudvalget i Varde Kommune anbefaler derfor, at der nedsættes 10 udviklingsråd, der geografisk kommer til at dække hvert sit overbygningsskoledistrikt. (Der er i dag etableret 9 udviklingsråd).

Opdelingen i overbygningsskoledistrikter betyder, at flere sogne er repræsenteret i ét råd, og at rådene tilsammen dækker hele kommunen.

Årsagen til at det er overbygningsskoledistrikterne, der anbefales som arbejdsområder for de nye råd, er, at de har en størrelse, der sikrer, at alle områder har de nødvendige lokale resurser. Desuden er det et passende antal, da der er grænser for, hvor mange råd man kan have, hvis de skal indgå i et fast samarbejde med kommunalpolitikere og den kommunale administration. Det vil være umuligt at lave et godt kontinuerligt samarbejde med 30 til 40 lokalråd.

Størrelsen betyder desuden, at der i alle områder vil være både velfungerende og knap så velfungerende lokalområder, der kan have gavn af at samarbejde og erfaringsudveksle med hinanden.

Hvis det viser sig, at der er gode argumenter for, at overbygningsskoledistrikts-inddelingen er uhensigtsmæssig i forhold til enkelte lokalområder, vil der dog være mulighed for at justere den geografiske inddeling.

Udviklingsrådenes opgaver

Rådene skal:

1. Være et dialogforum, hvor politikere og borgere mødes. Deres kompetence ligger i at blive hørt og få mulighed for at påvirke politikerne. Dermed skabes der bedre mulighed for, at lokalsamfundene kan påvirke de politiske prioriteringer og beslutninger til gavn for nærdemokratiet.
2. Arbejde der kan fremme samarbejde og udvikling overalt i kommunen.
3. Være talerør for både foreninger, erhvervsliv og institutioner i lokalområderne.
4. Indsamle borgernes gode ideer til, hvordan lokalsamfundene og kommunen som helhed kan udvikles, og skal i samarbejde med de øvrige udviklingsråd og kommunen forsøge at føre nogle af disse ideer ud i livet.

Inden for denne overordnede målsætning vælger det enkelte udviklingsråd selv, hvilke opgaver det vil arbejde med, og der bliver derfor god mulighed for at tilpasse rådernes arbejde til de lokale behov.

Rådene skal samarbejde med lokalråd, borgerforeninger m.v.

Udviklingsrådene kommer ikke til at stå i modsætning til nuværende sogneforeninger, lokalråd, borgerforeninger m.m., dels fordi de har andre opgaver, dels fordi de geografisk dækker et større område.¹ Disse foreninger og råd kan indgå i udviklingsrådene og være med til at bestemme, hvordan vi bedst muligt udvikler vores landdistrikter og byområder.

Organisering

Det foreslås, at hvert udviklingsråd organiseres som en selvstændig forening med egne vedtægter. Medlemskredsen bestemmes lokalt, men det anbefales, at private virksomheder og kommunale institutioner bliver en del af medlemskredsen for at sikre det nødvendige samarbejde. Der er udarbejdet et vedtægtsforslag, der kan bruges som inspiration for det enkelte udviklingsråd.

Kravet om foreningsorganisering kan fraviges, hvis der ønskes andre organiserings-former, der på samme måde som foreningsmodellen kan sikre en klar ansvarsfordeling i forbindelse med evt. udbetaling af økonomiske tilskud.

Fælles udviklingsråd

¹ Med undtagelse af lokalrådet i Ølgod

Hvert af udviklingsrådene vælger en repræsentant, der indgår i et fælles udviklingsråd, der både skal sikre erfaringsudvekslingen mellem rådene og det nødvendige helhedssyn på kommunens udvikling.

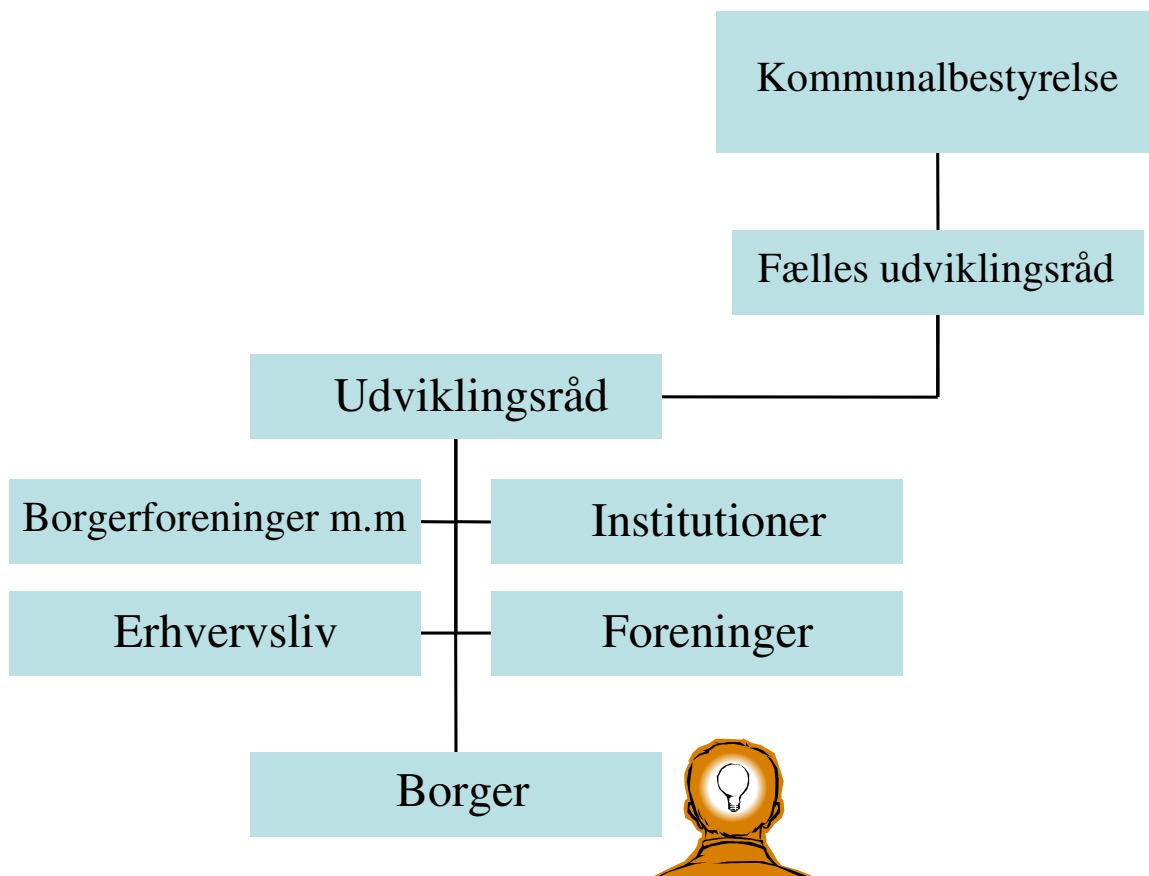
Samarbejdet med den kommunale forvaltning

Kultur- og Fritidsafdelingen bliver udviklingsrådenes samarbejdspartner i kommunen. Den daglige kontakt sker via lokalsamfundskonsulenten.

Økonomiske tilskud

Hvert råd får et økonomisk tilskud på 6.000 kr. til kaffe- og portoudgifter.

Organisationsmodel

Det videre arbejde med at etablere de nye råd

Hjælp til arbejdet med at etablere udviklingsråd

Varde Kommune vil gerne støtte lokalområderne i deres arbejde med at etablere udviklingsråd. Der vil således være mulighed for at indbyde lokalsamfundskonsulent Hanne Jespersen samt andre repræsentanter for arbejdsgruppen til de første afklarende møder samt til

de stiftende generalforsamlinger. Alle er desuden velkomne til at kontakte lokalsamfundskonsulenten, hvis der er behov for yderligere vejledning.

Vedtægtsforslag for udviklingsråd i Ny Varde Kommune (læringsmanual)

Nedenstående forslag er lavet til inspiration for udviklingsrådene i Varde Kommune. Det enkelte råd kan tilpasse forslaget til de lokale forhold i det område, som rådet dækker.

Vedtægter for udviklingsrådet i _____

§ 1. Formål

1. Udviklingsrådet skal være et koordinerende forum, der kan bidrage til at fremme udviklingen i de lokalområder, det dækker, samt i kommunen som helhed.
2. Udviklingsrådet skal være talerør for lokalområderne i sager, der vedrører udviklingen af disse.
3. Udviklingsrådet indgår sammen med de andre udviklingsråd i kommunen i et netværk, der sikrer den nødvendige dialog mellem lokalområderne og kommunalbestyrelsen.
4. Udviklingsrådet kan styrke samarbejdet mellem foreningsliv, erhvervsliv, lokalråd og de kommunale institutioner i lokalområderne.

§ 2. Medlemskab

Enhver forening, gruppe, lokalråd, institution m.v., der har virke i _____, kan optages som medlem. Udviklingsrådet kan desuden beslutte at optage enkeltpersoner uden foreningstilknytning som medlemmer.

Stk. 2. Bestyrelsen træffer efter anmodning beslutning om optagelse, som herefter sker med omgående virkning. Optagelsen forelægges til godkendelse på førstkommende generalforsamling.

§ 3. Udmeldelse og eksklusion

Udmeldelse kan ske med mindst 1 måneds skriftligt varsel og træder i kraft fra næstfølgende kalenderårs begyndelse.

Stk. 2. Begrundet eksklusion kan kun ske ved generalforsamlingens beslutning efter samme regler som ved vedtægtsændringer, jf. § 10.

§ 4. Udviklingsrådets sammensætning

Udviklingsrådet ledes af en generalforsamling. Ingen enkeltpersoner kan repræsentere mere end én medlemsforening.

Stk. 2. Til at varetage det løbende arbejde mellem generalforsamlingsmøderne vælges en bestyrelse jf. § 5.

§ 5. Bestyrelsen

Bestyrelsen består af 5 medlemmer samt 2 suppleanter.

Stk. 2. Bestyrelsens medlemmer og suppleanter vælges på generalforsamlingen.

Stk. 3. Bestyrelsens medlemmer og suppleanter vælges for en 1-årig periode. Genvalg kan

finde sted.

Stk. 4 Bestyrelsen konstituerer sig med en formand og en kasserer.

Stk. 5. Bestyrelsen arbejder under ansvar over for generalforsamlingen.

Ved evt. afstemninger i bestyrelsen har hvert medlem én stemme. Suppleanterne kan deltage i bestyrelsesmøder uden stemmeret.

Stk. 6. Bestyrelsen kan nedsætte ad hoc-udvalg/arbejdsgrupper, som refererer direkte til bestyrelsen.

§ 6. Økonomi

Udviklingsrådets regnskabsår er kalenderåret.

Stk. 2. For udviklingsrådets forpligtigelse hæfter alene udviklingsrådets formue. Ingen medlemsgruppe og intet medlem af bestyrelsen kan forpligtes økonomisk.

Stk. 3. Generalforsamlingen vælger på hvert ordinært møde 1 revisor for en 1-årig periode. Genvalg kan finde sted.

§ 7. Generalforsamlingen

Generalforsamlingen er udviklingsrådets højeste myndighed.

Stk. 2. Ordinær generalforsamling skal afholdes én gang årligt.

Stk. 3. Den ordinære generalforsamling indkaldes af bestyrelsen ved udsendelse af dagsorden med mindst 14-dages varsel.

Indkaldelsen skal indeholde angivelse af tid og sted for mødets afholdelse samt dagsorden.

Dagsordenen skal mindst indeholde følgende punkter:

1. Valg af dirigent
2. Valg af referent
3. Aflæggelse af beretning om udviklingsrådets virke i det forløbne år
4. Fremlæggelse af det reviderede regnskab til godkendelse
5. Godkendelse af budget
6. Indkomne forslag
7. Valg til bestyrelsen
8. Valg af 1 revisor og 1 revisorsuppleant
9. Eventuelt.

Stk. 5. Ekstraordinær generalforsamling kan afholdes, når bestyrelsen skønner det nødvendigt eller hensigtsmæssigt, og skal afholdes såfremt mindst 50 % af medlemmerne skriftligt fremsætter begæring herom med angivelse af, hvilke emner/punkter der skal indgå i dagsordenen.

§ 8. Afstemningsregler på generalforsamlingen

Afgørelser træffes ved simpelt stemmeflertal uanset antal fremmødte medlemmer.

Stk. 2. Hvert medlem har 1 stemme. Der kan ikke stemmes ved fuldmagt.

Stk. 3. Skriftlig afstemning skal ske, såfremt blot én repræsentant kræver dette, dog altid ved personvalg.

§ 9. Fælles udviklingsråd

Udviklingsrådet vælger en repræsentant, der indgår i det fælles udviklingsråd i kommunen.

§ 10. Vedtægtsændringer

Vedtægtsændringer skal vedtages på en generalforsamling af mindst 2/3 af samtlige stemmeberettigede.

§ 11. Ophævelse

Ophævelse af Udviklingsrådet kan ske efter de samme regler, som er gældende for vedtægtsændringer.

Stk. 2. Udviklingsrådets midler tilbageføres til kommunen.

(se pixiudgaven ”Udviklingsråd – din direkte vej til indflydelse” på www.vardekommune.dk/ur)

Bilag 5. Varde Kommunes frivillighedspolitik

Der er en årelang tradition for et tæt samspil mellem kommunen og frivillige i Varde Kommune. Der er rigtigt mange gode eksempler på, at frivilliges indsats og kommunens indsats sammen har bidraget til, at borgerne har fået en højere service samtidigt med at de frivilliges eget liv er blevet beriget. I de seneste år er den nærdemokratiske indsats blevet forstærket kraftigt med etableringen af Udviklingsrådene.

Borgernes frivillige indsats er et supplement til den kommunale opgavevaretagelse, og den kan både være deltagelse i de demokratiske processer og i konkrete aktiviteter, som både kan være enkeltstående eller længerevarende. Den frivillige indsats er et vigtigt led i at vise aktivt medborgerskab.

Delvision for området

Varde Kommune vil være en åben kommune, hvor nærdemokrati vægter højt, og hvor civilsamfundet inddrages aktivt på alle serviceområder.

Politikken omhandler

Frivilligpolitikken omhandler civilsamfundets vilkår i Varde Kommune, herunder særligt nærdemokrati og frivilliges opgaveløsning i samspil med kommunen.

Målgruppe

Frivilligpolitikken er både målrettet eksternt og internt. Eksternt danner politikken rammen for kommunens samspil med råd, foreninger og enkeltpersoner, som vil være aktive medborgere i kommunen. Internt viser politikken byrådets forventninger til kommunens ledere og medarbejdere omkring åbenhed for civilsamfundet i alle dele af den kommunale virksomhed.

Henvisning til andre væsentlige aftaler inden for området

Frivilligpolitikken er den overordnede ramme for kommunens samspil med frivillige.

I Frivillighedspolitikken for frivilligt socialt arbejde og i folkeoplysningspolitikken findes mere detaljerede målsætninger for konkrete dele af dette samspil.

Beskrivelse af Byrådets politiske målsætninger for området

Byrådets målsætning er, at:

- borgerne inddrages aktivt i den politiske beslutningsproces, f.eks. inddrages udviklingsråd særligt aktivt og på rette tidspunkt i alle spørgsmål, som har deres lokale interesse
- det skal være nemt at yde en frivillig indsats i Varde Kommune, og derfor vil kommunen aktivt nedbryde eventuelle barrierer herfor, ligesom kommunen giver de frivillige gode fysiske og sociale rammer til at yde deres indsats
- frivilliges indsats skal indtænkes på alle kommunens områder, og de frivillige skal opleve, at kommunens ledere og medarbejdere anerkender deres indsats og indgår

i kontinuerlig dialog med de frivillige om en gensidig forventningsafstemning, videndeling og læring.

- kommunens ledere støtter de frivilliges indsats gennem synlig ledelse, motiverende vilkår og respekt for de frivilliges selvbestemmelse
- kommunen er en positiv medspiller i civilsamfundets udvikling af lokalsamfundene og prioriterer en hurtig og fleksibel sagsbehandling
- Kommunens hjemmeside giver frivillige et hurtigt overblik over, hvordan de kan kontakte kommunen i alle typer henvendelser. Frivillige kan desuden få hjælp i Frivillighuset Varde og hos lokalsamfundskonsulenten til at finde den rette indgang til kommunen.
- kommunen indgår partnerskaber i konkrete indsatser eller projekter – ved at kombinere resurser og indsats fra begge parter vil vi i fællesskab ofte kunne opnå endnu mere
- kommunen vil aktivt indtænke de frivillige foreningers erfaringer, idéer og resurser i tilrettelæggelsen af nye aktiviteter og enkeltstående arrangementer

Bilag 6. "Fælles nordiske værdier" - Resultat af gruppearbejde

Resultater fra projektets gruppearbejde om 'Fælles nordiske værdier' Vágur, Færøerne den 27. maj 2011. Deltagerne blev i mindre grupper bedt om at finde frem til, hvad der er fælles i den nordiske kultur. Resultaterne blev samlet i en plenumdebat.

En levende og intensiv diskussion opstod øjeblikkelig, og ordene svirrede i luften. Arbejdet fandt sted i en særdeles engageret og positiv atmosfære. Alle glædede sig over, 'at der blev sat ord' på vores fælles kultur og nordiske værdier. – Deltagerne følte den fælles nordiske identitet.

Nedenstående er stikord fra diskussionen

- Sprog; samme sproggruppe og et nordisk sprog, som vi kan tale sammen
 - vores holdninger til demokrati
 - der skal lyttes til mindretal, og alle kan blive hørt
 - vore velfungerende velfærdssamfund
 - samme rettigheder for alle i de nordiske lande
 - vores uformelle personlige stil
 - vores fælles historie (sagaer, vikinger, fællesskaber etc.)
 - godt kendskab til hinandens levevilkår
 - godt kendskab til vor kultur (musik, litteratur, kriminalromaner, kunst, Pippi, Emil, landskampe etc.)
 - humor, latter og smil
 - holdning til ligestilling og vort kvindesyn
 - fælles menneskesyn
 - samme klima og årstider
 - vores natursyn
 - boliger og gæstfrihed (inviterer gerne hjem)
 - vore uddannelser og uddannelsessystem samt fælles pædagogiske tilgang
 - lade tingene gro nedefra
 - lyst til at gøre ting sammen
 - en vis civil ulydighed
 - mange fælles traditioner og uskrevne identiske regler
 - kendskab til hinandens traditioner, værdier og udtryksmåder
 - mange fælles erfaringer
 - fælles religion
 - samme opfattelse af velfærdsstaten
 - fælles holdning til retssikkerhed og lovgivning
 - tror på retfærdighed
 - en vis amerikanisering i vore lande
 - Begejstringen for havet!
 - flaget som symbol og flaget som et stærkt signal
 - ingen korruption
 - samfund der bygger på gensidig tillid, tolerance, samhørighed og tryghed
 - samme holdninger til miljø
 - vores flexicurity system
 - vi underkaster os en vis jantelov
- vi føler os alle som nordboer med et stærkt historisk og kulturelt bånd

Bilag 7. Eksempel på hjemmeside for frivillige

Aarhus Kommune har lanceret en ny hjemmeside for frivillige og foreningsaktive i Aarhus på adressen www.frivilligiaarhus.dk. Målet med hjemmesiden er at gøre det så nemt som muligt for frivillige og foreningsaktive – både nuværende og kommende – at finde den information, de har brug for.

På hjemmesiden finder man bl.a. den nye Aarhus Kalender, hvor man kan se, hvad der sker i Aarhus. Man kan også oprette et frivilligt arrangement i kalenderen, ligesom der er informationer om bl.a. tilskudsmuligheder, lokalelån, prisuddelinger og kontaktpersoner i kommunen m.m.

En af de medarbejdere, der har stået bag hjemmesiden er, Inge Liengaard, konsulent i Aarhus Kommune kontaktoplysning tlf: 89402382; il@aarhus.dk Hun er især glad for alle de input, de har fået fra foreningslivet i udarbejdelsen af hjemmesiden. "Ideen med det nye site er, at foreninger og frivillige på en let og tilgængelig måde skal kunne finde den information, de specifikt har brug for. Derfor har vi haft en god dialog med foreningslivet i Aarhus, hvor forskellige foreninger har givet deres input til, hvad det er for informationer, som frivillige og foreninger har behov for. Alle disse input danner grundlaget for det nye site, der indeholder en masse nyttig information til alle frivillige og foreninger", siger Inge Liengaard.

Den ny site under Aarhus Kommune bugner af information til frivillige og foreninger.

På sitet finder man bl.a.:

- Den nye Aarhus Kalender: se hvad der sker i Aarhus. Man kan også oprette et frivilligt arrangement i kalenderen.
- Links til forskellige typer frivilligt arbejde.
- Oversigt over frivillige foreninger i Aarhus.
- Information om Europæisk Frivilligt År 2011.
- Markedsføring af egne arrangementer.

Med den nye Aarhus Kalender får foreninger mulighed for at skrive kommende arrangementer ind i kalenderen. Kalenderen bliver potentielt set af alle, der klikker ind på Aarhus Kommunes hjemmeside, hvilket kan skabe stor bevågenhed for de forskellige aktiviteter.

Bilag 8. Beskrivelse af Fremtidsværksted som metode og arbejdsform (læringsmanual)

Fremtidsværkstedet er udviklet af den østrigske fremtidsforsker Robert Jungk, som i 1960'erne anvendte metoden til at involvere brede befolkningsgrupper i politisk græsrodsarbejde imod bl.a. militæroprustning, anvendelse af kernekraft og byudvikling. Jungk opfattede fremtidsværkstedet som et redskab til at skabe alternativer til ekspertstyrede samfundsforandringer. Arbejdsmetoden anvendes i dag ofte til fremme af demokratisk indflydelse og direkte demokrati.

Fremtidsværkstedet er gruppearbejde, som sætter deltagerne erfaringer og deres ønsker til fremtiden i centrum for planlægning af forandringer på f. eks. arbejdspladsen, i boligkvarteret, i foreningen eller i lokalsamfundet.

Arbejdsmetoden består af tre faser: Indledningsvis beskriver deltagerne problemerne, de negative elementer, i en **kritikfase**. Derpå følger en **fantasifase**, hvor fantasier og ønsker om fremtidige forhold bringes frem. Endelig laves der i en **virkelighedsfase** planer for at realisere ønskerne.

I forbindelse med workshopen i Vágur på Færøerne blev der afholdt et fremtidsværksted for lokale politikere og "ildsjæle" ledet af projektdeltagerne og landdistriktskonsulenterne Kirsten og H.C. Jensen Janderup, Danmark hcjanderup@live.dk Se afsnit 5.3 i rapporten og evt. bilag 10 Hvad er lokalt udviklingsarbejde?

Medtaget:

1. Praktiske forslag i forbindelse med gennemførelse af et fremtidsværksted
2. Dagsprogram for fremtidsværksted
3. Undervisningsbilag:
 - Teorioplæg ' Om fremtidsværksted og stikord til drøftelse af den tid, vi lever i'
 - 'Om at kvæle ideer – eller hindre udvikling'

1. Praktiske oplysninger i forbindelse med gennemførelse af et fremtidsværksted

Gennemførelse af et fremtidsværksted kræver et lokale med **god vægplads**, sådan at deltagerne kan gå op og skrive direkte på de ophængte vægaviser (maskinpapir eller flipoverpapir).

En god stemning:

Det er vigtigt at skabe en god stemning og en tryk atmosfære lige fra starten. Gør formålet med dagen klart og benyt evt. nogle små opvarmningsøvelser. Lad deltagerne præsentere sig.

Projektor, lærred og vægge med maskinpapir til at notere på
til indledning, oplæg og selve værkstedet.

Deltagerantal:

mellem 20 og 40. Når der arbejdes med lokal udvikling, er det vigtigt med en bred repræsentation, så alle involverede i problemstillingen føler sig repræsenteret i

fremtidsværkstedet. Udvalg evt. deltagere. Det kan være bestyrelsesmedlemmer fra lokalområdets foreninger, skolen, klubber, institutioner, forretninger, virksomheder, selvstændige, nøglepersoner, "ildsjæle" og andre interesserede.

Grupperum:

5 til 6 afhængigt af deltagerantallet.

Kopimuligheder:

Alle udsagn, idéer, temaer og handleplaner skrives straks på bærbar pc.

Hele forløbet kopieres til deltagerne eller sendes som en fil til kontaktpersonerne.

Øvrige materialer:

Vægaviser (flipoverpapir), plancher, malertape, tuscher til alle deltagerne, bærbar pc + hvad der ellers skal bruges i værkstedet (bolde, forfriskninger, blomster og musik).

Temaet:

Fastlægges i fællesskab med arrangørerne.

PR-arbejde:

Kontakt til pressen er med til sikre ekstra kvalitet, synlighed og opmærksomhed omkring udviklingsarbejdet, som er ønskeligt og vigtigt.

Tidsforbrug:

En hel dags fremtidsværksstedsarbejde fra kl. 9 til ca. 15 eller 16:00 eller en visionsaften på 4 timer.

2. Forslag til dagsprogram for fremtidsværksted:

Programmet er stort set som gennemført **tirsdag den 24. maj 2011 i Vágur fra kl. 09.00 til 14.30.**

Kl. 09.00 Velkomst med kaffe, præsentation og en sang.

Kl. 09.30 Introduktion af kursusindholdet, arbejdsformerne, materialer, mv.

Oplæg
Om at leve i en turbotid og basere udviklingen på samarbejde og Kvalitet
Om at arbejde i et fremtidsværksted

Vores mål med dagen er at finde nogle bæredygtige ideer, der kan føre til konkrete synlige resultater til gavn for vores samfund.

Forberedelsen:
Lokalet indrettes, og værkstedet åbnes over dagens tema
(I Vágur var temaet "Suderøs udvikling")

Herefter arbejder deltagerne i fremtidsværkstedet. Deltagerne bruger individuelt 5 minutter med papir og blyant med individuel refleksion over utopier, fantasier og ønsker.

Tænk det utænkelige!

Hvor vil vi hen med vores by?

Hvad er dine største ønsker og drømme for dit lokalsamfund?

Hvor forestiller du dig, at vi er om 5 år eller 10 år?

Hvad sker der i vores lokalsamfund i kommende år?

Fantasifase :

a) idéer, fantasier, utopier, ønsker og drømme
noteres på de ophængte vægaviser
brug ca. 20-30 minutter, eller fortsæt til emnet er udtømt

b) forklarings - og spørgerunde
alle kan stille uddybende spørgsmål til udsagnene –

c) prioritering
alle deltagere får 12 til 15 points, som de kan fordele på de enkelte udsagn efter vigtighed

d) udsagnene inddeles i temaer
alle drøfter i plenum, hvordan udsagnene kan

grupperes

ca. 12. 00

Frokost.

ca. 13.00

Virkelighedsfasen:

a) forståelsesdiskussion
de enkelte temaer og deres vigtighed (samlet antal points) drøftes yderligere

b) idéudvælgelse
hvilke ideer er mest aktuelle? - bør evt. løses først

c) valg af temaer
de vigtigste temaer, der skal arbejdes videre med vælges

d) nedsættelse af arbejdsgrupper
4-6 personer i hver gruppe

e) handleplansarbejde
gruppearbejde ca. 1 til 1½ time

f) fælles opsamling og fremlægning af forløbet

Slutmålet er:

- at alle ideer samles i et idékatalog
- der udarbejdes handleplaner - hvad skal vi i gang med?
- der nedsættes arbejdsgrupper, der skal sørge for, at idéerne gennemføres og bliver til virkelighed, så de bliver til gavn og glæde for lokalsamfundet
- der udpeges for hver arbejdsgruppe ansvarlig projektleder og gruppemedlemmer
- tidsplan for kommende møder og arbejdsopgaver aftales
- der opstilles deadlines og endelig dato for løsning af opgaven
- der skabes klarhed over økonomi
- kontakt til pressen!
- der sikres politisk opbakning!

Alle idéer, temaer, aftaler og evt. handleplaner bliver nedskrevet, kopieret og omdelt til samtlige deltagere som dokumentation for aftaler, mv.

Kl. 14.30

Afslutning med evaluering af dagens forløb og præcisering af aftaler om det videre forløb

Instruktører:

Find dygtige instruktører for fremtidsværkstedet.

3. Undervisningsbilag

- Teorioplæg 'Præsentation af konceptet fremtidsværksted og nogle bemærkninger om den tid vi lever i'

' Signalement af vor tid' – et oplæg til overvejelse og debat v/ H.C. Jensen

At være dansk kunne bl.a. handle om

Når forandringens vinde blæser, bygger nogle læhegn. Andre vindmøller!

Hygge med bøffer og rødvin

Med måde er alting godt

Rolig nu! Det skal nok gå!

Pyt! Det går nok over!

Pragmatisme

Jantelov

Nordisk fællesskab og kultur

- men der er andre synlige tendenser i tiden (turbotiden).

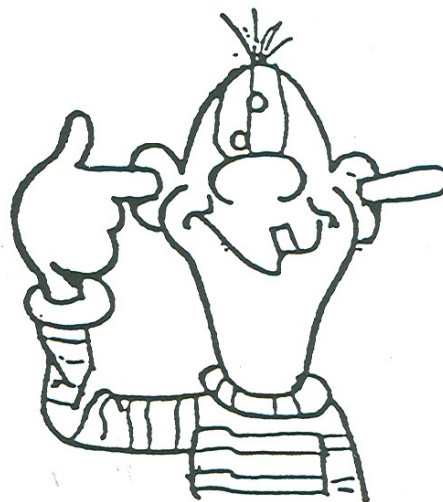
1. Familielivet - et fristed eller servicestation? Opbrud i familier.
2. Forbrug som identitet – materielle krav, mad, tøj og måden at leve på etc.
3. Mediekværnen – den 4. magtfaktor.
4. Globalisering – den store verden er blevet lille – arbejdspladser rykker væk – andre folkeslag flytter hertil.

5. Informationskulturen - Zapperkulturen – frit valg på alle hylder.
6. Jagten på den gode historie - verden i et klik.
7. Mobiltelefonen – en fjernbetjening til livet.
8. Kroppen som et tempel - løb for/efter livet.
9. Livet på kanten af kaos – for lidt eller for meget – stress og jag.
10. Arbejdslivet - giver identitet og status.
11. Skønhedsdyrkelse, skønhedsidealet, tidens helte og rollemodeller.
12. De hurtige forandringer i samfundet

Om at kvæle idéer - eller hindre udvikling

Hvis du ikke bryder dig om en fremsat idé, så er der rige muligheder for at kvæle den og derved hindre udvikling.

1. Det har vi prøvet før.
 2. Det går ikke hos os.
 3. Det koster for meget.
 4. Det har vi ikke tid til.
 5. Hvorfor lave om? Det går jo meget godt.
 6. Vi har altid gjort sådan.
 7. Det er ikke vores problem.
 8. Lad os nu være realistiske.
 9. Lad os nedsætte et udvalg.
 10. Hvor har du fået den idé fra?
 11. Lad os se tiden lidt an.
 12. Vi har ikke plads.
 13. De griner bare af os.
 14. Det har vi aldrig prøvet før.
 15. Mine erfaringer siger mig, at...
 16. Jeg ved godt, hvorfor du siger det.
 17. Er der andre, der har forsøgt?
 18. Det kan vist ikke lade sig gøre i praksis.
 19. Du har ret, men...
 20. Lad os sove på det.
 21. Hvad vil _____ sige?
 22. Du kan ikke lære gamle hunde nye kunster.
 23. Det nytter alligevel ikke.
 24. Siden hvornår er du blevet ekspert?
 25. Er vi klar til det?
- Osv...Osv...Osv...Osv...Osv...

Hvis det ikke nytter, kan du forsøge at tie idéerne ihjel eller bruge "Janteloven".

*Jeg takker for, at alting
er, som det er, hvordan
skulle det ellers være?*

Men du kan også betragte overstående som faresignaler.

Bilag 9. Beskrivelse af SWOT-analyse som metode og arbejdsform(læringsmanual)

SWOT-analyse

Kort teorioplæg med fokus på et lokalsamfund:

SWOT-analysen er en særdeles udbredt metode inden for [strategiudvikling](#) i både private og offentlige organisationer og institutioner. Analysen benyttes også i lokalsamfund og foreninger og er god til at få et overblik over den øjeblikkelige situation og mulighederne for udvikling.

Formålet med en SWOT-analyse er gennem en simpel proces at skabe struktur i og opnå et overblik over styrker - og udviklingsmuligheder samt svagheder og trusler. SWOT er en forkortelse af ordene: Strengths, Weaknesses, Opportunities og Threats – oversat til dansk: Styrker, svagheder, muligheder og trusler. Metoden skaber gennem fokus på de fire kategorier et overblik over de interne (egne, indre) styrker/stærke sider og svage sider, samt den eksterne situation (udefra givne) muligheder og trusler.

Analysen kan klart vise et lokalsamfunds aktuelle muligheder og ressourcer, som kan sættes i relation til styrkepositionen i det omgivende miljø. Dette giver et godt oversigtsbillede over den aktuelle situation og de strategiske handlemuligheder.

Det er vigtigt at gøre sig klart, at der er ude fra kommende faktorer, som lokalsamfundet ikke har indflydelse på. Dette kan være faktorer som samfundsøkonomiske konsekvenser, nedlæggelse af arbejdspladser, konsekvenser af ny lovgivning etc.

Omfanget af en SWOT-analyse kan variere. Det er således muligt at skalere metoden op eller ned alt efter behov. Metoden kan anvendes som hjælpeværktøj i mindre problemstillinger f.eks. Hvordan kan vi styrke det frivillige arbejde? - Hvordan kan det frivillige arbejde blive mere synligt i vores lokalsamfund? – Hvordan rekrutteres og fastholdes de frivillige? – Hvordan tiltrækker vi nye virksomheder og investeringer i vores lokalsamfund? - og fremtidsværkstedet kan benyttes ved mere omfangsrige analyser og strategiudviklingsprocesser.

Processen i SWOT-analysen er forholdsvis enkel. Det indledende trin består i at identificere vigtige faktorer i hver af SWOT-analysens fire kategorier.

Denne identifikation kan finde sted på flere måder:

- Brainstorming er en oplagt mulighed.
- Deltagerne i analysen kan også hver især lave et udkast til, hvad de synes er vigtige faktorer i de 4 kategorier.
- Deltagerne kan inddeles i mindre grupper, der samarbejder om svar i kategorierne.
- Der kan også anvendes eksakt data/nøgletal fra lokalsamfundet.

Efter identifikation af de vigtigste faktorer, kan der eventuelt foretages en vurdering af de enkelte faktorerets betydning, således at mere betydningsfulde faktorer kan gives større opmærksomhed i den videre proces. (Angiv f.eks. vigtighed på en skala fra f.eks. 1 til 5).

Når et udtømmende antal faktorer inden for hver af de fire kategorier er specificeret, og der eventuelt er foretaget en vurdering af de enkelte faktorer tyngde/betydning, fortsættes til næste trin i SWOT-analysen.

Der udarbejdes en såkaldt **SWOT-matrix**. SWOT-matrixen er et redskab til udvikling af strategier gennem inddragelse af de faktorer, som er blevet identificeret i SWOT-analysens indledende trin. Dette foregår ved at kombinere de identificerede faktorer og udvikle strategier, der **maksimerer** indflydelsen fra virksomhedens styrker og muligheder, og **minimerer** indflydelsen fra virksomhedens svagheder og trusler.

Nedenstående figur angiver strukturen i SWOT-matrixen, eksemplificeret ved stikord fra en SWOT-analyse foretaget i et lokalsamfund.

Den interne situation	
Stærke sider (Strengths)	Svage sider (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> • Vi føler os trygge i et overskueligt miljø • Vi kender hinanden og er med i mange netværk • Vi har et aktivt, lokalt foreningsliv • Vi skaber en god sammenhængskraft • Vi føler et tilhørsforhold til vort samfund • Vi er gode til at tage lokale initiativer • Vi er mange "ildsjæle" • Etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vi har mange unge som flytter, og de vender ikke tilbage • Vore skoler, forretninger, biblioteker er truet af lukning • Det er svært at sælge huse • Nogle "ildsjæle" brænder ud • Etc.
Den eksterne situation	
Muligheder (Opportunities)	Trusler (Threats)
Vi har overordnede gode rammevilkår Der er fokus på udkantsområder Lovgivning er ofte til gavn for vores lokalsamfund Informationsteknologi kan skabe nye muligheder for os (bl.a. hjemmearbejdspladser og telemedicin) Gode udligningsordninger Etc.	Mange unge flytter for at få uddannelse Udkantsområder trues generelt Skoler, forretninger, biblioteker etc. trues Vores infrastruktur og transportmuligheder er ikke god nok Etc.

Fortsat bearbejdning af analysen sker efter udarbejdelse af matrixen. Når et tilfredsstillende antal strategiske muligheder er identificeret, skal der udvikles en strategi. Da det ikke er altid, at alle de identificerede strategiske muligheder er indbyrdes forenelige, består denne fase primært af udvælgelse og prioritering blandt de forskellige udsagn.

Når muligheder og farer er synliggjort, er næste skridt at **opstille en handleplan** for de tiltag, der skal gøres for at udnytte mulighederne og afvæbne farerne.

Af særlige anvendelsesmuligheder kan nævnes, at SWOT-analysen benyttes i mange kommuner især i byplanlægningsammenhænge, hvor analysen kan afdække en given kommunes position, styrkeforhold og udviklingsmuligheder i forhold til andre kommuner f. eks. med hensyn til befolkningsforhold, serviceniveau og tilbud til borgeren, erhvervsattraktivitet, uddannelsestilbud, omfanget af foreningsliv, kulturtilbud, miljøkvalitet eller turisme.

Enhver kan få et bedre overblik over sit lokalsamfund, organisation, forening eller frivillige arbejdsgruppe ved hjælp af en SWOT analyse.

Manual for anvendelse af en SWOT analyse

Tidsforbrug: 2 til 4 timer.

Deltagerantal: 20 til 40 personer.

Materialer: papir, blyanter, vægplancher og tusser.

Byd deltagerne velkommen. Brug 5 minutter på at skabe en god stemning (præsentation, sang eller lille frigørende øvelse).

Gennemgå kort teorien. Brug ca. 10 minutter og giv eksempler på svar inden for de fire kategorier i en SWOT analyse.

Væg din arbejdsmetode – inddel evt. deltagerne i mindre antal arbejdsgrupper. (4 til 6 personer i hver gruppe).

Lad grupperne drøfte hver af de 4 kategorier i ca. 10 til 15 minutter. Grupperne vælger en referent, og der laves opfølgning, hvor gruppernes svar skrives på vægplancher efter hver kategoridrøftelse. Svarene drøftes kort for at undgå misforståelser. Tidsforbrug ca. 1 til 1,5 time.

Foretag en prioritering af udsagnene. Alle deltagere får 12 points, som de inden for hver kategori kan placere, på de enkelte udsagn, som de ønsker, efter udsagnet relevans og vigtighed. Tidsforbrug ca. 10 til 15 minutter.

Lav en prioriteringsliste. Saml udsagnene i nogle emneområder. Tidsforbrug ca. 10 til 15 minutter

Vælg de 3 til 4 problemstillinger, som deltagerne vil arbejde med. Uddyb og klargør i en drøftelse udfordringen nøjere. Tidsforbrug ca. 15 til 20 minutter.

Udarbejd en handleplan for hver problemstilling: Hvem skal være den ansvarlige, der sikrer en løsning på problemet? Hvordan tackles problemet? Opstil operative mål! Hvad er de særlige milepæle og tidsrammen? Hvad er det endelige resultat? Tidsforbrug ca. 20 minutter for hvert tema. Deltagerne kan evt. deles op således, at de forskellige grupper arbejder med hvert sit tema.

Udarbejd et dateret referat, som der senere kan vendes tilbage til.

Bilag 10. Hvad er lokalt udviklingsarbejde – et fortsat notat juni 2012

Det er ikke kun:

- At starte en udvikling på egne initiativer og præmisser.
- At kæmpe mod en udvikling, der får lokalsamfund til sygne hen og affolkes eller i bedste fald stagnere.
- At finde måder /metoder, så der kan skabes nye aktiviteter og arbejdspladser.
- At udnytte de lokale ressourcer, tilflytterne og mulighederne bedre.
- At styrke lokale fællesskaber, udvikle nye og genopdage de gamle.
- At arbejde med **troværdighed, synlighed, tilgængelighed og nærhed.**

Men det er også:

- At skabe engagement og tro på, at det kan nytte.
- At aflive ”Mi nábo Pe Sme”- effekten med ”Hwa nøtt er et te?”
- At huske på, at ting tar tid, men lokal udvikling tager endnu længere tid.
- At give folk det, de ikke ved, de vil have.
- At minde politikerne om, at en aktiv kulturpolitik er den bedste socialpolitik.
- At sørge for gode relationer til embedsfolk og politikere.
- At skabe sammenhæng og forståelse mellem de mange foreninger og lokale fællesskaber.
- At huske på, at kulturen er den skål, hvoraf vi drikker vort liv.
- At aflive myterne og sætte janteloven ud af funktion.
- At have sindsro til at affinde sig med det, man ikke kan ændre og mod til at ændre de ting man kan og visdom til at se forskellen.
- At vælge sine kampe med omhu.
- At indse, at ”oplyst enevælde” kan være løsningen.
- At sørge for en aktiv PR-politik.
- At frygten for ”hvad vil folk sige” og idékvælerne sættes i skammekrogen.
- At sætte sig mål – at stille krav til hinanden – at vise sammenhold.
- At vi tør forandringerne og ikke gribes af mismod.
- At bruge dialogens muligheder og indse, at på tværs er fremad.

**Motto: Ingen kan alt.
Alle kan noget.
Sammen kan vi det hele.**

Notatet er udarbejdet af Hans Christian Jensen, Janderup.

Bilag 11. Resume af bogen "Trods dårlige odds"

Bogen er international inspiration til landdistrikterne i en brydningstid. - Fra ca.1990 indførte EU sine Leader programmer med henblik på at skabe et bredere perspektiv for landområderne i EU – et perspektiv med særlig fokus på

- forbedret livskvalitet
- bedre miljø
- diversificering af erhvervslivet - (ikke ensidigt)
- turisme og videnserhverv
- fra central styring til lokal medbestemmelse
- ændring i landbrugsstøtte således, at den kan tilpasses lokale behov og ideer.

Eksempler på mere generelle holdninger bag projekter i forskellige lande:

Norge: Omfordeling af ressourcer – økonomiske incitament f.eks.

- differentieret skattepolitik over for virksomheder
- udflytning af statslige institutioner
- mindre skat for borgere der flytter
- gennem lovgivning og gode ideer tilstræbes at fastholde butikker og service

Irland: har haft stor nedgang i beskæftigelse i landområder

- indkomststøtte til landmænd og fiskere gennem tilbudt arbejde for lokalsamfundet, som f.eks. etablering af vandrerstier, naturpleje, socialt arbejde, isolering af ældre huse, kulturarbejde, spiseordninger og besøgstilbud til ældre etc....
- vendt eksklusion til inklusions

England har dannet 'Rural Pathfinders'

- tiltrække midler til området
- problemorienterede partnerskaber
- finde metoder til at inddrage den enkelte borger og lokalsamfundet
- omsætte gode ideer til handling
- udbygning af særlige attraktioner - kyststrækninger eller lignende

Tyskland fra donor/rådgiver til partner

- ændring fra kontrolinstans og finansieringskilde til proceskonsulent og rådgiver
- decentralisering af ansvar og projektledelse

Sverige - de mange foreninger har samlet sig i større organisationer, der også på landsplan varetager nationale interesser

- udvikle foregangs-landsbyer, der skal være modeller for andre landsbyer

Skotland – udviklingsselskaber som dynamoer

- Disse udviklingsselskaber sætter gang i aktiviteter og ofte større projekter f.eks. adgang til skovene, etablering af mountain cross baner med henblik på udvikling af livskvalitet og arbejdspladser etc.

Finland mange landdistrikter holdes i live ved aktiv etablering af mange second homes

- Få restriktioner på sommer- og fritidshuse, og en borger kan eje flere huse

Præsentation af 6 forskellige projekttyper – 6 forskellige perspektiver

1. Fyrtårnsprojekter

stor skala – stor effekt – tiltrække opmærksomhed –

eks. I Skotland etablering af 400 kilometer lang 'mountain bike' sti. Se side 70

I Cornwall 'Eden' projektet med at omdanne et minebrud til park. Se side 76

I Østrig er bygget en gangbro mellem trætoppe. Se side 88

2. Sociale projekter omkring identitet og fællesskab

samarbejde mellem borgere, foreninger og samfundet

aktivere de lokale ressourcer – skabe sammenhængskraft

eks. Tyskland - 3 kvinder har skabt aktiviteter, der tiltrækker turister Se side 92

etablering af friskoler, forsamlingshuse, foreninger, spejderorg., klubber etc.

borgerejede kooperativer som butikker eller pubs. Se side 98

foregangseksempler på miljøprojekter el. lign. Se side 102

kobling af hverdagsliv og turisme. Se side 162, 70 og 76

3. Gør yderområder attraktive for unge

aldersgennemsnittet er ofte højere i yderområder

tage initiativer, der kan gøre det tiltrækkende for unge at bo i yderdistrikterne

eks. I Skotland etablering af 400 kilometer lang 'mountain bike' sti. Se side 70

Surfprojekter. Se side 112

4. Udvikling gennem netværk

at skabe netværk mellem lokalsamfund eller projekter

eks. synlighed over for turister. Se side 118

festivaler eller særlige markedsdage, FAB – food, artists, books. Se side 124

etablering af stisystemer. Se side 128

5. Fokus på planredskaber og nye former for planlægning

gøre planlægning åben for indflydelse og inspiration

en inddragende og samarbejdsbaseret tilgang.

eks. Stilhedskort, se side 140

Fælles ideudvikling og inspiration. Se side 152

6. Profilerings af et område ved at satse på niche

at sælge sin vare på en let forståelig måde og en god historie og city branding

eks. Sverige Helsingegårdene – et smukt område med tradition i svensk

folkesjæl og i svensk kultur. Se side 124

Skotland FAB og etablering af 'mountain bike' sti. Se side 70 og 102

Sverige – fyrtårn nu vandrehjem, markedsfører stilheden og naturen. Se side 158

Gotland – designhotel i gammel industrivirksomhed. Se side 162

Resume udarbejdet af projektleder Karen Vestergaard-Poulsen, August 2010.

Litteraturhenvisninger

1. Trods dårlige odds – OECD – International Inspiration til danske yderområder 2010. Udgivet af Realdania som led i projektet Mulighedernes Land.
2. Den aktive borger – Mandag Morgen – 2012
3. Knud Aarup 'Frivillighedens velfærdssamfund' Forlaget Frydenlund, 2010
4. "Vi der bor i Danmark - Danskernes levevilkår" udgivet af Rockwoolfonden, 2011
5. Vagn Lundbye "Den kvindelige Saga" Forlaget Lindhardt og Ringhof, juli 2011. (Se resume af bogen på hjemmeside [www. aktinord.dk](http://www.aktinord.dk))
6. Robert Jungk "Håndbog i Fremtidsværksted" – Politisk Revy 1984
7. Nærdemokrati i Udvikling – Udviklingsråd i Varde Kommune 2008. Fritid & Samfund
8. Udviklingsråd i Varde Kommune – Udvikling af lokal og styringsnetværk 2011. Fritid & Samfund
9. Udviklingsråd – din direkte vej til Indflydelse. www.vardekommune.dk/ur
10. Det gode liv i Nordfjord og på Søre Sunnmøre 2010 www.detgodeliv.no
11. Konceptet og kriteriemanualer for Blomstrende landsby www.blomstrendelandsby.dk
12. Ledelse af frivillige – En håndbog Rie Frilund Skårhøj og Dorte Kappelgaard, Forlaget Ankerhus, 2011.
13. Hjemmesiden www.frivillighed.dk om frivilligt, socialt arbejde
14. Hjemmesiden www.rodekors.dk om rekruttering af frivillige.
15. Hjemmesiden www.realdania.dk.
16. Eksempel på hjemmeside for lokalsamfund: www.janderup.dk
17. Hjemmesiden for Landdistrikternes Fællesråd: www.landdistrikterne.dk.

Rapporten "Lærings- og inspirationsnetværk for aktive 'ildsjæle' i 4 nordiske lokalsamfund i udkantsområder" er resultatet af et projekt finansieret af Nordisk Ministerråd
NORDPLUS - Nordplus Voksen - som led i programmet for voksnes læring.

Rapporten indeholder inspiration og en række konkrete værktøjer til brug for politikere, ildsjæle og frivillige.

Rapporten indeholder 10 kapitler:

1. Indledning
2. Udvikling af lokalsamfund
3. Bysamfund i yderområder
4. Foreninger, ildsjæle og frivillige
5. Lokale initiativer
6. Omgivelser
7. Arbejdspladser, erhvervsudvikling og turisme
8. Børn, unge og uddannelse
9. Sundhed og omsorg
10. Kultur og fritidsaktiviteter

Som bilag til rapporten findes blandt andet:

- 95 anbefalinger og 47 konkrete forslag til brug for lokalsamfund i yderområder.
- Samarbejdsmodel mellem kommune og lokalsamfund
- Frivillighedspolitik
- Læringsværktøjer som for eksempel Fremtidsværksted og SWOT-analyser

Hjemmeside: www.aktinord.dk